6
17-b
7

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
13 C
19

Bibliotheca
i Coll. Rom.
Societ. Jesu

Digitized by Google

FRANCISCUS AGELLI

# P. PAPINII
# STATII
# OPERA
*PARS ALTERA.*

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

# P. PAPINII
# STATII
# OPERA

EX RECENSIONE

IO. FRIDERICI GRONOVII.

---

*TOMVS POSTERIOR*

---

BIBLIOTECA NA
ROMA
VITTORIO EMANUELE

MANNHEMII

Cura & Sumptibus Societatis literatae

MDCCLXXXII.

# P. PAPINII
# STATII
# ACHILLEIDOS
*LIBRI II.*

Digitized by Google

# P. PAPINII STATII
# ACHILLEIDOS
## LIBER I.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

MAGNANIMVM Aeaciden formidatamque Tonanti
Progeniem, & patrio vetitam ſuccedere cœlo,
Diva, refer. Quamquam acta viri multum inclyta cantu
Mæonio, ſed plura vacant. nos ire per omnem
(Sic amor eſt) Heroa velis, Scyroque latentem
Dulichia proferre tuba: nec in Hectore tracto
Siſtere, ſed tota juvenem deducere Troja.
Tu modo, ſi veteres digno deplevimus hauſtu,
Da fontes mihi, Phœbe, novos, ac fronde ſecunda
Necte comas. neque enim Aonium nemus advena pulſo,
Nec mea nunc primis albeſcunt tempora vittis.

Scit Dircæus ager: meque inter priſca parentum
Nomina, cumque ſuo numerant Amphione Thebæ.
At tu, quem longe primum ſtupet Itala virtus,
Grajaque, cui geminæ florent vatumque, ducumque
Certatim laurus (olim dolet altera vinci)
Da veniam, ac trepidum patere hoc ſudare parumper
Pulvere. te longo, necdum fidente paratu
Molimur, magnuſque tibi præludit Achilles.
Solverat Oebalio claſſem de littore paſtor
Dardanus, incautas blande populatus Amyclas,
Plenaque materni referens præſagia ſomni
Culpatum relegebat iter, qua condita ponto
Fluctibus inviſis jam Nereis imperat Helle.
Cum Thetis Idæos (heu nunquam vanâ parentum
Auguria) expavit vitreo ſub gurgite remos.
Nec mora: & undoſis turba comitante ſororum
Proſiluit thalamis: fervent coëuntia Phrixi
Littora, & anguſtum dominas non explicat æquor.
Illa ubi diſcuſſo primum ſubit aëra ponto:
Me petit hæc, mihi claſſis (ait) funeſta minatur:
Agnoſco monitus, & Protea vera locutum.
Ecce novam Priamo, facibus de puppe levatis,

Fert Bellona nurum. video jam mille carinis
Jonium, Aegæumque premi. nec ſufficit, omnis
Quod plaga Grajugenum tumidis conjurat Atridis:
Jam pelago, terriſque meus quæretur Achilles,
Et volet ipſe ſequi. quid enim cunabula parvo
Pelion, & torvi commiſimus antra magiſtri?
Illic (ni fallor) Lapitharum prælia ludit
Improbus, & patria jam ſe metitur in haſta.
O dolor, ô ſeri materno in corde timores!
Non potui infelix, cum primum in gurgite noſtro
Rhœtææ cecidere trabes, attollere magnum
Aequor? & inceſti prædonis vela, profunda
Tempeſtate ſequi? cunctaſque inferre ſorores?
Nunc quoque: ſed tardum eſt, jam plena injuria raptæ.
Ibo tamen, pelagique deos, dextramque ſecundi,
Quod ſupereſt, complexa Jovis, per Tethyos annos
Grandævumque patrem, ſupplex miſeranda rogabo
Unam hyemem. Dixit, magnumque in tempore regem
Aſpicit. Oceano veniebat ab hoſpite, menſis
Lætus, & æquoreo diffuſus nectare vultus,
Unde hyemes, ventique ſilent, cantuque quieto
Armigeri Tritones eunt, ſcopuloſaque cete,

Tyrrhenique greges, circumque, infraque rotantur
Rege ſalutato. Placidis ipſe arduus undis
Eminet, & triplici telo jubet ire jugales.
Illi ſpumiferos glomerant a pectore fluctus.
Pone natant, delentque pedum veſtigia cauda.
Cui Thetis: O magni rector genitorque profundi,
Aſpicis, in quales miſerum patefeceris uſus
Aequor? eunt tutis terrarum crimina velis,
Ex quo jura freti, majeſtatemque repoſtam
Rupit Iaſonia puppis Pagaſæa rapina.
En aliud furto ſcelus, & ſpolia hoſpita portans
Navigat injuſtæ temerarius arbiter Idæ.
Eheu quos gemitus terris pelagoque daturus!
Quos mihi? ſic Phrygiæ penſamus præmia palmæ.
Hi Veneris mores, hoc gratæ munus alumnæ?
Has ſaltem (non Semideos, noſtrumque reportant
Theſea) ſi quis adhuc undis honor, obrue puppes,
Aut permitte fretum. nulla inclementia: fas ſit
Pro nato timuiſſe mihi. Da tollere fluctus,
Nec tibi de tantis placeat me fluctibus unum
Littus, & Iliaci ſcopulos habitare ſepulchri.
Orabat laniata comas, & pectore nudo

Cæruleis obſtabat equis. Tunc ductor aquarum
Invitat curru, dictiſque ita mulcet amicis:
Ne pete Dardaniam fruſtra, Theti, mergere claſſem.
Fata vetant: ratus ordo deis, miſcere cruentas
Europæque Aſiæque manus, conſultaque bella
Juppiter & triſtes edixit cædibus annos.
Quem tu illic natum Sigeo in pulvere? quanta
Aſpicies victrix Phrygiarum funera matrum?
Cum tuus Aeacides tepido modo ſanguine Teucros
Undabit campos, modo craſſa exire vetabit
Flumina, & Hectoreo tardabit funere currus,
Impelletque manu noſtros, opera irrita, muros.
Pelea jam deſiſte queri, thalamoſque minores,
Credideris peperiſſe Jovi. nec inulta dolebis,
Cognatis utere fretis. dabo tollere fluctus,
Cum reduces Danai, nocturnaque ſigna Caphareus
Exeret, & dirum pariter quæremus Ulyſſem.
Dixerat. illa gravi vultum demiſſa repulſa,
Quæ jam excire fretum, & ratibus bellare parabat
Iliacis, alios iterum commenta paratus,
Triſtis ad Hæmonias detorquet brachia terras.
Ter conata manu, liquidum ter greſſibus æquor

Reppulit, & niveas feriunt vada Theſſala plantas.
Lætantur montes, & connubialia pandunt
Antra ſinus, lateque deæ Sperchios abundat
Obvius, & dulci veſtigia circuit unda.
Illa nihil gaviſa locis, ſed cœpta fatigat
Pectore conſilia, & ſolers pietate magiſtra,
Longævum Chirona petit. Domus ardua montem
Perforat, & longo ſuſpendit Pelion arcu.
Pars exhauſta manu, partem ſua ruperat ætas.
Signa tamen, divumque tori, & quem quiſque ſacrarat
Accubitu, genioque, locus monſtrantur: at intra
Centauri ſtabula alta patent, non æqua nefandis
Fratribus. Hic hominum nullos experta cruores
Spicula, nec truncæ bellis genialibus orni,
Aut conſanguineos fracti crateres in hoſtes;
Sed pharetræ inſontes, & inania terga ferarum.
Hæc quoque dum viridis; nam nunc labor unus inermi,
Noſſe ſalutiferas dubiis animantibus herbas,
Aut monſtrare lyra veteres heroas alumno.
Ac tunc venatu rediturum in limine primo
Opperiens, properatque dapes, largoque ſerenat

Igne domum, cum viſa procul de littore mater
Nereis, erumpit ſilvis: dant gaudia vires,
Motaque deſueto crepuit ſenis ungula campo.
Tunc blandus dextra, atque imos ſummiſſus in armos
Pauperibus tectis inducit, & admovet antris.
Jam dudum tacito luſtrat Thetis omnia viſu,
Nec perpeſſa moras: ubi nam mea pignora, Chiron?
Dic, ait, aut cur ulla puer jam tempora ducit
Te ſine? num merito trepidus ſopor? atraque matri
Signa deûm? magnos utinam mentita timores.
Namque mihi infeſtos utero modo contuor enſes,
Nunc planctu livere manus, modo in ubera ſævas
Ire feras. ſæpe ipſa (nefas!) ſub inania natum
Tartara, & ad Stygios iterum fero mergere fontes.
Hos abolere metus magici jubet ordine ſacri
Carpathius vates, puerumque ſub axe probato
Secretis luſtrare fretis, ubi littora ſumma
Oceani, & genitor tepet illabentibus aſtris
Pontus, ubi ignotis horrenda piacula divis,
Donaque: ſed longum cuncta enumerare, vetorque.
Trade magis. Sic fata parens: neque enim ille de-
diſſet,

Si molles habitus & tegmina fœda fateri
Auſa ſeni. Tunc ille refert: Duc optima, quæſo,
Duc genitrix, humilique deos infringe precatu.
Nam ſuperant tua vota modum, placandaque multum
Invidia eſt. non addo metum, ſed vera fatebor,
Neſcio, quid magnum (nec me patria omina fallunt)
Vis feſtina parat, teneroſque ſupervenit annos.
Olim ferre minas & obire audita ſolebat
Imperia, & noſtris procul haud diſcedere ab antris.
Nunc illum non Oſſa capit, non Pelion ingens,
Theſſaliæve nives. ipſi mihi ſæpe queruntur
Centauri, raptaſque domos, abſtractaque coram
Armenta, & campis ſemet, fluviiſque fugari.
Inſidias & bella parant, timidique minantur.
Olim equidem Argoos, pinus cum Theſſala reges
Hac veheret, juvenem Alciden, & Theſea vidi,
Sed taceo. Figit gelidus Nereïda pallor.
Ille aderat multo ſudore, & pulvere major.
Attamen arma inter, feſtinatoſque labores,
Dulcis adhuc viſu, niveo natat ignis in ore
Purpureus, fulvoque nitet coma gratior auro.
Nec dum prima nova lanugine vertitur ætas,

Tranquillæque faces oculis, & plurima vultu
Mater ineſt. qualis Lycia venator Apollo
Cum redit, & ſævis permutat plectra pharetris.
Forte & lætus adeſt. (ô quantum gaudia formæ
Adjiciunt!) fœtam Pholoës ſub rupe leænam
Perculerat ferro, vacuiſque reliquerat antris
Ipſam, ſed catulos apportat, & incitat ungues:
Quos tamen, ut fido genitrix in limine viſa eſt,
Abjicit, exceptamque avidis circumligat ulnis.
Jam gravis amplexu, jamque æquus vertice matri.
Inſequitur magno jam tunc connexus amore
Patroclus, tantiſque extenditur æmulus actis.
Par ſtudiis, ævique modis, ſed robore longe,
Et tamen æquali viſurus Pergama fato.
Protinus ille ſubit rapido, quæ proxima, ſaltu
Flumina, fumanteſque genas, crinemque novatur
Fontibus. Eurotæ qualis vada Caſtor anhelo
Intrat equo, feſſumque ſui jubar excitat aſtri.
Miratur, comitque ſenex, nunc pectora mulcens,
Nunc fortes humeros: angunt ſua gaudia matrem.
Tunc libare dapes, Bacchæaque munera Chiron
Orat, & attonitam vario oblectamine mulcens.

Elicit extremo chelyn, & ſolantia curas
Fila movet, leviterque expertas pollice chordas
Dat puero. canit ille libens immania laudum
Semina, qui tumidæ ſuperarit juſſa novercæ
Amphitryoniades: crudum quo Bebryca cæſtu
Obruerit Pollux: quanto circumdata nexu
Ruperit Aegides Minoi brachia tauri:
Maternos in fine toros, ſuperiſque gravatum
Pelion. Hic ficto riſit Thetis anxia vultu.
Nox trahit in ſomnos: ſaxo collabitur ingens
Centaurus, blandiſque humeris ſe innectit Achilles,
Quamquam ibi fida parens, aſſuetaque pectora mavult.
At Thetis undiſonis per noctem in rupibus aſtans,
Quæ nato ſecreta velit, quibus abdere terris
Deſtinet, huc, illuc, diverſa mente volutat.
Proxima, ſed ſtudiis multum Mavortia, Thrace:
Nec Macetum gens dura placet, laudumque daturi
Cecropidæ ſtimulos. nimium opportuna carinis
Seſtos, Abydenique ſinus. placet ire per altas
Cycladas. hinc ſpretæMyconos, humiliſque Seriphos,
Et Lemnos non æqua viris, atque hoſpita Delos
Gentibus. Imbelli nuper Lycomedis in aula

Virgi-

Virgineos cœtus, & littora perſona ludo
Audierat, duros laxantem Aegæona nexus
Miſſa ſequi, centumque dei numerare catenas.
Hæc placet, hæc timidæ tellus tutiſſima matri.
Qualis vicino volucris jam ſedula partu,
Jamque timens, qua fronde domum ſuſpendat inanem,
Providet hinc ventos, hinc anxia cogitat angues,
Hinc homines: tandem dubiæ placet umbra, noviſque
Vix ſtetit in ramis, & protinus arbor amatur.
Altera conſilio ſupereſt, triſtemque fatigat
Cura deam, natam ipſa ſinu complexa per undas,
An magno Tritone ferat, ventoſque volucres
Advocet, an pelago ſolitam Thaumantida paſci.
Elicit inde fretis, & murice frenat acuto
Delphinas bijuges, quos illi maxima Thetis
Gurgite Atlanteo pelagi ſub valle ſonora
Nutrierat. nullis vada per Neptunia glaucæ
Tantus honor formæ, nandique potentia: nec plus
Pectoris humani. jubet hos ſubſiſtere pleno
Littore, ne nudæ noceant contagia terræ.
Ipſa dehinc toto reſolutum pectore Achillem
(Qui pueris ſopor) Hæmonii de rupibus antri

Ad placidas deportat aquas, & juſſa tacere
Littora. monſtrat iter, totoque effulſerat orbe
Cynthia. proſequitur divam, celereſque recurſus
Securus pelagi Chiron rogat, udaque celat
Lumina, & abreptos ſubito jam jamque latentes
Erecto proſpectat equo, qua cana parumper
Spumant ſigna fugæ, & liquido perit orbita ponto.
Illum non alias rediturum ad Theſſala Tempe
Jam triſtis Pholoë, jam nubilus ingemit Othrys,
Et tenuis Sperchios aquis, ſpeluncaque docti
Muta ſenis. quærunt puerilia carmina Fauni,
Et ſperata diu plorant connubia Nymphæ.
Jam premit aſtra dies, humiliſque ex æquore Titan
Rorantes evolvit equos, & ab æthere magno
Sublatum curru pelagus cadit. at vada mater
Scyria jam dudum fluctus emenſa tenebat;
Exierantque jugo feſſi Delphines herili.
Cum pueri tremefacta quies, oculique jacentis
Infuſum ſenſere diem, ſtupet aëre primo,
Quæ loca? qui fluctus? ubi Pelion? omnia verſa
Atque ignota videt, dubitatque agnoſcere matrem.
Occupat illa manu, blandeque affata paventem:

Si mihi, care puer, thalamos ſors æqua dediſſet,
Quos dabat, æthereis ego te complexa tenerem
Sidus grande plagis, magnique puerpera cœli,
Nil humiles Parcas, terrenaque fata vererer.
Nunc impar tibi, nate, genus, præcluſaque leti
Tantum matre via eſt. quin & metuenda propinquant
Tempora, & extremis admota pericula metis.
Cedamus, paulumque animos ſummitte viriles,
Atque habitus dignare meos. ſi Lydia dura
Penſa manu, molleſque tulit Tirynthius haſtas:
Si decet aurata Bacchum veſtigia palla
Verrere, virgineos ſi Juppiter induit artus,
Nec magnum ambigui fregerunt Cænea ſexus.
Has ſine quæſo minas numenque exire malignum.
Mox iterum campos, iterum Centaurica reddam
Luſtra tibi. per ego hoc decus, & ventura juventæ
Gaudia, ſi terras, humilemque experta maritum
Te propter, ſi progenitum Stygos amne ſevero
Armavi (totumque utinam) cape tuta parumper
Tegmina, nil nocitura animo. cur ora reducis?
Quidve parant oculi? pudet hoc miteſcere cultu?
Per te, care puer, cognata per æquora juro,

Neſciet hoc Chiron. Sic horrida pectora tractat
Nequicquam mulcens. obſtat genitorque roganti,
Nutritorque ingens & cruda exordia magnæ
Indolis. effrenæ tumidum velut igne juventæ
Si quis equum primis ſummittere tentet habenis:
Ille diu campis, fluviiſque, & honore ſuperbo
Gaviſus, non colla jugo, non aſpera præbet
Ora lupis, dominique gemit captivus inire
Imperia, atque alios miratur diſcere curſus.
Quis deus attonitæ fraudes, aſtumque parenti
Contulit? indocilem quæ mens detraxit Achillem?
Palladi littoreæ celebrabat Scyros honorum
Forte diem, placidoque ſatæ Lycomede ſorores
Luce ſacra patriis (quæ rara licentia) muris
Exierant, dare veris opes, divæque ſeveras
Fronde ligare comas, & ſpargere floribus haſtam.
Omnibus eximium formæ decus: omnibus idem
Cultus, & expleto teneri jam fine pudoris
Virginitas matura toris, annique tumentes.
Sed quantum virides pelagi Venus addita Nymphas
Obruit, aut humeris quantum Diana relinquit
Naides, effulget tantum regina decori

Deidamia chori, pulchriſque ſororibus obſtat.
Illius & roſeo flammatur purpura vultu,
Et gemmis lux major ineſt, & blandius aurum.
Atque ipſi par forma deæ, ſi pectoris angues
Ponat, & exempta placetur caſſide vultus.
Hanc ubi ducentem longe ſocia agmina vidit
Trux puer, & nullò temeratus pectora motu;
Diriguit, totiſque novum bibit oſſibus ignem.
Nec latet hauſtus amor, ſed fax vibrata medullis
In vultus atque ora redit, lucemque genarum
Tingit, & impulſum tenui ſudore pererrat.
Lactea Maſſagetæ veluti cum pocula fuſcant
Sanguine puniceo, vel ebur corrumpitur oſtro:
Sic variis manifeſta notis palletque, rubetque
Flamma recens. eat, atque ultro ferus, hoſpita ſacra
Diſcutiat turbæ ſecurus, & immemor ævi,
Ni pudor & junctæ teneat reverentia matris.
Ut pater armenti quondam, rectorque futurus,
Cui nondum toto peraguntur cornua gyro,
Cum ſociam paſtus niveo candore juvencam
Aſpicit, ardeſcunt animi, primuſque per ora
Spumat amor, ſpectant hilares, optantque magiſtri.



BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Occupat arrepto jam tempore conſcia mater:
Hoſne inter ſimulare choros, & brachia ludo
Nectere, nate, grave eſt? gelida quid tale ſub Oſſa,
Peliaciſque jugis? O ſi mihi jungere curas,
Atque alium portare ſinu contingat Achillem!
Mulcetur, lætumque rubet, viſuſque ſuperbos
Obliquat, veſteſque manu leviore repellit.
Aſpicit ambiguum genitrix, cogitque volentem,
Injecitque ſinus. tunc colla rigentia mollit,
Submittitque graves humeros, & fortia laxat
Brachia, & impexos certo domat ordine crines,
Ac ſua dilecta cervice monilia transfert,
Et picturato cohibet veſtigia limbo.
Inceſſum, motumque docet, fandique pudorem.
Qualiter artificis victuræ pollice ceræ
Accipiunt formas, ignemque, manumque ſequuntur,
Talis erat divæ natum mutantis imago.
Nec luctata diu: ſupereſt nam plurimus illi
Invicta virtute decor, fallitque tuentes
Ambiguus, tenuique latens diſcrimine ſexus.
Procedunt, iterumque monet, rurſumque fatigat
Blanda Thetis. Sic ergo gradus, ſic ora, manuſque,

Nate, feres, comiteſque modis imitabere fictis.
Ne te ſuſpectum molli non miſceat aulæ
Rector, & incepti pereant mendacia furti.
Dixit, & admoto non ceſſat comere tactu.
Sic ubi virgineis Hecate laſſata pharetris,
Ad patrem fratremque redit, comes hæret eunti
Mater, & ipſa humeros, exertaque brachia velat.
Ipſa arcum, pharetramque locat, veſteſque latentes
Deducit, ſparſoſque ſtudet componere crines.
Protinus aggreditur regem: atque ibi teſtibus aris
Hanc tibi, ait, noſtri germanam, rector, Achillis
(Nonne vides, ut torva genas, æquandaque fratri?)
Tradimus, arma humeris, arcumque animoſa petebat
Ferre, & Amazonio connubia pellere ritu.
Sed mihi curarum ſatis eſt pro ſtirpe virili.
Hæc calathos & ſacra ferat. Tu frange regendo
Indocilem, ſexumque tene, dum nubilis ætas,
Solvenduſque pudor. neve exercere protervas
Gymnadas, aut luſtris nemorum concede vagari.
Intus ale, & ſimiles inter ſeclude puellas.
Littore præcipue, portuque arcere memento.
Vidiſti modo vela Phrygum. jam mutua jura

Fallere, tranſmiſſæ pelago didicere carinæ.
Accedit dictis pater, ingenioque parentis
Occultum Aeaciden (quis divûm fraudibus obſtet?)
Accipit. ultro etiam veneratur ſupplice dextra,
Et grates electus agit. nec turba piarum
Scyriadum ceſſat nimio defigere viſu
Virginis ora novæ. quantum cervice, comiſque
Emineat, quantumque humeros ac pectora fundat.
Dehinc ſociare choros, caſtiſque accedere ſacris
Hortantur, ceduntque loco, & contingere gaudent.
Qualiter Idaliæ volucres, ubi mollia frangunt
Nubila, jam longum cœloque, domoque, gregatæ
Si junxit pennas, diverſoque hoſpita tractu
Venit avis, cunctæ primum mirantur, & horrent:
Mox propius propiuſque volant, atque aëre in ipſo
Paulatim fecere ſuam, plauſuque ſecundo
Circumeunt hilares, & ad alta cubilia ducunt.
Digreditur multum cunctata in limine mater,
Dum repetit monitus, arcanaque murmura figit
Auribus, & tacito dat verba noviſſima voto.
Tunc excepta freto, longe cervice reflexa
Abnatat, & blandis affatur littora verbis:

Cara mihi tellus, magnæ cui pignora curæ,
Depoſitumque ingens, timido commiſimus aſtu,
Sis felix, taceaſque, precor, quo more tacebat
Creta Rheæ. te longus honos, æternaque cingent
Templa, nec inſtabili fama ſuperabere Delo.
At ventis & ſacra fretis, interque vadoſas
Cycladas, Aegea frangunt ubi ſaxa procellæ,
Nereidum tranquilla domus, jurandaque nautis
Inſula, ne ſolum Danaas admitte carinas,
Te precor. hic thiaſos tantum, nihil utile bellis,
Hic famam narrare doce. dumque arma parantur
Dorica, & alternum Mavors interfurit orbem:
(Cedo equidem) ſit virgo pii Lycomedis Achilles.
Interea meritos ultrix Europa dolores
Dulcibus armorum furiis, & ſupplice regum
Conqueſtu flammata movet, quippe ambit Atrides
Ille magis, cui nupta domi, facinuſque relatu
Aſperat Iliacum. captam ſine Marte, ſine armis
Progeniem cœli, Spartæque potentis alumnam:
Jura, fidem, ſuperos, una calcata rapina.
Hoc fœdus Phrygium, hæc geminæ commercia terræ?
Quid maneat populos, ubi tanta injuria primos

Degraſſata duces? coëunt gens omnis & ætas:
Nec tantum exciti, bimari quos Iſtmia vallo
Clauſtra, nec undiſonæ quos circuit umbo Maleæ,
Sed procul amotæ, Phrixi qua ſemita jungi
Europamque, Aſiamque vetat, quaſque ordine gentes
Littore Abydeno maris alligat unda ſuperni.
Fervet amor belli, concuſſaſque erigit urbes.
Aera domant Temeſæ: quatitur navalibus ora
Eubois, innumera reſonant incude Mycenæ:
Piſa novat currus: Nemee dat terga ferarum:
Cyrrha ſagittiferas certat ſtipare pharetras:
Lerna graves clypeos cæſis veſtire juvencis.
Dat bello pedites Aetolus, & aſper Acarnan:
Argos agit turmas: vacuantur paſcua ditis
Arcadiæ: frenat celeres Epiros alumnos:
Phocis & Aoniæ jaculis rareſcitis umbræ:
Murorum tormenta Pylos, Meſſanaque tendunt.
Nulla immunis humus, velluntur poſtibus altis
Arma olim dimiſſa patrum, flammiſque liqueſcunt
Dona deûm: raptum ſuperis Mars efferat aurum.
Nuſquam umbræ veteres: minor Othrys, & ardua

ſidunt

Taygeta, exuti viderunt aëra montes.
Jam natat omne nemus; cæduntur robora claſſi:
Silva minor remis. ferrum laxatur ad uſus
Innumeros: quod roſtra liget, quod muniat arma,
Belligeros quod frenet equos, quod mille catenis
Squallentes nectat tunicas, quod ſanguine fumet,
Vulneraque alta bibat, quod conſpirante veneno
Impellat mortes, tenuantque humentia ſaxa
Attritu, & nigris addunt mucronibus iras.
Nec modus, aut arcus lentare, aut fundere glandes,
Aut torrere ſudes, galeaſque attollere conis.
Hos inter metus pigram gemit ora quietem
Theſſalis, & geminis incuſat fata querelis:
Quod ſenior Peleus, nec adhuc maturus Achilles.
Jam Pelopis terras, Grajumque exhauſerat orbem
Præcipitans in tranſtra viros inſanus, equoſque,
Bellipotens. fervent portus, & operta carinis
Stagna, ſuaſque hyemes claſſis promota, ſuoſque
Attollit fluctus. ipſum jam puppibus æquor
Deficit, & totos conſumunt carbaſa ventos.
Prima rates Danaas Hecateïa congregat Aulis,
Rupibus expoſitis, longique crepidine dorſi

Euboicum ſcandens Aulis mare: littora multum
Montivagæ dilecta deæ. juxtaque Caphareus
Latratum pelago tollens caput. ille Pelaſgas
Ut vidit tranſnare rates, ter monte, ter undis
Intonuit, ſævæque dedit præſagia noctis.
Cœtus ibi armorum Trojæ fatalis: ibi ingens
Juratur bellum, donec ſol annuus omnes
Conficeret metas. tum primum Græcia vires
Contemplata ſuas: tunc ſparſa ac diſſona moles
In corpus, vultumque coit, & rege ſub uno
Diſpoſita eſt. Sic curva feras indago latentes
Claudit, & admotis paulatim caſſibus arctat.
Illæ ignem, ſonitumque pavent, diffuſaque linquunt
Avia, miranturque ſuum decreſcere montem,
Donec in anguſtam ciderunt undique vallem,
Inque vicem ſtupuere greges, ſocioque timore
Manſueſcunt. Simul hirtus aper, ſimul urſa, lupuſque
Cogitur, & captos contemnit cerva leones.
Sed quamquam gemini pariter ſua bella capeſſant
Atridæ, famamque avidi virtute paternam
Tydides, Sthenelusque premant, nec cogitet annos
Antilochus, ſeptemque Ajax umbone coruſcet

Armenti reges, atque æquum mœnibus orbem
Conſiliis, armiſque vigil contendat Ulyſſes;
Omnis in abſentem belli manus ardet Achillem:
Nomen Achillis amant, & in Hectora ſolus Achilles
Poſcitur. illum unum Teucris, Priamoque loquuntur
Fatalem. Quis enim Hæmoniis ſub vallibus alter,
Creverit, effoſſa reptans nive? cujus ab ortu
Cruda rudimenta, & teneros formaverit annos
Centaurus? patrii propior cui linea cœli?
Quemve alium Stygios tulerit ſecreta per amnes
Nereis? & pulchros ferro perſtrinxerit artus?
Hæc Grajæ caſtris iterant, traduntque cohortes.
Cedit turba ducum, vincique haud mœſta fatetur.
Sic cum bellantes Phlegræa in caſtra coirent
Cœlicolæ, jamque Odryſiam Gradivus in haſtam
Surgeret, & Libycos Tritonia tolleret angues,
Ingentemque manu curvaret Delius arcum;
Stabat anhela metu ſolum Natura Tonantem
Reſpiciens; quando ille hyemes, tonitruſque vocaret
Nubibus, igniferam quæ fulmina poſceret Aetnam.
Atque ibi dum mixta vallati plebe ſuorum
Et maris & belli conſultant tempora reges,

Increpitans magno vatem Calchanta tumultu,
Proteſilaus ait: (namque huic bellare cupido
Præcipua, & primæ jam tunc data copia mortis,)
O nimium Phœbi tripodumque oblite tuorum
Theſtoride, quando ora deo poſſeſſa movebis
Juſtius? aut quando Parcarum occulta recludes?
Cernis, ut ignotum cuncti ſtupeantque, petantque
Aeaciden? ſordet vulgo Calydonius heros,
Et magno genitus Telamone, Ajaxque ſecundus,
Nos quoque: ſed Mavors abreptaque Troja probabunt.
Illum, neglectis (pudet heu) ductoribus, omnes
Belligerum ceu numen amant. dic ocyus (aut cur
Serta comis & mitis honos?) quibus abditus oris,
Quave jubes tellure peti. nam fama, nec antris
Chironis, patria nec degere Peleos aula.
Eja irrumpe deos, & fata latentia laxa,
Laurigeroſque ignes, ſi quando, avidiſſimus hauri:
Arma horrenda tibi, ſævoſque remiſimus enſes.
Nunquam has imbelles galea violabere vittas,
Sis felix, numeroque ducum præſtantior omni,
Si magnum Danais per te portendis Achillem.
Jam dudum trepido circumfert lumina motu,

Digitized by Google

Intrantemque deum primo pallore fatetur
Theſtorides, mox igne genas & ſanguine torquens
Nec ſocios, nec caſtra videt, ſed cæcus & amens
Nunc ſuperûm magnos deprendit in æthere cœtus,
Nunc ſagas affatur aves, nunc dira ſororum
Licia, thuriferas modo conſulit anxius aras,
Flammarumque apices rapit & caligine ſacra
Paſcitur. exiliunt crines, rigidiſque laborat
Vitta comis, nec colla loco, nec in ordine greſſus.
Tandem feſſa tremens longis mugitibus ora
Solvit, & oppoſitum vox eluctata furorem eſt:
Quo rapis ingentem magni Chironis alumnum
Fœmineis, Nerei, dolis? huc mitte: quid aufers?
Non patiar: meus iſte, meus. tu diva profundi,
Et me Phœbus agit. latebris quibus abdere tentas
Everſorem Aſiæ? video per Cycladas altas
Attonitam, & turpi quærentem littora furto.
Occidimus: placuit Lycomedis conſcia tellus.
O ſcelus! en fluxæ veniunt in pectora veſtes.
Scinde puer, ſcinde, & timidæ ne crede parenti.
Hei mihi raptus abit. quænam hæc procul improba virgo?

Hic nutante gradu ſtetit, amiſſique furoris
Viribus, ante ipſas tremefactus corruit aras.
Tunc hærentem Ithacum Calydonius occupat heros:
Nos vocat iſte labor, neque enim comes ire recuſo,
Si te cura trahit. licet ille ſonantibus antris
Tethyos adverſæ, gremioque prematur aquoſo
Nereos, invenies. tu tantum providus aſtu
Tende animum vigilem, fœcundumque erige pectus.
Nam mihi quis vatum dubiis in caſibus auſit
Fata videre prior? ſubicit gaviſus Ulyſſes:
Sic Deus omnipotens firmet, ſic annuat illa
Virgo paterna tibi. ſed me ſpes lubrica tardat,
Grande equidem armatum caſtris inducere Achillem.
Sed ſi fata negent, quam fœdum ac triſte reverti?
Vota tamen Danaum non intentata relinquam.
Jamque adeo aut aderit mecum Peleïus heros,
Aut verum penitus latet, & ſine Apolline Calchas.
Conclamant Danai, ſtimulatque Agamemno volentes:
Laxantur cœtus, reſolutaque murmure læto
Agmina diſcedunt. quales jam nocte propinqua
E paſtu referuntur apes, vel in antra reverti
Melle novo gravidas mitis videt Hybla catervas.

Nec mora, jam dextras Ithaceſia carbaſus auras
Poſcit, & in remis hilaris ſedere juventus.
At procul occultum falſi ſub imagine ſexus
Aeacidem furto jam noverat una latentem
Deidamia virum, ſed opertæ conſcia culpæ
Cuncta pavet, tacitaſque putat ſentire ſorores.
Namque ut virgineo ſtetit agmine clarus Achilles,
Exſolvitque rudem genitrix digreſſa pudorem,
Protinus elegit comitem (quamquam omnis in illum
Turba coit) blandeque novas nil tale timenti
Admovet inſidias. illam ſequiturque, premitque
Improbus, illam oculis, iterumque, iterumque reſumit.
Nunc nimius lateri non evitantis adhæret:
Nunc levibus ſertis, lapſis nunc ſponte caniſtris,
Nunc thyrſo parcente ferit. modo dulcia notæ
Fila lyræ, tenueſque modos, & carmina monſtrat
Chironis, ducitque manum, digitoſque ſonanti
Infringit citharæ. nunc occupat ora canentis,
Et ligat amplexus, & mille per oſcula laudat.
Illa libens diſcit, quo vertice Pelion, & quis
Aeacides, puerique auditum nomen & actus

Adſidue ſtupet, & præſentem cantat Achillem.
Ipſa quoque & validos proferre modeſtius artus,
Et tenuare rudes attrito pollice lanas
Demonſtrat, reficitque colos, & perdita dura
Penſa manu, vociſque ſonum, ponduſque tenentis,
Quodque fugit comites, nimio quod lumine ſeſe
Figat, & in verbis intempeſtivus anhelet,
Miratur. Jam jamque dolos aperire parantem
Virginea levitate fugit, prohibetque ſater.i
Sic ſub matre Rhea juvenis regnator Olympi
Oſcula ſecuræ dabat inſidioſa ſorori
Frater adhuc, medii donec reverentia ceſſit
Sanguinis, & veros germana expavit amores.
Tandem detecti timidæ Nereïdos aſtus.
Lucus Agenorei ſublimis ad orgia Bacchi
Stabat, & admiſſum cœlo nemus. hujus in umbra
Alternum revocare piæ Trieterica matres
Conſuerant, ſciſſumque pecus, terraque revulſas
Ferre trabes, gratoſque deo præſtare furores.
Lex procul ire mares. iterat præcepta verendus
Ductor, inacceſſumque viris edicitur antrum.
Nec ſatis eſt: ſtat ſine dato metuenda ſacerdos,

Exploratque aditus, ne quis temerator oberret
Agmine fœmineo. tacitus ſubriſit Achilles.
Illum, virgineæ ducentem ſigna catervæ,
Magnaque difficili ſolventem brachia motu,
(Et ſexus pariter decet, & mendacia matris)
Mirantur comites. nec jam pulcherrima turbæ
Deidamia ſuæ, tantumque admota ſuperbo
Vincitur Aeacide, quantum premit ipſa ſorores.
Ut vero a tereti demiſit nebrida collo,
Erranteſque ſinus edera collegit, & alte
Cinxit purpureis flaventia tempora vittis,
Vibravitque gravi redimitum miſſile dextra:
Attonito ſtat turba metu, ſacriſque relictis
Illum ambire libet, pronoſque attollere vultus.
Talis ubi ad Thebas vultumque animumque remiſit
Evius, & patrio ſatiavit pectora luxu:
Serta comis, mitramque levat, thyrſumque virentem
Armat, & hoſtiles invaſit fortior Indos.
Scandebat roſeo medii faſtigia cœli
Luna jugo, totis ubi ſomnus inertior alis
Defluit in terras, mutumque amplectitur orbem;
Conſedere chori, paulumque exercita pulſu

Aera tacent. Tenero cum ſolus ab agmine Achilles,
Hæc ſecum: Quonam timidæ commenta parentis
Uſque feres? primumque imbelli carcere perdes
Florem animi? non tela licet Mavortia dextra,
Non trepidas agitare feras? ubi campus & amnes
Hæmonii? quæriſne meos, Sperchie, natatus,
Promiſſaſque comas? an deſertoris alumni
Nullus honos? Stygiaſque procul jam raptus ad umbras
Dicor? & orbatus plangit mea funera Chiron?
Tu nunc tela manu, noſtros tu dirigis arcus,
Nutritoſque mihi ſcandis, Patrocle, jugales.
Aſt ego pampineis diffundere brachia Thyrſis,
Et tenuare colos (pudet heu, tædetque fateri)
Jam ſcio, quin etiam dilectæ virginis ignem,
Aequævamque facem, captus, nocteſque, dieſque
Diſſimulas? quonam uſque premes urentia pectus
Vulnera? teque marem (pudet heu) nec amore probabis?
Sic ait, & denſa noctis gaviſus in umbra
Tempeſtiva ſuis torpere ſilentia furtis,
Vi potitur votis, & toto pectore veros

Admovet amplexus: riſit chorus omnis ab alto
Aſtrorum, & teneræ rubuerunt cornua Lunæ.
Illa quidem clamore nemus montemque replevit,
Sed Bacchi comites, diſcuſſa nube ſoporis,
Signa choris indicta putant. fragor undique notus
Tollitur, & thyrſos iterum vibrabat Achilles.
Ante tamen dubiam verbis ſolatur amicis:
Ille ego, (quid trepidas?) genuit quem cœrula mater
Peliacis ſilvis, nivibuſque immiſit alendum
Theſſalicis; neque ego hos cultus, aut fœda ſubiſſem
Tegmina, ni primo te viſa in littore: ceſſi,
Te propter: tibi penſa manu, tibi mollia geſto
Tympana, quid defles magno nurus addita ponto?
Quid gemis ingentes cœlo paritura nepotes?
Sed pater ante igni, ferroque exciſa jacebit
Scyros, & in tumidas ibunt hæc verſa procellas
Mœnia, quam ſævo mea tu connubia perdas
Funere, non adeo parebimus omnia matri.
Vade, ſed ereptum taceas, celeſque pudorem.
Obſtupuit tantis regina exterrita monſtris,
Quamquam olim ſuſpecta fides, & cominus ipſum
Horruit, & multum facies mutata fatentis.

Quid faciat? caſuſne ſuos ferat ipſa parenti?
Seque ſimul, juvenemque premat, fortaſſis acerbas
Hauſurum pœnas, & adhuc in corde manebat
Ille diu deceptus amor. ſilet ægra, premitque
Jam commune nefas. unam placet addere furtis
Altricem ſociam, precibus quæ victa duorum
Annuit. illa aſtu tacito raptumque pudorem,
Surgentemque uterum, atque ægros in pondere menſes
Occuluit, plenis donec ſtata tempora metis
Attulit, & partus index Lucina reſolvit.

# P. PAPINII STATII
# ACHILLEIDOS
## LIBER II.

JAMQVE per Aegæos ibat Laertia fluctus
Puppis, & innumeræ mutabant Cycladas auræ.
Jam Paros, Olearoſque latent. jam raditur alta
Lemnos, & a tergo decreſcit Bacchica Naxos,
Ante oculos creſcente Samo. jam Delos opacat
Aequor; ubi excelſa libant carcheſia puppe,
Reſponſique fidem, & verum Calchanta precantur.
Audiit Arcitenens, Zephyrumque e vertice Cynthi
Impulit, & dubiis pleno dedit omina velo.
It pelago ſecura ratis; quippe alta Tonantis
Juſſa, Thetin certas fatorum vertere leges
Arcebant ægram lachrymis, ac multa gementem,
Quod non erueret pontum, ventiſque, fretiſque
Omnibus inviſum jam tunc ſequeretur Ulyſſem.

Frangebat radios humili jam pronus Olympo
Phœbus, & Oceani penetrabile littus anhelis
Promittebat equis: cum ſe ſcopuloſa levavit
Scyros. in hanc totos emiſit puppe rudentes
Dux Laertiades, ſociosque reſumere pontum
Imperat, & remis Zephyros ſupplere cadentes.
Accedunt juſſi. magis indubitata, magiſque
Scyros erat, placidique ſuper Tritonia cuſtos
Littoris. Egreſſi numen venerantur amicæ
Aetoluſque Ithacuſque deæ. tum providus heros,
Hoſpita ne ſubito terrerent mœnia cœtu,
Puppe jubet remanere ſuos. ipſe ardua fido
Cum Diomede petit. Sed jam prævenerat arcis
Littoreæ ſervator Abas, ignotaque regi
Ediderat (ſed Graja tamen) ſuccedere terris
Carbaſa. procedunt, gemini ceu fœdere juncto,
Hyberna ſub nocte lupi, licet & ſua pulſet
Natorumque fames, penitus rabiemque minaſque
Diſſimulant, humileſque meant, ne nuntiet hoſtes
Cura canum, & trepidos moneat vigilare magiſtros.
Sic ſegnes heroes eunt, campumque patentem,
Qui medius portum, celſamque interjacet urbem,

Alterno ſermone ſerunt. prior occupat acer
Tydides: Qua nunc verum ratione paramus
Scrutari? namque ambiguo ſub pectore quondam
Verſo, quid imbelles thyrſos mercatus & æra,
Urbibus in mediis, Bacchæaque terga, mitraſque
Huc tuleris, varioque aſperſas nebridas auro?
Hiſne gravem Phrygibus, Priamoque armamus Achillem?
Illi ſubridens Ithacus paulum ore remiſſo:
Hæc tibi, virginea modo ſi Lycomedis in aula
Fraude latens, ultro confeſſum in prælia ducent
Peliden. tu cuncta citus de puppe memento
Ferre, ubi tempus erit, clypeumque iis jungere donis,
Qui pulcher ſignis, auroque aſperrimus ardet.
Hæc ſat erunt: tecum lituo bonus adſit Agyrtes,
Occultamque tubam tacitos apportet in uſus.
Dixerat, atque ipſo portarum in limine regem
Cernit, & oſtenſa pacem præfatur oliva.
Magna (reor) pridem veſtras pervenit ad aures
Fama trucis belli, regum placidiſſime, quod nunc
Europamque, Aſiamque quatit. ſi nomina quæras

Huc perlata ducum, ſidit quibus ultor Atrides,
Hic tibi, quem tanta meliorem ſtirpe creavit
Magnanimus Tydeus, Ithacis ego ductor Ulyſſes.
Cauſa viæ (metuam quid enim tibi cuncta fateri:
Cum Grajus, notaque fide celeberrimus unus?)
Explorare aditus, inviſaque littora Trojæ,
Quidve parent. Medio ſermone intercipit ille:
Annuerit Fortuna, precor, dextrique ſecundent
Iſta dei. nunc hoſpitio mea tecta, piumque
Illuſtrate larem. ſimul intra limina ducit.
Nec mora, jam menſas famularis turba toroſque
Inſtruit. interea viſu perluſtrat Ulyſſes,
Scrutaturque domum, ſi qua veſtigia magnæ
Virginis, aut dubia facies ſuſpecta figura
Porticibuſque vagis errat, totoſque penates,
Ceu miretur, adit. velut ille cubilia prædæ
Indubitata tenens muto legit arva moloſſo
Venator, videat donec ſub frondibus hoſtem
Porrectum ſomno, poſitoſque in ceſpite dentes.
Rumor in arcana jam dudum perſtrepit aula,
Virginibus qua fida domus, veniſſe Pelaſgum
Ductores, Grajamque ratem, ſocioſque receptos.

Jure pavent aliæ, ſed vix nova gaudia celat
Pelides, avidusque novos heroas & arma
Vel talis vidiſſe cupit. jamque atria fervent
Regali ſtrepitu, & picto diſcumbitur oſtro.
Tum pater ire jubet natas, comiteſque pudicas
Natarum. ſubeunt, quales Mæotide ripa
Cum Scythicas rapuere domos, & capta Getarum
Mœnia, ſuppoſitis epulantur Amazones armis.
Tum vero intentus, vultus ac pectora Ulyſſes
Prælibat viſu. ſed nox, illataque fallunt
Lumina, & extemplo latuit menſura jacentis.
Et tamen erectumque genas, oculiſque vagantem,
Nullaque virginei ſervantem ſigna pudoris,
Defigit, comitique obliquo lumine monſtrat.
Quod niſi præcipitem blando complexa moneret
Deïdamia ſinu, nudataque pectora ſemper,
Exertaſque manus, humeroſque in veſte teneret,
Et prodire toris, & poſcere vina vetaret
Sæpius, & fronti crinale reponeret aurum;
Argolicis ducibus jam tunc patuiſſet Achilles.
Ut placata fames epulis, bis terque repoſtis,
Rex prior alloquitur, pateriſque hortatur Achivos:

Invideo veſtris, (fateor) decora inclyta gentis
Argolicæ, cœptis: utinam mihi fortior ætas,
Quæque fuit, Dolopas cum Scyria littora adortos
Perdomui, fregique vadis. quæ ſigna triumphi
Vidiſtis celſas murorum in fronte carinas.
Saltem ſi ſoboles, aptam quam mittere bello
Poſſem, plena forent mihi gaudia: namque juvarem
Nunc ipſi vireſque meas, & cara videtis
Pignora. quando novos dabit hæc mihi turba nepotes?
Dixerat, & ſolers arrepto tempore Ulyſſes:
Haud ſpernenda cupis. quis enim non viſere gentes
Innumeras, varioſque duces, atque agmina regum
Ardeat? omne ſimul roburque, decuſque potentis
Europæ, meritos ultro juravit in enſes.
Rura, urbeſque vacant: montes ſpoliavimus altos.
Omne fretum longa velorum obtexitur umbra.
Tradunt arma patres, ruit irrevocata juventus.
Non alias unquam tantæ data copia famæ
Fortibus, aut campo majore exercita virtus.
Aſpicit intentum, vigilique hæc aure bibentem,
Cum paveant aliæ, demiſſaque lumina flectant.

Atque iterat: Quiſquis proavis & gente ſuperbus,
Quiſquis equo jaculoque potens, qui prævalet arcu,
Omnis honos illic: illic ingentia certant
Nomina. vix timidæ matres, vix agmina ceſſant
Virginea. hic multum ſteriles damnatus in annos,
Inviſuſque deis, ſi quem hæc nova gloria ſegnem
Præterit. Exiſſet ſtratis, niſi provida ſigno
Deïdamia dato, cunctas hortata ſorores
Liquiſſet menſas, ipſum complexa. ſed hæret
Reſpiciens Ithacum, cœtuque noviſſimus exit.
Ille quidem incepto paulum ex ſermone remiſit,
Pauca taman jungens: At tu tranquillus in alta
Pace mane, cariſque para connubia natis,
Quas tibi ſidereis divarum vultibus æquas
Sors dedit. ut me olim. tacitum reverentia tangit!
Is decor eſt, formæ ſpecies permixta virili.
Occurrit genitor: Quid ſi Bacchæa ferentes
Orgia, Palladias aut circum videris aras?
Et dabimus, ſi forte novus cunctabitur auſter.
Excipiunt cupidi, & tacitis ſpes addita votis.
Cætera depoſitis Lycomedis regia curis
Tranquilla ſub pace ſilet, ſed longa ſagaci

Nox Ithaco, lucemque cupit, ſomnoque gravatur.
Vix dum exorta dies, & jam comitatus Agyrta
Tydides aderat, prædictaque dona ferebat.
Nec minus egreſſæ thalamis Scyreïdes ibant
Oſtentare choros, promiſſaque ſacra verendis
Hoſpitibus. nitet ante alias regina comeſque
Pelides. Qualis Siculæ ſub rupibus Aetnæ
Naides Enneas inter Diana, feroxque
Pallas, & Elyſii lucebat ſponſa tiranni.
Jamque movent greſſus, thyaſiſque Iſmenia buxus
Signa dedit, quater æra Rheæ, quater Evia pulſant
Terga manu, varioſque quater legere recurſus.
Tunc thyrſos pariterque levant, pariterque reponunt,
Multiplicantque gradum, modo quo Curetes in actu,
Quoque pii Samothraces eunt. nunc obvia verſæ
Pectine Amazonio, modo quo citat orbe Lacænas
Delia, plaudenteſque ſuis intorquet Amyclis.
Tunc vero, tunc præcipue manifeſtus Achilles,
Nec ſervare vices, nec jungere brachia curat.
Tunc molles greſſus, tunc aſpernatur amictus
Plus ſolito, rumpitque choros, & plurima turbat.
Sic indignantem thyrſos, acceptaque matris

Tympana, jam triſtes ſpectabant Penthea Thebæ.
Solvuntur laudata cohors, repetuntque paterna
Limina, ubi in mediæ jam dudum ſedibus aulæ
Munera, virgineos viſus tractura, locarat
Tydides, ſignum hoſpitii, pretiumque laboris.
Hortaturque legant, nec rex placidiſſimus arcet.
Heu ſimplex, nimiumque rudis, qui callida dona,
Grajorumque dolos, variumque ignorat Ulyſſem!
Hinc aliæ, quas ſexus iners, naturaque ducit,
Aut teretes thyrſos, aut reſpondentia tentant
Tympana, gemmatis aut nectunt tempora limbis,
Arma vident, magnoque putant donata parenti.
At ferus Aeacides radiantem ut cominus orbem
Cælatum pugnis ſævis, & forte rubentem
Bellorum maculis, acclinem & conſpicit haſtam:
Infremuit, torſitque genas, & fronte relicta
Surrexere comæ. nuſquam mandata parentis,
Nuſquam occultus amor, totoque in pectore Troja eſt.
Ut leo, materno cum raptus ab ubere mores
Accepit, pectique jubas, hominemque vereri
Edicit, nullaſque ruit niſi juſſus in iras:
Si ſemel adverſo radiavit lumine ferrum,

Ejurata fides, domitorque inimicus, in illum
Prima fames, timidoque pudet ſerviſſe magiſtro.
Ut vero acceſſit propius, luxque æmula vultum
Reddidit, & ſimilem tandem ſe vidit in auro,
Horruit, erubuitque ſimul. Tunc acer Ulyſſes
Admotus lateri ſummiſſa voce: quid hæres?
Scimus, ait, tu ſemiferi Chironis alumnus,
Tu cœli, pelagique nepos: te Dorica claſſis,
Te tua ſuſpenſis expectat Græcia ſignis.
Ipſaque jam dubiis nutant tibi Pergama muris.
Eja age, rumpe moras: ſine, perfida palleat Ide,
Et juvet hæc audire patrem, pudeatque doloſam
Sic pro te temuiſſe Thetin. Jam pectus amictu
Laxabat, cum grande tuba, (ſic juſſus) Agyrtes
Inſonuit. fugiunt disjectis undique donis,
Implorantque patrem, commotaque prælia credunt.
Illius intactæ cecidere a pectore veſtes.
Jam clypeus, breviorque manu conſumitur haſta.
(Mira fides) Ithacumque humeris excedere viſus,
Aetolumque ducem: tantum ſubita arma, calorque
Martius horrenda confundit luce penates.
Immaniſque gradu, ceu protinus Hectora poſcens,

Stat medius trepidante domo. Peleïa virgo
Quæritur. aſt alia plangebat parte retectos
Deïdamia dolos, cujus cum grandia primum
Lamenta, & notas accepit pectore voces,
Hæſit, & occulto virtus infracta calore eſt.
Dimittit clypeum, regiſque ad lumina verſus,
Attonitum fatis, inopinaque monſtra paventem,
Sicut erat, mediis Lycomedem affatur in armis:
Me tibi, care pater, (dubium dimitte timorem)
Me Thetis alma dedit. te pridem tanta manebat
Gloria. quæſitum Danais tu mittis Achillem.
Gratior & magno (ſi fas dixiſſe) parente,
Et dulci Chirone mihi. ſed corda parumper
Huc adverte libens, atque has bonus accipe voces.
Te Peleus nato ſocerum, & Thetis hoſpita jungunt,
Allegantque ſuos utroque a ſanguine divos.
Unam virgineo natarum ex agmine poſcunt.
Daſne? an nos humiles tibi, degenereſque videmur?
Non renuis. junge ergo manus & concipe fœdus,
Atque ignoſce tuis. tacito jam cognita furto
Deidamia mihi. Quis enim his obſtare lacertis,
Quæ potuit noſtras poſſeſſa evadere flammas?

Me luere iſta jube: pono arma & reddo Pelaſgis,
Et maneo. Quid triſte fremis? quid lumina mutas?
Jam ſocer es: Natum ante pedes projecit & addit:
Jamque avus. immitis quoties tractabitur enſis,
Turba ſumus. Tunc & Danai, per ſacra fidemque
Hoſpitii, blanduſque precum compellat Ulyſſes.
Ille, etſi caræ comperta injuria natæ,
Et Thetidis mandata movent, prodique veretur
Depoſitum tam grande deæ, tamen obvius ire
Tot metuit fatis, Argivaque bella morari.
Fac velit: ipſam illic matrem ſpreviſſet Achilles.
Ne tamen abnueret, genero ſe jungere tali;
Vincitur. Arcanis effert pudibunda tenebris
Deïdamia gradum, veniam nec protinus amens
Credit, & oppoſito genitorem placat Achille.
Mittitur Hæmoniam, magni qui Pelea facti
Impleat, & claſſem, comiteſque in prælia poſcat.
Nec non & geminas regnator Scyrius alnos
Deducit genero, vireſque excuſat Achivis.
Tunc epulis conſumpta dies, tandemque receptum
Fœdus, & intrepidos nox conſcia jungit amantes.
Illius ante oculos nova bella, & Xanthus, & Ide,

Argolicæque rates. atque hæc jam cogitat undas,
Auroramque timet. cara cervice mariti
Fuſa novi, lachrymas jam ſolvit & occupat artus.
Aſpiciamne iterum, meque hoc in pectore ponam,
Aeacide? rurſuſque tuos dignabere partus?
An tumidus, Teucroſque lares, & capta reportans
Pergama, virgineæ nolis meminiſſe latebræ?
Quid precer, heu, timeamve prius? quidve anxia mandem,
Cui vix flere vacat? modo te nox una deditque,
Inviditque mihi. thalamis hæc tempora noſtris?
Hicne eſt liber Hymen? ô dulcia furta, doliquе,
O timor! eripitur miſeræ permiſſus Achilles.
I, (neque enim tantos auſim revocare paratus)
I, cautus, nec vana Thetin timuiſſe memento.
I felix, noſterque redi: nimis improba poſco.
Jam te ſpectabunt lachrymis, planctuque decoræ
Troades, optabuntque tuis dare colla lacertis,
Et patriam penſare toris. aut ipſa placebit
Tyndaris, inceſta nimium laudata rapina.
Aſt ego vel primæ puerilis fabula culpæ
Narrabor famulis, aut diſſimulata latebo.

Quin age duc comitem: cur non ego Martia tecum
Signa feram? tu penſa manu, Baccheaque mecum
Sacra, quod infelix non credet Troja, tuliſti.
Attamen hunc, quem mœſta mihi ſolatia linquis,
Hunc ſaltem ſub corde tene, & concede precanti
Hoc ſolum, pariat ne quid tibi barbara conjux,
Ne qua det indignos Thetidi captiva nepotes.
Talia dicentem non ipſe immotus Achilles
Solatur, juratque fidem: jurataque fletu
Spondet, & ingentes famulas, captumque reverſus
Ilion, & Phrygiæ promittit munera gazæ.
Irrita ventoſæ rapiebant verba procellæ.
Exuit implicitum tenebris humentibus orbem
Oceano prolata dies, genitorque coruſcæ
Lucis, adhuc hebetem vicina nocte, levabat,
Et nondum excuſſo rorantem lampada ponto.
Et jam punicea nodatum pectora palla,
Inſignemque ipſis, quæ prima invaſerat armis
Aeaciden (quippe aura vocat, cognataque ſuadent
Aequora) proſpectant cuncti, juvenemque, ducemque
Nil auſi meminiſſe, pavent. Sic omnia viſu
Mutatus rediit, ceu nunquam Scyria paſſus

Littora, Peliaco raptus deſcendat ab antro.
Tunc ex more deis (ita namque monebat Ulyſſes)
Aequoreis, Auſtriſque litat, fluctuque ſub ipſo
Cœruleum regem tauro veneratur, avumque
Nerea, vittata genitrix placata juvenca eſt.
Hic ſpumante ſalo jaciens tumida exta profatur:
Paruimus, genitrix, quamquam haud toleranda júbebas,
Paruimus nimium, bella ad Trojana, rateſque
Argolicas quæſitus eo. Sic orſus & alno
Inſiluit, penituſque Noto ſtridente propinquis
Abripitur terris: jamque ardua creſcere nubes
Incipit, & Scyros longe decreſcere ponto.
Turre procul ſumma, lachrymis comitata ſororum,
Confeſſumque tenens, & habentem nomina Pyrrhum
Pendebat conjux, oculiſque in carbaſa fixis
Ibat, & ipſa fretum, & puppem jam ſola videbat.
Ille quoque obliquos dilecta ad mœnia vultus
Declinat, viduamque domum, gemituſque relictæ
Cogitat. occultus ſub corde renaſcitur ardor,
Datque locum virtus. Senſit Laërtius heros
Mœrentem, & placidis aggreſſus flectere dictis:

Tene (inquit) magnæ vaſtator debite Trojæ,
Quem Danaæ claſſes, quem divûm oracula poſcunt,
Erectumque manet reſerato limine bellum,
Callida fœmineo genitrix velavit amictu?
Commiſitque ullis tam grandia furta latebris?
Speravitque fidem? nimis ô ſuſpenſa, nimiſque
Mater? an hæc virtus tacita torperet in umbra,
Quæ vix audito litui clangore, refugit
Et Thetin, & comites, & quos ſuppreſſerat ignes?
Nec noſtrum eſt, quod in arma venis, ſequeriſque precantes,
Veniſſes ultro. quem talibus occupat heros
Aeacides: longum eſt reſides exponere cauſas,
Maternumque nefas. hoc excuſabitur enſe
Scyros & indecores, fatorum crimina, cultus.
Tu potius dum lene fretum, Zephyriſque feruntur
Carbaſa, quæ Danais tanti primordia belli,
Ede, libet juſtas hinc ſumere protinus iras.
Hic Ithacus paulum repetito longius orſu:
Fertur in Hectorea (ſi talia credimus) ora
Electus formæ certamina ſolvere paſtor
Sollicitas tenuiſſe deas, nec torva Minervæ

Ora, nec ætherei ſociam rectoris amico
Lumine, ſed ſolam nimium vidiſſe Dionen.
Atque adeo lis iſta tuis exorta ſub antris
Concilio ſuperum, dum Pelea dulce maritat
Pelion, & noſtris jam tunc promitteris armis.
Ira quatit victas: petit exitialia judex
Præmia. raptori faciles monſtrantur Amyclæ.
Ille Phrygas lucos, matris penetralia cædit
Turrigeræ, vetitaſque ſolo procumbere pinus
Præcipitat, terraſque freto delatus Achæas
Hoſpitis Atridæ (pudet heu, miſeretque potentis
Europæ) ſpoliat thalamos, Helenaque ſuperbus
Navigat, & captos ad Pergama devehit Argos.
Inde dato paſſim varias rumore per urbes,
Undique inexciti ſibi quiſque, & ſponte coimus
Ultores. quis enim genialia fœdera rumpi
Capta dolis, facilique trahi connubia raptu,
Ceu pecus, armentumve, aut viles meſſis acervos
Perferat? hæc & non fortes jactura moveret.
Non tulit inſidias divûm imperioſus Agenor,
Mugituſque ſacros, & magno numine vectam
Quæſiit Europen, aſpernatuſque Tonantem eſt

Ut generum. Raptam & Scythico de littore prolem
Non tulit Aeetes, ferroque & claſſe ſecutus
Semideos reges, & ituram in ſidera puppim.
Nos Phryga ſemivirum, portus & littora circum
Argolica, inceſta volitantem puppe feremus?
Uſque adeo nuſquam arma & equi, fretaque invia Grajis?
Quid ſi nunc aliquis patriis rapturus ab oris
Deïdamian eat, viduaque a ſede revellat
Attonitam, & magni clamantem nomen Achillis?
Illius ad capulum rediit manus, & ſimul ingens
Impulit ora rubor. tacuit contentus Ulyſſes.
Excipit Oenides: quin ô digniſſima cœli
Progenies, ritusque tuos, elementaque primæ
Indolis, & valida mox accedente juventa,
Quæ ſolitus laudum tibi ſemina pandere Chiron,
Virtutiſque aditus, quas membra augere per artes,
Quas animum, ſociis, multumque faventibus ede,
Sit pretium longas penitus quæſiſſe per undas
Scyron, & his armis primum intendiſſe lacertos.
Quem pigeat ſua facta loqui? tamen ille modeſte
Inchoat, ambiguus paulum, propiorque coacto:

Dicor, & in teneris, & adhuc creſcentibus annis,
Theſſalus ut rigido ſenior me monte recepit,
Non ullas ex more dapes habuiſſe, nec almis
Uberibus ſatiaſſe famem, ſed ſpiſſa leonum
Viſcera, ſemianimeſque libens traxiſſe medullas.
Hæc mihi prima Ceres, hæc læti munera Bacchi,
Sic dabat ille pater. mox ire per avia ſecum
Luſtra gradu majore trahens, viſiſque docebat
Arridere feris, nec fracta ruentibus undis
Saxa, nec ad vaſtæ trepidare ſilentia ſilvæ.
Jam tunc haſta manu, jam tunc cervice pharetræ,
Et ferri properatus amor, durataque multo
Sole, geluque cutis. tenero nec flexa cubili
Membra, ſed ingenti ſaxum commune magiſtro.
Vix mihi biſſenos annorum torſerat orbes
Vita rudis, volucres cum jam prævertere cervos,
Et Lapithas cogebat equo, præmiſſaque curſu
Tela ſequi, ſæpe ipſe gradu me præpete Chiron.
Dum velox ætas, campis admiſſus agebat
Omnibus, exhauſtumque vago per gramina paſſu
Laudabat gaudens, atque in ſua colla levabat.
Sæpe etiam primo fluvii torpore jubebat

Ire ſuper, glaciemque levi non frangere planta.
Hoc puerile decus. quid nunc tibi prælia dicam
Silvarum? & vacuos ſævo jam murmure ſaltus?
Nunquam ille imbelles Oſſæa per avia lynces
Sectari, aut timidos paſſus me cuſpide damas
Sternere, ſed triſtes turbare cubilibus urſas,
Fulmineoſque ſues, & ſicubi maxima tigris,
Aut ſeducta jugis fœtæ ſpelunca leænæ.
Ipſe ſedens vaſto facta expectabat ab antro.
Si ſparſus magno remearem ſanguine, nec me
Ante niſi inſpectis admiſit ad oſcula telis.
Jamque & ad enſiferos vicina pube tumultus
Aptabar, nec me ulla feri Mavortis imago
Præteriit. didici quo Pæones arma rotatu,
Quo Macetæ ſua geſa citent, quo turbine cæſtum
Sauromates, falcemque Getes, arcumque Gelonus
Tenderet, & flexæ Balearicus actor habenæ
Quo ſuſpenſa trahens libraret vulnera tortu,
Incluſum quoties diſtringeret aëra gyro.
Vix memorem cunctos (etiã modo geſſimus) actus:
Nunc docet ingenti ſaltu me jungere foſſas:
Nunc caput aërii ſcandentem prendere montis,

Quo fugitur per plana gradu: ſimulacraque pugnæ,
Excipere immiſſos curvato umbone molares,
Ardenteſque intrare caſas, peditemque volantes
Siſtere quadrijugos. memini, rapidiſſimus ibat
Imbribus aſſiduis paſtus, nivibuſque ſolutis
Sperchios, vulſaſque trabes, & ſaxa ferebat
Cum me ille immiſſum, qua ſævior impetus undæ,
Stare jubet contra, tumidoſque repellere fluctus.
Quos vix ipſe gradu toties obſtante tuliſſet.
Stabam equidem, nec me referebat concitus amnis.
Et latæ caligo viæ. ferus ille minari
Deſuper incumbens, verbiſque urgere pudorem.
Nec niſi juſſus abii. ſic me ſublimis agebat
Gloria, nec duri tanto ſub teſte labores.
Nam procul Oebalios in nubila condere diſcos
Et liquidam nodare Palen, & ſpargere cæſtus
Ludus erat, requieſque mihi nec major in iſtis
Sudor, Apollineo quam fila ſonantia plectro
Cum quaterem, priſcoſque virûm mirarer honores.
Quin etiam ſuccos, atque auxiliantia morbis
Gramina, quo nimius ſtaret medicamine ſanguis,
Quid faciat ſomnos, quid hiantia vulnera claudat,

Quæ ferro cohibenda lues, quæ cæderet herbis
Edocuit, monituſque ſacræ ſub pectore fixit
Juſtitiæ, qua Peliacis dare jura verenda
Gentibus, atque ſuos ſolitus pacare bimembres.
Hactenus annorum comites elementa meorum
Et memini, & meminiſſe juvat. ſcit cætera Mater.

*ACHILLEIDOS FINIS.*

# P. PAPINII
# STATII
# SYLVARVM
### *LIBRI V.*

Digitized by Google

# P. PAPINII STATII SYLVARVM LIBER I.

## Statius Stellæ ſuo ſalutem.

DIV multumque dubitavi, Stella juvenis optime, & in ſtudiis noſtris eminentiſſime, qua parte voluiſti, an hos libellos, qui mihi ſubito calore & quadam feſtinandi voluptate fluxerunt, cum ſinguli de ſinu meo prodiiſſent, congregatos ipſe dimitterem. Quid enim oportet hujus quoque auctoritate editionis onerari, quod adhuc pro Thebaide mea (quamvis me reliquerit) timeo? Sed & Culicem legimus, & Batrachomyomachiam etiam agnoſcimus. Nec quiſquam eſt illuſtrium poëtarum, qui non aliquid operibus ſuis ſtilo remiſſiore præluſerit. Quid? quod hæc ſerum erat continere, cum illa vos certe (quorum honori data ſunt) haberetis. Sed apud

cæteros neceſſe eſt, multum illis pereat ex venia, cum amiſerint, quam ſolam habuerunt, gratiam celeritatis. Nullum enim ex illis biduo longius tractum: quædam & ſingulis diebus effuſa. Quamvis metuo, ne verum iſtuc, verſus quoque ipſi de ſe probent. Primus libellus ſacroſanctum habet teſtem. Sumendum enim erat a Jove principium. Cæterum hos verſus, quos in Equum Maximum feci, indulgentiſſimo Imperatori poſtero die, quam dedicaverat opus, tradere juſſus ſum. Potuiſti illud (*dicet aliquis*) & ante vidiſſe. Reſpondebis illi tu, Stella cariſſime, qui Epithalamion tuum, quod mihi injunxeras, ſcis biduo ſcriptum. Audacter me hercule, ſed tamen CCLXXVII hexametros habet. Et fortaſſe tu pro collega mentieris? Manlius certe Vopiſcus, vir eruditiſſimus, & qui præcipue vindicat a ſitu literas jam pæne fugientes, ſolet ultro quoque nomine meo gloriari, & villam Tiburtinam ſuam deſcriptam a nobis uno die. Sequitur libellus Rutilio Gallico Valenti dedicatus; de quo nihil dico, ne videar defuncti teſtis occaſione *mentiri*. Nam Claudii Hetruſci teſtimonium eſt, qui balneo-

lum

lum a me ſuum intra moram cœnæ recepit. In fine ſunt Calendæ Decembres, quibus utique creditur. Noctem enim illam feliciſſimam habent, & voluptatibus publicis inexpertam.

## I. Equus Max. Domitiani.

QVAE ſuper-impoſito moles geminata Coloſſo
Stat Latium complexa forum? Cœlone peractum
Fluxit opus? Siculis an conformata caminis
Effigies, laſſum Steropem Brontemque reliquit?
An te Palladiæ talem, Germanice, nobis
Effinxere manus, qualem modo frena tenentem
Rhenus, & attoniti vidit domus ardua Daci?
Nunc age fama prior notum per ſæcula nomen
Dardanii miretur equi, cui vertice ſacro
Dindymon, & caeſis decrevit frontibus Ida;
Hunc neque diſciſſis cœpiſſent Pergama muris,
Nec grege permixto pueri innuptæque puellæ,
Ipſe nec Aeneas, nec magnus duceret Hector.
Adde, quod ille nocens, ſaevoſque amplexus Achivos;
Hunc mitis commendat eques, juvat ora tueri
Mixta notis belli, placidamque gerentia pacem.

Nec veris majora putes; par forma, decorque,
Par honor. exhauſtis Martem non amplior armis
Biſtonius portat ſonipes, magnoque ſuperbit
Pondere; nec tardo raptus prope flumina curſu
Fumat, & ingenti propellit Strymona flatu.
Par operi ſedes. Hinc obvia limina pandit,
Qui feſſus bellis, adſcitæ munere prolis,
Primus iter noſtris oſtendit in æthera Divis.
Diſcitur e vultu quantum tu mitior armis;
Qui nec in externos facilis ſævire furores;
Das Cattis, Daciſque fidem. Te ſigna ferente
Et minor in leges iret gener, & Cato caſtris.
At laterum paſſus hinc Julia templa tuentur,
Illinc belligeri ſublimis regia Pauli.
Terga pater, blandoque videt Concordia vultu.
Ipſe autem puro celſum caput aëre ſeptus
Templa ſuperfulges, & proſpectare videris,
An nova contemptis ſurgant Pallatia flammis
Pulchrius? an tacita vigilet face Troicus ignis?
Atque exploratas jam laudet Veſta miniſtras?
Dextra vetat pugnas: lævam Tritonia virgo
Non gravat, & ſectæ prætendit colla Meduſæ,

Ceu ſtimulis accendat equum, nec dulcior uſquam
Lecta deæ ſedes: nec ſic pater ipſe teneres.
Pectora, quæ mundi valeant evolvere curas,
Et cui ſe totis Temeſe dedit hauſta metallis,
It tergo demiſſa chlamys. latus enſe quieto
Securum: magnus quanto mucrone minatur
Noctibus hibernis, & ſidera terret Orion.
At ſonipes, habitus animoſque imitatus equeſtres,
Acrius attollit vultus, curſumque minatur:
Cui rigidis ſtant colla jubis, vivuſque per armos
Impetus, & tantis calcaribus ilia late
Suffectura patent. vacuæ pro ceſpite terræ
Aenea captivi crinem terit ungula Rheni.
Hunc & Adraſtæus viſum extimuiſſet Arion,
Et pavet aſpiciens Ledæus ab æde propinqua
Cyllarus. hic domini nunquam mutabit habenas:
Perpetuis frenis, atque uni ſerviet aſtro.
Vix ſola ſufficiunt, inſeſſaque pondere tanto
Subter anhelat humus. nec ferro aut ære laborant,
Sed Genio. teneat quamvis æterna crepido,
Quæ ſuper ingeſti portaret culmina montis,
Cœliferique attrita genu duraſſet Atlantis.

Nec longæ traxere moræ: juvat ipſa labores
Forma Dei præſens, operique intenta juventus
Miratur plus poſſe manus. ſtrepit ardua pulſu
Machina: continuus ſeptem per culmina montes
It fragor, & magnæ fingit vaga murmura Romæ.
Ipſe loci cuſtos, cujus ſacrata vorago,
Famoſuſque lacus nomen memorabile ſervat,
Innumeros æris ſonitus, & verbere crudo
Ut ſenſit mugire forum, movet horrida ſancto
Ora ſitu, meritaque caput venerabile quercu.
Ac primum ingentes habitus, lucemque coruſcam
Expavit majoris equi, terque ardua merſit
Colla lacu trepidus, lætus mox præſide viſo:
Salve magnorum proles genitorque deorum,
Auditum longe numen mihi. nunc mea felix,
Nunc veneranda palus, cum te prope noſſe, tuumque
Immortale jubar vicina ſede tueri
Conceſſum. ſemel auctor ego, inventorque ſalutis
Romuleæ, tu bella Jovis, tu prælia Rheni,
Tu civile nefas, tu tardum in fœdera montem,
Longo Marte domas. quod ſi te noſtra tuliſſent
Sæcula; tentaſſes, me non audente, profundos

Ire lacus. ſed Roma tuas tenuiſſet habenas.
Cedat equus, Latiæ qui contra templa Diones,
Cæſarei ſtat ſede fori. *Quem tradere es auſus*
*Pellaeo Liſyppe duci*, *mox Caeſaris ora*
*Aurata cervice tulit.* Vix lumine feſſo
Explores, quam longus in hunc deſpectus ab illo.
Quis rudis uſque adeo, qui non, ut viderit ambos,
Tantum dicat equos, quantum diſtare regentes?
Non hoc imbriferas hiemes opus, aut Jovis ignem
Tergeminum; Aeolii non agmina carceris horret,
Annorumve moras: ſtabit dum terra, poluſque,
Dum Romana dies. huc & ſub nocte ſilenti.
Cum Superis terrena placent, tua turba relicto
Labetur cœlo, miſcebitque oſcula juxta:
Ibit in amplexus natus, fraterque, paterque,
Et ſoror: una locum cervix dabit omnibus aſtris.
Utere perpetuum populi magnique ſenatus
Munere: Appelleæ cuperent te ſcribere ceræ,
Optaſſetque novo ſimilem te ponere templo
Atticus Elei ſenior Jovis. & tua mitis
Ora Taras: tua ſidereas imitantia flammas
Lumina, contempto mallet Rhodos aſpera Phœbo.

Certus ames terras, & quæ tibi templa dicamus
Ipſe colas, nec te cœli juvet aula: tuoſque
Lætus huic dono videas dare thura nepotes.

## II. Epithalamion Stellæ & Violantillæ.

Unde ſacro Latii ſonuerunt carmine montes?
Cui Pæan nova plectra moves? humeroque comanti
Facundum ſuſpendis ebur? procul ecce canoro
Demigrant Helicone deæ, quatiuntque novena
Lampade ſolennem thalamis coëuntibus ignem,
Et de Pieriis vocalem fontibus undam.
Quas inter vultu petulans Elegia propinquat,
Celſior aſſueto, divaſque hortatur, & ambit
Alternum factura pedem: decimamque videri
Se cupit, & medias fallit permixta ſorores.
Ipſa manu nuptam genitrix Aeneia ducit
Lumina demiſſam, & dulci probitate rubentem.
Ipſa toros, & ſacra parat, cœtuque Latino
Diſſimulata deam, crinem, vultumque, genaſque,
Temperat, atque nova geſtit minor ire marita.
Noſco diem, cauſſque ſacri: te concinit iſte
(Pande fores) te Stella chorus, tibi Phœbus & Evan,

Et de Mænalia volucer Tegeaticus umbra
Serta ferunt, nec blandus amor, nec Gratia ceſſat
Amplexum virides optatæ conjugis artus,
Floribus innumeris & olenti ſpargere thymbra.
Tu modo fronte roſas, violis modo lilia mixta
Excipis, & dominæ niveis a vultibus obſtas.
Ergo dies aderat Parcarum conditus albo
Vellere, quo Stellæ Violantillæque profeſſus
Clamaretur Hymen. cedant curæque, metuſque;
Ceſſent mendaces obliqui carminis aſtus:
Fama tace, ſubiit leges, & frena momordit
Ille ſolutus amor: conſumpta eſt fabula vulgi,
Et narrata diu viderunt oſcula cives.
Tu tamen attonitus (quamvis data copia tantæ
Noctis) adhuc optas, promiſſaque numine dextro
Vota paves. Pone ô dulcis ſuſpiria vates,
Pone, tua eſt, licet expoſitum per limen aperte
Ire, redire, gradu: jam nuſquam janitor, aut lex,
Aut pudor, amplexu tandem ſatiare petito
Conjugis, & duras pariter reminiſcere noctes.
Digna quidem merces, & ſi tibi Juno labores
Herculeos, Stygiis & ſi concurrere monſtris

Fata darent, ſi Cyaneos raperere per æſtus.
Hanc propter tutum Piſæa lege trementem
Currere, & Oenomai fremitus audire ſequentis.
Nec ſi Dardania paſtor temerarius Ida
Sediſſes, hæc dona forent: nec ſi alma per auras
Te potius prenſa veheret Titonia biga.
Sed quæ cauſa toros, inopinaque gaudia vati
Attulit, hic mecum dum fervent agmine poſtes,
Atriaque, & multa pulſantur limina virga,
Hic Erato jucunda doce; vacat apta movere
Colloquia, & docti norunt audire Penates.
Forte ſerenati qua ſtat plaga lactea cœli,
Alma Venus thalamo, pulſa modo nocte, jacebat
Amplexu duro Getici reſoluta mariti.
Fulcra, toroſque deæ, tenerum premit agmen Amorum:
Signa petunt, quas ferre faces, quæ pectora figi
Imperet; an terris ſævire, an malit in undis,
An miſcere deos, an adhuc vexare Tonantem?
Ipſi animus nondum; nec cordi fixa voluntas:
Feſſa jacet ſtratis, ubi quondam conſcia culpæ
Lemnia repſerunt deprenſo vincula lecto,

Hic puer e turba volucrum, cui plurimus ignis
Ore, manuque levi nunquam fruſtrata ſagitta,
Agmine de medio, tenera ſic dulce profatus
Voce: (pharetrati preſſere ſilentia fratres:)
Scis, ut, mater, ait, nulla mihi dextera ſegnis
Militia, quemcunque hominum, divumque dediſti,
Uritur. at quondam lachrymis, & ſuppplice dextra
Et votis, precibuſque virûm concede moveri,
O genitrix; duro nec enim ex adamante creati.
Sed tua turba ſumus. Clarus de gente Latina
Eſt juvenis, quem patritiis majoribus ortum
Nobilitas gaviſa tulit, præſagaque formæ
Protinus e noſtro poſuit cognomina cœlo.
Hunc egomet tota quondam (tibi dulce) pharetra
Improbus, & denſa trepidantem cuſpide fixi.
Quamvis Auſoniis multum gener ille petitus
Matribus, edomui victum, dominæque potentis
Ferre jugum, & longos juſſi ſperare per annos.
Aſt illam ſumma leviter (ſic namque jubebas)
Lampade, parcentes, & inermi ſtrinximus arcu.
Ex illo, quantos juvenis premat anxius ignes
Teſtis ego attonito, quantum me nocte, dieque,

Urgentem ferat: haud ulli vehementior unquam
Incubui, genitrix, iterataque vulnera fixi.
Vidi ego & immiti cupidum decurrere campo
Hippomenen, nec ſic meta pallebat in ipſa.
Vidi & Abydeni juvenis certantia remis
Brachia, laudavique manus, & ſæpe natanti
Præluxi; minor ille calor, quo ſæva tepebant
Aequora, tu veteres juvenis tranſgreſſus amores
Ipſe ego te tantos ſtupui duraſſe per æſtus,
Firmavique animos, blandiſque madentia plumis
Lumina deterſi. Quoties mihi queſtus Apollo,
Sic vatem mœrere ſuum! jam, mater, amatos
Indulge thalamos, noſter comes ille, piuſque
Signifer armiferos poterat memorare labores,
Claraque facta virum, & torrentes ſanguine campos,
Hinc tibi plectra dedit: mitiſque incedere vates
Maluit, & noſtra laurum ſubtexere myrto.
Hic juvenum lapſus, ſuaque, haud externa revolvit
Vulnera, pro quanta eſt Paphii reverentia, mater,
Numinis! hic noſtræ deflevit fata Columbæ.
Dixerat; & tenera matris cervice pependit
Blandus, & admotis tepefecit pectora pennis.

Illa refert, vultu non aſpernata rogari:
Grande quidem, rarumque viris, quos ipſa probavi,
Pierius votum juvenis cupit. hanc ego, formæ
Egregium mirata decus, cui gloria patrum
Et generis certabat honos, tellure cadentem
Excepi, fovique ſinu, nec colla, genaſque
Comere, nec pingui crinem deducere amomo
Ceſſavit mea, nate, manus. mihi dulcis imago
Proſiluit. celſæ procul aſpice frontis honores,
Suggeſtumque comæ. Latias metire quid ultra
Emineat matres, quantum Latonia Nymphas
Virgo premit, quantumque egomet Nereïdas exto.
Hæc & cæruleis mecum conſurgere digna
Fluctibus, & noſtra potuit conſidere concha.
Et ſi flammiferas potuiſſet ſcandere ſedes,
Haſque intrare domos, ipſi erraretis Amores.
Huic quamvis cenſus dederim largita beatos,
Vincit opes animo. Queritur jam Seras avaros
Auguſtum ſpoliare nemus, Clymeneaque deeſſe
Germina, nec virides ſatis illachrymare ſorores:
Vellera Sidonio jam pauca rubeſcere tabo,
Raraque longævis nivibus cryſtalla gelari.

Huic Hermum, fulvoque Tagum decurrere limo;
(Nec ſatis ad cultus) huic Inda monilia Glaucum
Proteaque, atque omnem Nereida quærere juſſi.
Hanc ſi Theſſalicos vidiſſes Phœbe per agros,
Erraret Daphne ſecura. in littore Naxi
Theſeum juxta foret hæc conſpecta cubile,
Gnoſſida deſertam profugus liquiſſet & Evan.
Quod niſi me longis placaſſet Juno querelis,
Falſus huic pennas, & cornua ſumeret æthræ
Rector, in hanc vero cecidiſſet Juppiter auro.
Sed dabitur juveni, cui tu, mea ſumma poteſtas
Nate, cupis: thalami quamvis juga ferre ſecundi
Sæpe neget mœrens ipſam jam cedere ſenſi,
Inque vicem tepuiſſe viro. Sic fata, levavit
Sidereos artus, thalamique egreſſa ſuperbum
Limen, & Amyclæos ad frena citavit olores.
Jungit Amor, lætamque vehens per nubila matrem
Geminato temone ſedet. Jam Tybridis arces
Iliacæ: pandit nitidos domus alta penates,
Claraque gaudentes plauſerunt limina cycni.
Digna deæ ſedes, nitidis nec ſordet ab aſtris.
Hic Libycus, Phrygiuſque ſilex, hic dura Laconum

Saxa virent: hic flexus onyx, & concolor alto
Vena mari, rupeſque nitent, quis purpura ſæpe
Oebalis, & Tyrii moderator livet aheni.
Pendent innumeris faſtigia nixa columnis.
Robora Dalmatico lucent ſatiata metallo.
Excludunt radios ſylvis decuſſa vetuſtis
Frigora. perſpicui vivunt in marmore fontes.
Nec ſervat Natura vices, hic Seirius alget,
Bruma tepet, verſumque domus ſibi temperat annum.
Exultat viſu, tectiſque potentis alumnæ
Non ſecus alma Venus, quam ſi Paphon æquore ab alto,
Idaliaſque domos, Erycinaque templa ſubiret.
Tunc ipſam ſolo reclinem affata cubili:
Quo nam hic uſque ſopor, vacuique modeſtia lecti,
O mihi Laurentes inter dilecta puellas?
Quis morum, fideique modus? nunquamne virili
Submittere jugo? veniet jam triſtior ætas:
Exerce formam, & fugientibus utere donis.
Non ideo tibi tale decus, vultuſque ſuperbos,
Meque dedi, viduos ut tranſmittare per annos
Ceu non cara mihi. ſatis, ô, nimiumque, priores

Digitized by Google

Deſpexiſſe procos. at enim hic tibi ſanguine toto
Deditus, unam omnes inter miratur, amatque,
Nec formæ, nec ſtirpis egens. Nam docta per urbem
Carmina, qui juvenes, quæ non didicere puellæ?
Hunc & biſſenos (ſic indulgentia pergat
Præſidis Auſonii) cernes attollere faſces
Ante diem: certe jam nunc Cybeleia novit
Limina, & Euboicæ carmen legit ille Sibyllæ.
Jamque parens Latius (cujus prænoſcere mentem
Fas mihi) purpureos habitus, juvenique curule
Indulgebit ebur, Dacas (quæ gloria major?)
Exuvias, lauroſque dabit celebrare recentes.
Ergo age junge toros, atque otia deme juventæ.
Quas ego non gentes, quæ non face corda jugavi?
Alituum pecudumque mihi, durique ferarum
Non renuêre greges. ipſum in connubia terræ
Aethera (cum pluviis rareſcunt nubila) ſolvo.
Sic rerum ſeries, mundique revertitur ætas.
Unde novum Trojæ decus, ardentumque deorum
Raptorem, Phrygio ſi non ego juncta marito?
Lydius unde meos iteraſſet Tybris Iulos?
Quis ſeptemgeminæ poſuiſſet mœnia Romæ

Imperii Latiale caput? niſi Dardana furto
Cepiſſet Martem, nec me prohibente, ſacerdos?
His mulcet dictis, tacitumque inſpirat amorem
Connubii. redeunt animo jam dona, preceſque,
Et lachrymæ, vigileſque viri prope limina quæſtus:
Aſteris & vatis, totam cantata per urbem,
Aſteris ante dapes, nocte Aſteris, Aſteris ortu,
Quantum non clamatus Hylas; jamque aſpera cœpit
Flectere corda libens, & jam ſibi dura videri.
Macte toris, Latios inter placidiſſime vates,
Quod durum permenſus iter, cœptique laboris
Prendiſti portus, tumidæ ſic transfuga Piſæ
Amnis in externos longe flammatus amores,
Flumina demerſo trahit intemerata canali,
Donec Sicanios tandem prolatus anhelo
Ore bibat fontes, miratur dulcia Nais
Oſcula, nec credit pelago veniſſe maritum.
Quis tibi tunc alacri, cœleſtum munere claro,
Stella dies? quanto ſalierunt pectora voto,
Dulcia cum dominæ dexter connubia vultus
Annuit: ire polo, nitidoſque errare per axes
Viſus. Amyclæis minus exultavit arenis

Paſtor, ad Idæas Helena veniente carinas.
Theſſala nec talem viderunt Pelea Tempe,
Cum Thetin Hæmoniis Chiron accedere terris
Erecto proſpexit equo. Quam longa morantur
Sidera! quam ſegnis votis Aurora mariti!
At procul ut Stellæ thalamos ſenſere parari
Latous vatum pater, & Semeleïus Evan;
Hic movet Ortygia, movet hic rapida agmina Nyſa,
Huic Lycii montes, gelidæque umbracula Thymbræ,
Et Parnaſſus honos; illi Pangea reſultant,
Iſmaraque, & quondam genialis littora Naxi.
Tunc caras inière fores, comitique canoro
Hic chelyn, hic flavam maculoſo nebrida tergo,
Hic thyrſos, hic plectra ferit, hic enthea lauro
Tempora, Minoa crinem premit ille corona.
Vix dum emiſſa dies, & jam ſocialia præſto
Omina. jam feſta fervet domus utraque pompa.
Fronde virent poſtes, & fervent compita flammis,
Et pars immenſæ gaudet celeberrima Romæ.
Omnis honos, cuncti veniunt ad limina faſces.
Omnis plebejo teritur prætexta tumultu.
Hic eques, hic juvenum cœtu ſtola mixta laborat.

Felices

Felices utroſque vocant, ſed in agmine plures
Invidere viro. Jam dudum poſte reclinis
Quærit Hymen thalamis intactum dicere carmen,
Quo vatem mulcere queat. dat Juno verenda
Vincula, & inſigni geminat Concordia tæda.
Hic fuit ille dies: noctem canat ipſe maritus,
Quantum noſſe licet. Sic victa ſopore doloſo
Martia fluminea poſuit latus Ilia ripa:
Non talis niveos ſtrinxit Lavinia vultus,
Cum Turno ſpectante rubet: non Claudia talis
Reſpexit populos mota jam virgo carina.
Nunc opus Aonidum comites, tripodumque miniſtri
Diverſis certare modis. eat enthea vittis,
Atque hederis redimita cohors, ut pollet ovanti
Quiſque lyra. ſed præcipue qui nobile greſſu
Extremo fraudatis opus, date carmina feſtis
Digna toris. hunc ipſe Coo plaudente Philetas,
Callimachuſque ſenex, Umbroque Propertius antro,
Ambiſſent laudare diem, nec triſtis in ipſis
Naſo Tomis, diveſque foco lucente Tibullus.
Me certe non unus amor, ſimplexque canendi
Cauſa trahit: tecum ſimiles, junctæque Camœnæ

Stella mihi, multumque pares bacchamur ad aras,
Et ſociam doctis haurimus ab amnibus undam.
At te naſcentem gremio mea prima recepit
Parthenope, dulciſque ſolo tu gloria noſtro
Reptaſti: nitidum conſurgat ad æthera tellus
Eubois, & pulchra tumeat Sebetos alumna.
Nec ſibi ſulfureis Lucrinæ Naides antris,
Nec Pompejani placeant magis otia Sarni.
Eja age præclaros Latio properate nepotes,
Qui leges, qui caſtra regant, qui carmina ludant.
Acceleret partu decimum bona Cynthia menſem.
Sed parcat Lucina precor; tuque ipſe parenti
Parce puer, ne mollem uterum, ne ſtantia lædas
Pectora: cumque tuos tacito Natura receſſu
Formarit vultus, multum de patre decoris,
Plus de matre feras. At tu pulcherrima forma
Italidum, tandem merito poſſeſſa marito,
Vincla diu quæſita fove. Sic damna decoris
Nulla tibi: longæ viridis ſic flore juventæ
Perdurent vultus, tardeque hæc forma ſeneſcat.

## III. Villa Tiburtina Manlii Vopiſci.

Cernere facundi Tibur glaciale Vopiſci,
Si quis, & inſerto geminos Aniene penates,
Aut potuit ſociæ commercia noſcere ripæ,
Certanteſque ſibi dominum defendere villas;
Illum nec calido latravit Seirius aſtro;
Nec gravis aſpexit Nemees frondentis alumnus.
Talis hyems tectis; frangunt ſic improba ſolem
Frigora, Piſæumque domus non æſtuat annum.
Ipſa manu tenera tectum ſcripſiſſe Voluptas.
Tunc Venus Idaliis unxit faſtigia ſuccis,
Permulſitque comis, blandumque reliquit honorem
Sedibus, & volucres vetuit diſcedere natos.
O longum memoranda dies! quæ mente reporto
Gaudia! quam laſſos per tot miracula viſus!
Ingenium quam mite ſolo! quæ forma beatis
Arte manus conceſſa locis! non largius uſquam
Indulſit Natura ſibi. Nemora alta citatis
Incubuere vadis, fallax reſponſat imago
Frondibus, & longas eadem fugit umbra per undas.
Ipſe Anien (miranda fides) infraque, ſuperque

Saxeus; hic tumidam rabiem, ſpumoſaque ponit
Murmura, ceu placidi veritus turbare Vopiſci
Pieriosque dies, & habentes carmina ſomnos.
Littus utrumque domi: nec te mitiſſimus amnis
Dividit, alternas ſervant prætoria ripas,
Non externa ſibi, fluviumve obſtare queruntur.
Seſtiacos nunc fama ſinus, pelaguſque natatum
Jactet, & audaci junctos delphinas ephebo.
Hic æterna quies, nullis hic jura procellis,
Nuſquam fervor aquis. datur hic tranſmittere viſus,
Et voces, & pene manus. Sic Chalcida fluctus
Expellunt reflui: ſic diſſociata profundo
Bruttia Sicanium circumſpicit ora Pelorum.
Quid primum, mediumve canam? quo fine quieſcam?
Auratasne trabes? an Mauros undique poſtes?
An picturata lucentia marmora venâ
Mirer? an emiſſas per cuncta cubilia lymphas?
Huc oculis, huc mente trahor. venerabile dicam
Lucorum ſenium? te, quæ vada fluminis infra
Cernis? an ad ſylvas quæ reſpicis, aula, tacentes?
Qua tibi tota quies, offenſaque turbine nullo
Nox ſilet, & nigros imitantia murmura ſomnos?

Digitized by Google

An quæ graminea ſuſcepta crepidine fumant
Balnea, & impoſitum ripis algentibus ignem?
Quaque vaporiferis junctus fornacibus amnis
Ridet anhelantes vicino flumine Nymphas.
Vidi artes, veterumque manus, variiſque metalla
Viva modis. labor eſt, auri memorare figuras,
Aut ebur, aut dignas digitis contingere gemmas.
Quicquid & argento primum, vel in ære Myronis
Luſit, & enormes manus eſt experta Coloſſos.
Dum vagor aſpectu, viſuſque per omnia duco,
Calcabam nec opinus opes. Nam ſplendor ab alto
Defluus, & nitidum referentes aëra teſtæ
Monſtravere ſolum, varias ubi picta per artes
Gaudet humus, ſuperatque novis aſarota figuris.
Expavere gradus. Quid nunc ingentia mirer,
Aut quid partitis diſtantia tecta trichoris?
Quid te, quæ mediis ſervata penatibus, arbor,
Tecta per & poſtes liquidas emergis in auras:
Quo non ſub domino ſævas paſſura bipennes?
Et nunc ignaro forſan vel lubrica Nais,
Vel non abruptos tibi demet Hamadryas annos.
Quid referam alternas gemino ſuper aggere menſas,

Albenteſque lacus, altoſque in gurgite fontes?
Teque per obliquum penitus quæ laberis amnem
Martia, & audaci tranſcurris flumina plumbo?
An ſolum Joniis ſub fluctibus Elidis amnem
Dulcis ad Aetnæos deducat ſemita portus?
Illis ipſe antris Anienus fonte relicto,
Nocte ſub arcana glaucos exutus amictus,
Huc illuc fragili proſternit pectora muſco:
Aut ingens in ſtagna cadit, vitreaſque natatu
Plaudit aquas: illa recubat Tiburnus in umbra,
Illic ſulfureos cupit Albula mergere crines.
Hæc domus, Aegeriæ nemoralem abjungere Phœben,
Et Dryadum viduare choris algentia poſſit
Taygeta, & ſylvis arceſſere Pana Lycæis.
Quod ni templa darent alias Tirynthia ſortes,
Et Præneſtinæ poterant migrare ſorores.
Quid bifera Alcinoi laudem pomaria? voſque,
Qui nunquam vacui prodiſtis in æthera rami?
Cedant Telegoni, cedant Laurentia Turni
Jugera, Lucrinæque domus, littuſque cruenti
Antiphatæ: cedant vitreæ juga perfida Circes
Dulichiis ululata lupis, arceſque ſuperbæ

Anxuris, & ſedes, Phrygio quas mitis alumno
Debet anus: cedant, quæ te jam ſolibus arctis
Avia nimboſa revocabunt littora bruma.
Scilicet hic illi meditantur pondera mores:
Hic premitur fœcunda quies, virtuſque ſerena
Fronte gravis, ſanuſque nitor, luxuque carentes
Deliciæ, quas ipſe ſuis digreſſus Athenis
Mallet deſerto ſenior Gargettius horto.
Hæc per & Aegeas hyemes, Pliadumque nivoſum
Sidus, & Oleniis dignum petiiſſe ſub aſtris.
Si Maleæ credenda ratis, Siculoſque per æſtus
Sit via: cur oculis ſordet vicina voluptas?
Hic tua Tiburtes Faunos chelys, & juvat ipſum
Alciden, dictumque lyra majore Catillum.
Seu tibi Pindaricis animus contendere plectris,
Sive chelyn tollas heroa ad robora, ſive
Liventem ſatyram nigra rubigine turbes:
Seu tua non alta ſplendeſcat epiſtola cura.
Digne Midæ, Crœſique bonis, & Perſide gaza,
Macte bonis animi! cujus ſtagnantia rura
Debuit & flavis Hermus tranſcurrere ripis,
Et limo ſplendente Tagus. ſic docta frequentes

Otia, ſic omni deteƈtus peƈtora nube,
Finem Neſtoreæ precor egrediare ſeneƈtæ.

## IV. Soteria pro Rutilio Gallico.

Eſtis io Superi, nec inexorabile Clotho
Volvit opus: videt alma pios Aſtræa, Jovique
Conciliata cadit, dubitataque ſidera cernit
Gallicus. Es cœlo, diis es, Germanice, cordi,
Quis neget? erubuit tanto ſpoliare miniſtro
Imperium Fortuna tuum. ſtat proxima cervix
Ponderis immenſi, damnoſaque fila ſeneƈtæ
Exuit, atque alios melior revireſcit in annos.
Ergo alacres, quæ ſigna colunt urbana, cohortes,
Inque ſinum quæ ſæpe tuum fora turbida queſtu
Confugiunt, legeſque, urbeſque ubicunque togatæ,
Quæ tua longinquis implorant jura querelis,
Certent lætitia: noſterque ex ordine collis
Confremat, & ſileant pejoris murmura famæ.
Quippe manet, longumque ævo redeunte manebit,
Quem penes intrepidæ mitis cuſtodia Romæ.
Nec tantum induerint fatis nova ſæcula crimen,
Aut inſtaurati peccaverit ara Terenti.

Aſt ego nec Phœbum (quanquam mihi ſurda ſine illo
Plectra) nec Aonias decima cum Pallade divas,
Aut mitem Tegeæ, Dirceſve hortabor alumnum:
Ipſe veni, vireſque novas, animumque miniſtra,
Qui caneris. Docto nec enim ſine numine, tantus
Auſoniæ decora ampla togæ, centumque dediſti
Judicium, mentemque viris. licet; enthea vatis
Excludat Pimplæa ſitim: nec conſcia detur
Pirene: largos potior mihi gurges in hauſtus,
Qui rapitur de fonte tuo: ſeu plana ſolutis
Cum ſtruis orſa modis, ſeu cum tibi dulcis in artem
Frangitur, & noſtras curat facundia leges.
Quare age, ſi Cereri ſua dona, merumque Lyæo
Reddimus, & dives prædæ, tamen accipit omni
Exuvias Diana tholo, captivaque tela
Bellipotens; nec tu quando tibi, Gallice, majus
Eloquium, fandique opibus ſublimis abundas;
Sperne coli tenuiore lyra: vaga cingitur aſtris
Luna, & in oceanum rivi cecidere minores.
Quæ tibi ſollicitus perſolvit præmia morum
Urbis amor? quæ tum Patrumque Equitumque notavi
Lumina, & ignaræ plebis lugere potentes?

Non labente Numa timuit ſic curia felix,
Pompejo nec celſus eques, nec fœmina Bruto.
Hoc illud; triſtes invitum audire catenas:
Parcere verberibus, nec qua jubet alta poteſtas
Ire, ſed armatas multum ſibi demere vires:
Dignarique manus humiles & verba precantum:
Reddere jura foro, nec proturbare curules,
Et ferrum mulcere toga. Sic itur in alta
Pectora, ſic mixto reverentia fidit amori.
Ipſa etiam cunctos gravis inclementia fati
Terruit, & ſubiti præceps juvenile pericli,
Nil cunctante malo. non illud culpa ſenectæ,
(Quippe ea biſſenis vix dum orſa excedere luſtris)
Sed labor intendens, animique in membra vigentis
Imperium, vigileſque ſuo pro Cæſare curæ,
Dulce opus: hinc feſſos penitus ſubrepſit in artus
Inſidioſa quies, & pigræ oblivia vitæ.
Tunc Deus, Alpini qui juxta culmina dorſi
Signat Apollineos ſancto cognomine lucos,
Reſpicit, heu, tanti pridem ſecurus alumni,
Prægreſſuſque moras: huc mecum Epidauria proles,
Hinc alti gaudens datur aggredienda facultas.

Ingentem recreare virum tentemus adorti.
Tendatis jam fila colos, nec fulminis atri
Sit metus: has ultro laudarit Juppiter artes.
Nam neque plebejam, aut dextro ſine numine cretam
Servo animam. Atque adeo breviter, dum tecta ſubimus,
Expediam. Genus ipſe ſuis, præmiſſaque retro
Nobilitas, nec origo latet, ſed luce ſequente
Vincitur, & magno gaudet ceſſiſſe nepoti.
Prima togæ virtus: illa quoque clarus, & ingens
Eloquio, mox innumeris exercita caſtris,
Occiduas, primaſque domos, & ſole ſub omni
Permeruit jurata manus. nec in otia pacis
Permiſſum laxare animos, ferrumque recingi.
Hunc Galatia vigens auſa eſt inceſſere bello.
Hunc quoque perque novem timuit Pamphilia meſſes:
Pannoniuſque ferox, arcuque horrenda fugaci
Armenia, & patiens Latii jam pontis Araxes.
Quid geminos faſces, magnæque iterata revolvam
Jura Aſiæ? velit illa quidem ter habere, quaterque
Hunc ſibi, ſed revocant faſti, majorque curulis,
Nec promiſſa ſemel. Libyci quid mira tributi

Obſequia, & miſſum media de pace triumphum
Laudem, & opes tantas? nec qui mandaverat, auſus
Expectare fuit. gaudet Traſimenus & Alpes,
Cannenſeſque animæ: primuſque inſigne tributum
Ipſe palam lacera poſcebat Regulus umbra.
Non vacat Arctoas acies, Rhenumque rebellem,
Captivæque preces Veledæ, & (quæ maxima nuper
Gloria) depoſitam Dacis pereuntibus urbem
Pandere; cum tanti lectus rectoris habenas,
Gallice, fortuna non admirante, ſubiſti.
Hunc igitur (ſi digna loquor) rapiemus iniquo,
Nate, Jovi. rogat hoc Latiæ pater inclytus urbis;
Et meruit. neque enim fruſtra mihi nuper honora
Carmina patritio pueri ſonuiſtis in oſtro.
Si qua ſalutifero gemini Chironis in antro
Herba, tholo quodcunque tibi Trojana recondit
Pergamus, aut medicis felix Epidaurus arenis
Educat. Idæa profert quam Creta ſub umbra
Dictamni florentis opem, quoque anguis abundat
Spumatu. jungam ipſe manus, atque omne benigne
Virus, odoriferis Arabum quod doctus in arvis,
Aut Amphryſiaco paſtor de gramine carpſi.

Dixerat. Inveniunt poſitos jam ſegniter artus,
Pugnantemque animam. ritu ſe cingit uterque
Pæonio, monſtrantque ſimul, parentque volentes,
Donec letiferas vario medicamine peſtes,
Et ſuſpecta mali ruperunt nubila ſomni.
Adjuvat ipſe Deus, morboque valentior omni
Occupat auxilium. citius non arte refectus
Telephus Hæmonia, nec quæ metuentis Atridæ
Sæva Machaonio coïerunt vulnera ſucco.
Quis mihi tot cœtus inter populique patrumque
Sit curæ, votique locus? tamen ardua teſtor
Sidera, teque pater vatum Tymbræe, quis omni
Luce mihi, quis nocte timor? dum poſtibus hærens
Aſſiduus, nunc aure vigil, nunc lumine, cuncta
Auguror? immenſæ veluti connexa carinæ
Cymba minor, cum ſævit hyems, pro parte furentes
Parva receptat aquas, & eodem volvitur Auſtro.
Nectite nunc lætæ candentia fila ſorores,
Nectite. nemo modum tranſmiſſi computet ævi.
Hic vitæ natalis erit. Tu Troica dignus
Sæcula, & Euboici tranſcendere pulveris annos,
Neſtoreoſque ſitus. Qua nunc tibi pauper acerra

Digna litem? Nec ſi vacuet Mevania valles,
Aut præſtent niveos Clitumna novalia tauros,
Sufficiam. Sed ſæpe Deis hos inter honores
Ceſpes, & exiguo placuerunt farra ſalino.

## V. Balneum Claudii Etruſci.

Non Helicona gravi pulſat chelys enthea plectro,
Nec iaſſata voco toties mihi numina, Muſas.
Et te, Phœbe, choris, & te dimittimus, Evan;
T[illegible]que muta feræ, volucer Tegeæe, ſonoræ
Terga premas: alios poſcunt mea carmina cœtus.
Naidas undarum dominas, regemque coruſci
Ignis, adhuc feſtum, Siculaque incude rubentem
Elicuiſſe ſatis: paulum arma nocentia, Thebæ,
Ponite. dilecto volo laſcivire ſodali.
Junge puer cyathos, atque enumerare labora,
Cunctantemque intende chelym: diſcede laborque,
Curaque, dum nitidis canimus gemmantia ſaxis
Balnea, dumque procax myrtis ederiſque, ſoluta
Fronte, verecundo Clio mea ludit Etruſco.
Ite deæ virides, liquidoſque advertite vultus,
Et vitreum teneris crinem redimite corymbis,

Veſte nihil tectæ: quales emergitis altis
Fontibus, & viſu Satyros torquetis amantes.
Non vos, quæ culpa decus infamaſtis aquarum
Sollicitare juvat. procul hinc, & fonte doloſo
Salmacis, & viduæ Cebrenidos arida luctu
Flumina, & Herculei prædatrix cedat alumni.
Vos mihi, quæ Latium, ſeptenaque culmina Nymphæ
Incolitis, Tybrimque novis attollitis undis,
Quas præceps Anien, atque exceptura natatus
Virgo juvat, Marſaſque nives, & frigora ducens
Martia, præcelſis quarum vaga molibus unda
Creſcit, & innumero pendens tranſmittitur arcu.
Veſtrum opus aggredimur. veſtra eſt, quam carmine molli
Pando, domus. non unquam aliis habitaſtis in antris
Ditius, ipſa manus tenuit Cytherea mariti,
Monſtravitque artes, neu vilis flamma caminos
Ureret, ipſa faces volucrum ſuccendit Amorum.
Non huc admiſſæ Thaſos aut undoſa Cariſtos.
Mœret onyx longe, queriturque excluſus ophites;
Sola nitet flavis Nomadum deciſa metallis
Purpura, ſola cavo Phrygiæ quam Synnados antro

Ipſe cruentavit maculis lucentibus Atys:
Quaſque Tyrus niveas ſecat, & Sidonia rupes.
Vix locus Eurotæ; viridis cum regula longo
Synnada diſtinctu variat; non limina ceſſant,
Effulgent cameræ, vario faſtigia vitro
In ſpecies, animoſque nitent: ſtupet ipſe beatas
Circumplexus opes, & parcius imperat ignis.
Multus ubique dies, radiis ubi culmina totis
Perforat, utque alio ſol improbus uritur æſtu.
Nil ibi plebejum: nuſquam Temeſea notabis
Aera, ſed argento felix propellitur unda,
Argentoque cadit, labriſque nitentibus inſtat
Delicias mirata ſuas, & abire recuſat.
Extra autem niveo qui margine cœrulus amnis
Vivit, & in ſummum fundo patet omnis ab imo.
Cui non ire lacu, pigroſque exolvere amictus
Suadeat? hoc mallet naſci Cytherea profundo.
Hic te perſpicuum melius, Narciſſe, videres:
Hic velox Hecate velit & deprenſa lavari.
Quid nunc ſtrata ſolo referam tabulata, crepantes
Auditura pilas; ubi languidus ignis inerrat
Aedibus, & tenuem volvunt hypocauſta vaporem?

Nec

Nec ſi Bajanis veniat novus hoſpes ab oris,
Talia deſpiciat, fas ſit componere magnis
Parva; Neronea nec qui modo lotus in unda,
Hic iterum ſudare neget. Macte, oro, nitenti
Ingenio, curaque puer: tecum iſta ſeneſcant,
Et tua jam melius diſcat fortuna renaſci.

## VI. Kal. Decembres Saturnales.

Et Phœbus pater, & ſevera Pallas,
Et Muſæ procul ite feriatæ:
Jani vos revocabimus Kalendis.
Saturnus mihi compede exoluta,
Et multo gravidus mero December,
Et ridens locus, & ſales protervi
Adſint, dum refero diem beatam
Læti Cæſaris, ebriamque partem.
Vix Aurora novos movebat ortus,
Jam bellaria adorea pluebant.
Hunc rorem veniens profudit Eurus.
Quicquid nobile Ponticis nucetis,
Fœcundis cadit aut jugis Idumes,
Quod ramis pia germinat Damaſcus,

Et quas percoquit Ebuſia Caunas,
Largis gratuitum cadit rapinis.
Molles Caïoli, Lagunculique,
Et maſſis Amerina non peruſtis,
Et muſtaceus, & latente palma
Prægnantes caryotides cadebant.
Non tantis Hyas inſerena nimbis
Terras obruit, aut ſoluta Plias;
Qualis per cuneos hyems Latinos
Plebem grandine concutit ſerenam.
Ducat nubila Juppiter per orbem,
Et latis pluvias minetur agris,
Dum noſtri Jovis hi ferantur imbres.
Ecce autem caveas ſubit per omnes,
Inſignis ſpecie, decora cultu
Plebes altera, non minor ſedente.
Hi panaria, candidaſque mappas
Subvectant, epulaſque lautiores.
Illi Maſſica vina largiuntur.
Idæos totidem putes miniſtros.
Orbem, qua melior ſeveriorque eſt,
Et gentes alis inſimul togatas:

Et cum tot populos beata paſcas,
Hunc, annona, diem ſuperba neſcis.
I nunc ſæcula compara, Vetuſtas,
Antiqui Jovis, aureumque tempus:
Non ſic libera vina tunc fluebant,
Nec tardum ſeges occupabat annum.
Una veſcitur omnis ordo menſa,
Parvi, Fœmina, Plebs, Eques, Senatus,
Libertas reverentiam remiſit.
Et tu quin etiam (quis hoc vocare,
Quis promittere poſſit hoc Deorum?)
Nobiſcum ſocias dapes iniſti.
Jam ſe, (quiſquis is eſt) inops, beatus
Convivam ducis eſſe gloriatur.
Hos inter fremitus, novoſque luxus,
Spectandi levis effugit voluptas:
Stat ſexus rudis, inſciuſque ferri,
Et pugnas capit improbus viriles.
Credas ad Tanain, ferumque Phaſin,
Thermodontiacas calere turmas.
Hic audax ſubit ordo pumilonum,
Quos Natura brevi ſtatu peractos,

Nodoſum ſemel in globum ligavit.
Edunt vulnera, conſeruntque dextras,
Et mortem ſibi (qua manu?) minantur.
Ridet Mars pater, & cruenta Virtus,
Caſuræque vagis grues rapinis,
Mirantur pumilos ferociores.
Jam noctis propioribus ſub umbris
Dives ſparſio, quos agit tumultus?
Huc intrant faciles emi puellæ:
Hic agnoſcitur omne, quod theatris
Aut forma placet, aut probatur arte.
Hoc plaudunt grege Lydiæ tumentes,
Illic cymbala, tinnulæque Gades:
Illic agmina confremunt Syrorum,
Hic plebs ſcenica, quæque comminutis
Permutat vitreis gregale ſulfur.
Inter quæ ſubito cadunt volatu
Immenſæ volucrum per aſtra nubes,
Quas Nilus ſacer, horriduſque Phaſis,
Quas udo Numidæ legunt ſub auſtro.
Deſunt qui rapiant, ſinuſque pleni
Gaudent, dum nova lucra comparantur.

Tollunt innumeras ad aſtra voces,
Saturnalia principis ſonantes,
Et dulci dominum favore clamant.
Hoc ſolum vetuit licere Cæſar.
Vix dum cœrula nox ſubibat orbem,
Deſcendit media nitens arena
Denſas flammeus orbis inter umbras,
Vincens Gnoſiacæ facem coronæ.
Collucet polus ignibus, nihilque
Obſcuræ patitur licere nocti.
Fugit pigra quies, inerſque ſomnos,
Hæc cernens, alias adivit urbes.
Quis ſpectacula, quis jocos licentes,
Quis convivia, quis dapes inemptas,
Largi flumina quis canat Lyæi?
Jamjam deficio, tuoque Baccho
In ſerum trahor ebrius ſoporem,
Quos ibit procul hic dies per annos!
Quam nullo ſacer exoleſcet ævo!
Dum montes Latii, paterque Tybris,
Dum ſtabit tua Roma, dumque terris,
Quod reddis, Capitolium manebit.

# P. PAPINII STATII
# SYLVARVM
## LIBER II.

### Statius Meliori ſuo ſalutem.

Et familiaritas noſtra, qua gaudeo, Melior vir optime, nec minus in judicio literarum, quam in omni vitæ colore terſiſſime, & ipſa opuſculorum, quæ tibi trado, conditio ſic poſita eſt, ut totus hic alter liber meus etiam ſine epiſtola expectetur. Primum enim habet Glauciam noſtrum, cujus gratiſſimam infantiam, & qualem plerumque infelices ſortiuntur, apud te complexus amabam. Jam vero tibi hujus amiſſi recens vulnus (ut ſcis) Epicedio proſecutus ſum, adeo feſtinanter, ut excuſandam habuerim affectibus tuis celeritatem. Nec nunc eam apud te jacto, qui noſti, ſed & cæteris indico: ne quis aſperiore lima carmen examinet, & a confuſo

ſcriptum, & dolenti datum, cum pæne ſupervacua ſint tarda ſolatia. Pollii me villa Surrentina quæ ſequitur, debuit a me vel in honorem eloquentiæ ejus diligentius dici; ſed amicus ignovit. In Arborem certe tuam, Melior, & Pſittacum, ſcis a me leves libellos quaſi epigrammatis loco ſcriptos. Eandem exigebat ſtili facilitatem Leo manſuetus, quem in Amphitheatro proſtratum frigidum erat ſacratiſſimo Imperatori ni ſtatim traderem. Ad Urſum quoque noſtrum juvenem candidiſſimum, & ſine jactura deſidiæ doctiſſimum, ſcriptam de puero amiſſo conſolationem, ſuper ea, quæ ipſi debeo, huic libro libenter inſerui, quia honorem ejus tibi laturus acceptum. Excludit volumen Genethliacon Lucani, quod Polla Argentaria, clariſſima uxorum, cum hunc diem forte conſecraremus, imputari ſibi voluit. Ego non potui majorem tanti autoris habere reverentiam, quam quod laudes ejus dicturus hexametros meos timui. Hæc qualiacunque ſunt, Melior cariſſime, ſi tibi non diſplicuerint, a te publicum accipiant; ſin minus, ad me revertantur.

## I. Glaucias Atedii Melioris Delicatus.

QVOD tibi prærepti, Melior, ſolamen alumni,
Improbus ante rogos, & adhuc vivente favilla
Ordiar? abruptis etiamnum flebile venis
Vulnus hiat, magnæque patet via lubrica plagæ.
Cum jam egomet cantus & verba medentia ſævus
Conſero, tu planctus, lamentaque fortia mavis,
Odiſtique chelym, ſurdaque averteris aure.
Intempeſta cano: citius me tigris abactis
Fœtibus, orbatique velint audire leones.
Nec ſi tergeminum Sicula de virgine carmen
Affluat, aut ſylvis chelys intellecta, feriſque
Mulceat inſanos gemitus. ſtat pectore demens
Luctus, & admoto latrant præcordia tactu.
Nemo vetat: ſatiare malis, ægrumque dolorem
Libertate doma. jam flendi expleta voluptas?
Jamne preces feſſus non indignaris amicas?
Jamne canam? lachrymis en & mea carmina, in ipſo
Ore natant, triſteſque cadunt in verba lituræ.
Ipſe etenim tecum nigræ ſolemnia pompæ,
Spectatumque urbi ſcelus, & puerile feretrum

Produxi: & ſævos dammati thuris acervos,
Plorantemque animam ſupra ſua funera vidi:
Teque patrum gemitus ſuperantem, & brachia matrum,
Complexumque rogos, ignemque haurire parantem
Vix tenui ſimilis comes, offendique tenendo.
Et nunc (heu) vittis, & frontis honore ſoluto,
Infauſtus vates vexo mea pectora tecum:
Plango lyra: & diri comitem ſociumque doloris
(Si merui, luctuſque tui conſortia ſenſi)
Jam lenis patiare precor. me fulmine in ipſo
Audivere patres: ego juxta buſta profuſis
Matribus, atque piis cecini ſolatia natis,
Et mihi, cum proprios gemerem defectus ad ignes
Quem, Natura, patrem? Nec te lugere ſeverus
Arceo, ſed confer gemitus, pariterque fleamus.
Jam dudum dignos aditus, laudumque tuarum,
O merito dilecte puer, primordia quærens
Diſtrahor. Hinc anni ſtantes in limine vitæ,
Hinc me forma rapit, rapit inde modeſtia præcox,
Et pudor, & tenero probitas maturior ævo.
O ubi purpureo ſuffuſus ſanguine candor!

Sidereique orbes, radiataque lumina cœlo!
Et caſtigatæ collecta modeſtia frontis,
Ingenuique ſuper crines, molliſque decoræ
Margo comæ? blandis ubinam ora arguta querelis?
Oſculaque impliciti vernos redolentia flores?
Et mixtæ riſu lachrymæ, penituſque loquentis
Hyblæis vox mixta favis? cui ſibila ſerpens
Poneret, & ſævæ vellent ſervire novercæ?
Nil veris affingo bonis. Heu lactea colla,
Brachiaque, & nunquam domini ſine pondere cervix!
O ubi venturæ ſpes non longinqua juventæ,
Atque genis optatus honos? jurataque multum
Barba tibi? Cuncta in cineres gravis intulit hora,
Hoſtiliſque dies, nobis meminiſſe relictum.
Quis tua colloquiis hilaris mulcebit amatis
Pectora? quis curas, mentiſque arcana remittet?
Accenſum quis bile feret? famuliſque tumentem
Leniet? ardentique in ſe deflectet ab ira?
Inceptas quis ab ore dapes, libataque vina
Auferet? & dulci turbabit cuncta rapina?
Quis matutinos abrumpet murmure ſomnos
Impoſitus ſtratis? abituſque morabitur arctis

Nexibus, atque ipſo revocabit ad oſcula poſte?
Obvius intranti rurſus quis in ora, manuſque
Proſiliet? brevibuſque humeros circundabit ulnis?
Muta domus (fateor) deſolatique penates,
Et ſitus in thalamis, & mœſta ſilentia menſis.
Quid mirum, tanto ſi te pius altor honorat
Funere? tu domino requies? portuſque ſenectæ,
Tu modo deliciæ, dulces modo pectore curæ.
Non te barbaricæ verſabat turbo cataſtæ,
Nec mixtus Phariis venalis mercibus infans,
Compoſitoſque ſales, meditataque verba locutus,
Quæſiſti laſcivus herum, tardeque paraſti.
Hinc domus, hinc ortus, dominique penatibus olim
Carus uterque parens, atque in tua gaudia liber,
Ne quererere genus. raptum te protinus alvo
Suſtulit exultans, ac prima lucida voce
Aſtra ſalutantem dominus ſibi mente dicavit,
Amplexuſque ſinu tulit, & genuiſſe putavit.
Fas mihi ſanctorum venia dixiſſe parentum,
Tuque, oro, Natura, ſinas, cui prima per orbem
Jura animis ſociare datum: non omnia ſanguis
Proximus, aut ſerie generis demiſſa propago

Alligat, interitus nova ſæpe, adſcitaque ſerpunt
Pignora connexis. natos genuiſſe neceſſe eſt,
At legiſſe juvat. Tenero ſic blandus Achilli
Semifer Aemonium vincebat Pelea Chiron.
Nec ſenior Peleus natum comitatus in arma
Troica, ſed caro Phœnix hærebat alumno.
Optabat longe reditus Pallantis ovantes
Evander, fidus pugnas ſpectabat Acetes.
Cumque procul nitidis genitor ceſſaret ab aſtris,
Fluctivagus volucrem comebat Perſea Dictys.
Quid referam altricum victos pietate parentes?
Quid te poſt cineres, deceptaque funera matris,
Tutius Inoo reptantem pectore Bacche?
Jam ſecura parens Thuſcis regnabat in undis
Ilia, portantem laſſabat Romulus Accam.
Vidi ego tranſſertos alieno in robore ramos,
Altius ire ſuis: & te jam fecerat illi
Mens, animuſque patrem, nec dum moreſve, decorve.
Tu tamen & mutas etiam tum murmure voces,
Vagitumque rudem, fletuſque infantis amabas.
Ille, velut primos expiraturus ad Auſtros,

Mollibus in pratis alte flos improbus extat;
Sic tener ante diem, vultu, greſſuque ſuperbo,
Vicerat æquales; multumque reliquerat annos.
Sive catenatis curvatus membra paleſtris
Staret, Amyclæa conceptum matre putares.
Oebaliden illo præceps mutaret Apollo:
Alcides penſaret Hylan, ſeu Grajus amictu
Attica facundi decurreret orſa Menandri;
Laudaret gaviſa ſonum, crinemque decorum
Fregiſſet roſea laſciva Thalia corona.
Mæonium ſive ille ſenem, Trojæque labores
Diceret, aut caſus tarde remeantis Ulyſſi;
Ipſe pater ſenſus, ipſi ſtupuere magiſtri.
Scilicet infauſta Lacheſis cunabula dextra
Attigit, & gremio puerum complexa fovebat
Invidia: illa genas & adultum comere crinem,
Et monſtrare artes, & verba refringere, quæ nunc
Plangimus. Herculeos annis æquare labores
Cœperat aſſurgens, ſed adhuc infantia mixta.
Jam tamen & validi greſſus, menſuraque major
Cultibus, & viſæ puero decreſcere veſtes.
Cum tibi, quas veſtes, quæ non geſtamina mitis

Feſtinabat herus? brevibus conſtringere lenis
Pectora, & anguſta talos arctare lacerna.
Enormes non ille ſinus, ſed ſemper ad annos
Texta legens, modo Puniceo velabat amictu,
Nunc herbas imitante ſinu, nunc dulce rubenti
Murice, nunc vivis digitos incendere gemmis
Gaudebat. non turba comes, non munera ceſſant:
Sola verecundo deerat prætexta decori.
Hæc fortuna domus. Subitas inimica levavit
Parca manus. Quo diva feros gravis exeris ungues?
Non te forma movet? non te lachrymabilis ætas?
Hunc nec ſæva viro potuiſſet carpere Procne,
Nec fera crudeles Colchis duraſſet in iras,
Editus Aeolia nec ſi foret iſte Creuſa.
Torvus ad hunc Athamas inſanos flecteret arcus.
Hunc quamquam Hectoreos cineres, Trojamque perosus,
Turribus e Phrygiis fleſſet miſſurus Ulyſſes.
Septima lux: & jam frigentia lumina torpent,
Jam complexa manu crinem tenet Infera Juno.
Ille tamen Parcis fragiles urgentibus annos,
Te vultu moriente videt, linguaque cadente

Murmurat: in te omnis vacui jam pectoris efflat
Relliquias: ſolum meminit, ſolumque vocantem
Exaudit, tibique ora movet, tibi verba relinquit,
Et prohibet gemitus, conſolaturque dolentem.
Gratum eſt, fata, tamen, quod non mors lenta jacentis
Exedit puerile decus, maneſque ſubivit
Integer, & nullo temeratus corpora damno,
Qualis erat. Quid ego exequias & prodiga flammis
Dona loquar, mœſtoque ardentia funera luxu?
Quod tibi purpureo triſtis rogus aggere crevit:
Quod Cilicum flores, quod munera graminis Indi,
Quodque Arabes, Phariique, Palæſtinique liquores
Arſuram lavere comam? cupit omnia ferre
Prodigus, & totos Melior ſuccendere cenſus,
Deſertas exoſus opes, ſed non capit ignis
Invidus, atque arctæ deſunt in munera flammæ.
Horror habet ſenſus: qualem te funere ſummo,
Atque rogum juxta, Melior placidiſſime quondam,
Extimui! tu ne ille hilaris, comiſque videri?
Unde animi, ſævæque manus, & barbarus horror?
Tu modo fuſus humi, lucem averſaris iniquam,

Nunc torvus, pariter veſtes & pectora rumpis,
Dilectoſque premis viſus, & frigida lambis
Oſcula. Erant illic genitor, materque jacentis
Mœſta; ſed attoniti te ſpectavere parentes.
Quid mirum? plebs cuncta nefas, & prævia flerunt
Agmina. Flaminio quæ limite Milvius agger
Tranſvehit, immeritus flammis dum triſtibus infans
Traditur, & gemitum formaque ævoque meretur.
Talis in Iſthmiacos prolatus ab æquore portus
Naufragus impoſita jacuit ſub matre Palæmon.
Sic & in anguiferæ ludentem gramine Lernæ
Præciſum ſquammis avidus bibit anguis Opheltem.
Pone metus, letique minas deſiſte vereri:
Illum nec terno latrabit Cerberus ore,
Nulla ſoror flammis, nulla aſſurgentibus hydris
Terrebit, quin ipſe avidæ trux navita cymbæ
Interius ſteriles ripas, & aduſta ſubibit
Littora, ne puero dura aſcendiſſe facultas.
Quid mihi gaudenti proles Cyllenia, virga
Nuntiat? eſt ne aliquid tam ſævo in tempore lætum?
Noverat effigiem, generoſique ardua Blæſi
Ora puer, dum ſæpe domi, nova ſerta ligantem

Te videt, & ſimiles volventem pectore curas.
Hunc ubi Lethæi luſtrantem gurgitis oras
Auſonios inter proceres, ſeriemque Quirini
Agnovit, timide primum veſtigia jungit
Acceſſu tacito, ſummoſque laceſſit amictus.
Inde magis ſequitur; neque enim magis ille trahentem
Spernit, & ignota credit de ſtirpe nepotum.
Mox ubi delicias, & rari pignus amici
Senſit, & amiſſi puerum ſolatia Blæſi;
Tollit humo, magnaque ligat cervice, diuque
Ipſe manu gaudens vehit, &, quæ munera mollis
Elyſii, ſteriles ramos, mutaſque volucres
Porxit, & obtuſo pallentes germine flores.
Nec prohibet meminiſſe tui: ſed pectora blandus
Miſcet, & alternum pueri partitur amorem.
Hic finis rapto. quin tu jam vulnera ſedas,
Et tollis merſum luctu caput? omnia functa,
Aut moritura vides. obeunt nocteſque, dieſque,
Aſtraque, nec ſolidis prodeſt ſua machina terris.
Nam populos, mortale genus, plebiſque caducæ
Quis fleat interitus? Hos bella, hos æquora poſcunt:
His amor exitio, furor his, & ſæva cupido;

Ut ſileam morbos. hos ora rigentia Brumæ,
Illos implacido letalis Seirius igni,
Hos manet imbrifero pallens Autumnus hiatu.
Quicquid habent ortus, finem timet. ibimus omnes,
Ibimus: immenſis urnam quatit Aeacus ulnis.
Aſt hic, quem gemimus, felix homineſque, deoſque,
Et dubios caſus & cæcæ lubrica vitæ
Effugit, immunis fati. non ille rogavit,
Non timuit, meruitve mori. Nos anxia plebes,
Nos miſeri, quibus unde dies ſuprema, quis ævi
Exitus, incertum: quibus inſtet fulmen ab aſtris,
Quæ nubes fatale ſonent. Nil flecteris iſtis?
Sed flectere libens. Ades huc emiſſus ab atro
Limite, cui ſoli cuncta impetrare facultas
Glaucia; (nam inſontes animas, nec portitor arcet,
Nec diræ comes ille feræ) tu pectora mulce,
Tu prohibe manare genas, nocteſque beatas
Dulcibus alloquiis, & vivis vultibus imple:
Et periiſſe nega, deſolatamque ſororem,
Qui potes, & miſeros perge inſinuare parentes.

## II. Villa Surrentina Pollii Felicis.

Eſt inter notos Sirenum nomine muros,
Saxaque Tyrrhenæ templis onerata Minervæ,
Celſa Dicarchei ſpeculatrix villa profundi,
Qua Bromio dilectus ager, colleſque per altos
Uritur, & prælis non invidet uva Falernis.
Huc me poſt patrii lætum quinquennia luſtri,
Cum ſtadio jam pigra quies, canuſque ſederet
Pulvis, ad Ambracias converſa gymnade frondes,
Trans gentile fretum placidi facundia Polli
Detulit, & nitidæ juvenilis gratia Pollæ,
Flectere jam cupidum greſſus, qua limite noto
Appia longarum territur regina viarum.
Sed juvere moræ. Placido lunata receſſu
Hinc atque hinc curvas perrumpunt æquora rupes.
Dat Natura locum: montique intervenit imum
Littus, & in terras ſcopulis pendentibus, exit.
Gratia prima loci, gemina teſtudine fumant
Balnea, & e terris occurrit dulcis amaro
Nympha mari. levis hic Phorci chorus, udaque crines

Cymodoce, viridiſque cupit Galatea lavari.
Ante domum tumidæ moderator cœrulus undæ
Excubat, innocui cuſtos laris: hujus amico
Spumant templa ſalo: felicia rura tuetur
Alcides, gaudet gemino ſub numine portus.
Hic ſervat terras, hic ſævis fluctibus obſtat.
Mira quies pelagi. ponunt hic laſſa furorem
Aequora, & inſani ſpirant clementius Auſtri.
Hic præceps minus audet hyems: nulloque tumultu
Stagna modeſta jacent, dominique imitantia mores.
Inde per obliquas erepit porticus arces,
Urbis opus, longoque domat ſaxa aſpera dorſo.
Qua prius obſcuro permixti pulvere ſoles,
Et feritas inamœna viæ, nunc ire voluptas.
Qualis, ſi ſubeas Ephyres Baccheïdos altum
Culmen, ab Inoo fert ſemita tecta Lechæo.
Non, mihi ſi cunctos Helicon indulgeat amnes,
Et ſuperet Pimplea ſitim, largeque volantis
Ungula ſe det equi, referetque arcana pudicos
Phœmonoë fontes, vel quos meus, auſpice Phœbo,
Altius immerſa turbavit Pollius urna;
Innumeras valeam ſpecies, cultuſque locorum

Pieriis æquare modis. vix ordine longo
Suffecere oculi, vix, dum per ſingula ducor,
Suffecere gradus. quæ rerum turba! locine
Ingenium, an domini mirer prius? hæc domus ortus
Aſpicit, & Phœbi tenerum jubar; illa cadentem
Detinet, exactamque negat dimittere lucem,
Cum jam feſſa dies, & in æquora montis opaci
Umbra cadit, vitreoque natant prætoria ponto.
Hæc pelagi clamore fremunt; hæc tecta ſonoros
Ignorant fluctus, terræque ſilentia malunt.
His favit Natura locis: hic victa, colenti
Ceſſit, & ignotos docilis manſuevit in uſus.
Mons erat hic, ubi plana vides: hæc luſtra fuerunt,
Quæ nunc tecta ſubis. ubi nunc nemora ardua cernis,
Hic nec terra fuit. domuit poſſeſſor, & illum
Formantem rupes, expugnantemque ſecuta
Gaudet humus. nunc cerne jugum diſcentia ſaxa,
Intranteſque domos, juſſumque recedere montem.
Jam Methymnæi vatis manus, & chelys una
Thebais, & Getici cedat tibi gloria plectri.
Et tu ſaxa moves, & te nemora alta ſequuntur.

Quid referam veteres ceræque æriſque figuras?
Si quid Appellei gaudent animaſſe colores;
Si quid adhuc vacua tamen admirabile Piſa
Phidiacæ raſere manus: quod ab arte Myronis,
Aut Polycletæo juſſum eſt quod vivere cœlo,
Aeraque ab Iſthmiacis auro potiora favillis,
Ora ducum & vatum, ſapientumque ora priorum,
Quos tibi cura ſequi, quos toto pectore ſentis
Expers curarum, atque animum virtute quieta
Compoſitus, ſemperque tuus. Quid mille revolvam
Culmina, viſendique vices? ſua cuique voluptas,
Atque omni proprium thalamo mare, tranſque jacentem
Nerea diverſis ſervit ſua terra feneſtris.
Hæc videt Inarimen, illi Prochyta aſpera paret:
Armiger hac magni patet Hectoris: inde malignum
Aëra reſpirat pelago circumflua Neſis:
Inde vagis omen felix Euplea carinis,
Quæque ferit curvos exſerta Megalia fluctus.
Angitur & domino contra recubante, proculque
Surrentina tuus ſpectat prætoria Limon.
Una tamen cunctis procul eminet, una diætis,

Quæ tibi Parthenopen directo limite ponti
Ingerit. hic Grajis penitus deſecta metallis
Saxa: quod Eoæ reſpergit vena Syenes:
Synnade quod mœſta Phrygiæ fodere ſecures
Per Cybeles lugentis agros: ubi marmore picto
Candida purpureo diſtinguitur area gyro.
Hic & Amyclæi cæſum de monte Lycurgi
Quod viret, & molles imitatur rupibus herbas.
Hic Nomadum lucent flaventia ſaxa, Thaſoſque,
Et Chios, & gaudens fluctus ſpectare Caryſtos.
Omnia Chalcidicas turres obverſa ſalutant.
Macte animo quod Graja probas, quod Graja frequentas
Arva, nec invideant quæ te genuere Dicarchi
Mœnia: nos docto melius potiemur alumno.
Quid nunc ruris opes, pontoque novalia dicam
Injecta, & madidas Bacchæo nectare rupes?
Sæpe per autumnum, jam pubeſcente Lyæo,
Conſcendit ſcopulos, noctiſque occulta ſub umbra
Palmite maturo rorantia lumina terſit
Nereïs, & dulces rapuit de collibus uvas.
Sæpe & vicino ſparſa eſt vindemia fluctu;

Et Satyri cecidere vadis, nudamque per undas
Dorida montani cupierunt prendere Panes.
Sis felix, tellus, dominis ambobus in annos
Mygdonii, Pyliique ſenis; nec nobile mutes
Servitium, nec te cultu Tirynthia vincat
Aula, Dicarchæique ſinus: nec ſæpius iſtis
Blanda Therapnæi placeant vineta Galeſi.
Hic ſeu ſiderias exercet Pollius artes,
Seu volvit monitus, quos dat Gargettius auctor;
Seu noſtram quatit ille chelyn, ſeu diſſona nectit
Carmina, ſive minax ultorem ſtringit iambon:
Hinc levis e ſcopulis meliora ad carmina Seiren
Advolat, hinc motis audit Tritonia criſtis.
Tunc rabidi ponunt flatus, maria ipſa vetantur
Obſtrepere, emergunt pelago, doctamque trahuntur
Ad chelyn, & blandi ſcopulis delphines aderrant.
Vive, Midæ gazis & Lydo ditior auro,
Troïca, & Euphrate ſupra diademata felix.
Quem non ambigui faſces, non mobile vulgus,
Non leges, non caſtra tenent: qui pectore magno
Spemque metumque domas, vitio ſublimior omni,
Exemptus fatis, indignantemque repellis

Fortunam: dubio quem non in turbine rerum
Deprendet ſuprema dies; ſed abire paratum,
Ac plenum vita. Nos, vilis turba, caducis
Deſervire bonis, ſemperque optare parati,
Spargimur in caſus; celſa tu mentis ab arce
Deſpicis errantes, humanaque gaudia rides.
Tempus erat, cum te geminæ ſuffragia terræ
Diriperent, celſuſque duas veherere per urbes:
Inde Dicarchæis multum venerande colonis,
Hinc aſcite meis; pariterque his largus, & illis,
Ac juvenile calens, plectrique errore ſuperbus.
At nunc diſcuſſa rerum caligine, verum
Aſpicis: illo alii rurſus jactantur in alto.
At tua ſecuros portus, blandamque quietem
Intravit non quaſſa ratis. ſic perge: nec unquam
Emeritam in noſtras puppem dimitte procellas.
Diſcite ſecuri, quorum de pectore mixtæ
In longum coïere faces, ſanctuſque pudicæ
Servat amicitiæ leges amor: ite per annos,
Sæculaque, & priſcæ titulos præcedite famæ.
Tuque nurus inter longe pulcherrima, cujus
Non frontem vertere minæ, ſed candida ſemper

Gaudia, & in vultu curarum ignara voluptas:
Non tibi ſepoſitas infelix ſtrangulat arca
Divitias, avidique animum diſpendia tórquent
Fœnoris: expoſiti cenſus, & docta fruendi
Temperies. non ulla Deo meliore cohærent
Pectora, non alias decuit Concordia mentes.

## III. Arbor Atedii Melioris.

Stat, quæ perſpicuas nitidi Melioris opacat
Arbor aquas, complexa lacus, quæ robore ab imo
Curvata in nodos redit inde, cacumine recto
Ardua, ceu mediis iterum naſcatur ab undis,
Atque habitet vitreum tacitis radicibus amnem.
Quid Phœbum tam parva rogem? vos dicite cauſas
Naïdes, & faciles (ſatis eſt) date carmina Fauni.
Nympharum teneræ fugiebant Pana catervæ:
Ille quidem it, cunctas tanquam velit, it tamen unam
In Pholoen. ſylvis hæc fluminibuſque ſequentis
Nunc hirtos greſſus, nunc improba cornua vitat.
Jamque & belligerum Iani nemus, atraque Caci
Rura, Quirinaleſque fuga ſuſpenſa per agros
Cælica tecta ſubit. ibi demum victa labore,

Feſſa metu, qua nunc placidi Melioris aperti
Stant ſine fraude lares, fluidos collegit amictus
Arctius, & niveæ poſuit ſe margine ripæ.
Inſequitur velox pecorum Deus, & ſua credit
Connubia, ardenti jamjam ſuſpiria librat
Pectore, jam prædæ levis imminet. ecce citatos
Advertit Diana gradus, dum per juga ſeptem
Errat, Aventinæque legit veſtigia terræ.
Pœnituit vidiſſe Deam; converſaque fidas
Ad comites: Nunquamne avidis arcebo rapinis
Hoc petulans, fœdumque pecus? ſemperne pudici
Decreſcet mihi turba chori? ſic deinde locuta
Depromit pharetra telum breve, quod neque flexis
Cornibus, aut ſolito torquet ſtridore; ſed una
Emiſit contenta manu, lævumque ſoporem
Naïdos averſa fertur tetigiſſe ſagitta.
Illa Deam pariter ſurgens, hoſtemque protervum
Vidit, & in fontem, niveos ne panderet artus,
Sic tota cum veſte ruit, ſtagniſque ſub altis
Pana ſequi credens, ima latus implicat alga.
Quid faceret ſubito deceptus prædo? nec altis
Credere corpus aquis hirtæ ſibi conſcius audet

Pellis, & a tenero nandi rudis. omnia queſtus,
Immitem Brimo, ſtagna invida, & invida tela;
Primævam viſu platanum, cui longa propago,
Innumeræque manus, & iturus in æthera vertex,
Depoſuit juxta, vivamque aggeſſit arenam,
Optatiſque aſpergit aquis, & talia mandat:
Vive diu noſtri pignus memorabile voti,
Arbor, & hæc duræ latebroſa cubilia Nymphæ
Tu ſaltem declinis ama & preme frondibus undam.
Illa quidem meruit; ſed ne, precor, igne ſuperno
Aeſtuet, aut dura feriatur grandine; tantum
Spargere tu laticem, & foliis turbare memento.
Tunc ego teque diu recolam, dominamque benignæ
Sedis, & illæſa tutabor utramque ſenecta.
Et Jovis, & Phœbi frondes, & diſcolor umbra
Populus, & noſtræ ſtupeant tua germina pinus.
Sic ait, illa Dei veteres animata calores
Uberibus ſtagnis obliquo pendula trunco
Incubat, atque umbris ſcrutatur amantibus undas.
Sperat & amplexus; ſed aquarum ſpiritus arcet,
Nec patitur tactus: tandem eluctata ſub auras,
Libratur fundo, rurſuſque enode cacumen

Ingenioſa levat, veluti deſcendat in imos
Stirpe lacus alia. jam nec Phœbeia Naïs
Odit, & excluſos invitat gurgite ramos.
Hæc tibi parva quidem genitali luce paramus,
Dona, ſed ingenti forſan victura ſub ævo.
Tu cujus placido poſuere in pectore ſedem
Blandus Honos, hilariſque (tamen cum pondere) Virtus:
Cui nec pigra quies, nec iniqua potentia, nec ſpes
Improba, ſed medius per honeſta & dulcia limes:
Incorrupte fidem, nulloſque experte tumultus,
Et ſecrete palam: qui digeris ordine vitam;
Idem auri facilis contemptor, & optimus idem
Comere divitias, opibuſque immittere lucem.
Hac longum florens animi, morumque juventa,
Iliacos æquare ſenes, & vincere perſta,
Quos pater Elyſio, genitrix quos detulit annos.
Hoc illi duras exoravere ſorores:
Hoc, quæ te ſub teſte, ſitum fugitura tacentem
Ardua magnanimi revireſcit gloria Blæſi.

## IV. Pſittacus Atedii Melioris.

Pſittace, dux volucrum, domini facunda voluptas,
Humanæ ſolers imitator, Pſittace, linguæ:
Quis tua tam ſubito præcluſit murmura fato?
Heſternas, miſerande, dapes moriturus iniſti
Nobiſcum, & gratæ carpentem munera menſæ,
Errantemque toris mediæ plus tempore noctis
Vidimus: affatus etiam meditataque verba
Reddideras. at nunc æterna ſilentia Lethes
Ille canorus habes. cedat Phaëtontia vulgi
Fabula, nec ſoli celebrant ſua funera cycni.
At tibi quanta domus rutila teſtudine fulgens,
Connexuſque ebori virgarum argenteus ordo,
Argutumque tuo ſtridentia limina cornu?
Et querulæ jam ſponte fores! vacat ille beatus
Carcer, & anguſti nuſquam convicia tecti.
Huc doctæ ſtipentur aves, quîs nobile fandi
Jus Natura dedit. plangat Phœbeius ales,
Auditaſque memor penitus demittere voces
Sturnus, & Aonio verſæ certamine picæ;
Quique refert jungens iterata vocabula perdix,

Et quæ Biſtonio queritur ſoror orba cubili,
Ferte ſimul gemitus, cognataque ducite flammis
Funera, & hoc cunctæ miſerandum addiſcite carmen:
Occidit aëriæ celeberrima gloria gentis
Pſittacus, ille plagæ viridis regnator Eoæ;
Quem non gemmata volucris Iunonia cauda
Vinceret, aſpectu gelidi non Phaſidis ales,
Nec quas humenti Numidæ rapuere ſub Auſtro.
Ille ſalutator regum, nomenque locutus
Cæſareum, & queruli quondam vice functus amici:
Nunc conviva levis, monſtrataque reddere verba
Tam facilis: quo tu, Melior dilecte, recluſo
Nunquam ſolus eras. At non inglorius umbris
Mittitur: Aſſyrio cineres adolentur amomo,
Et tenues Arabum reſpirant germine plumæ,
Sicaniiſque crocis: ſenio nec feſſus inerti
Scandit odoratos Phœnix felicior ignes.

## V. Leo manſuetus Imp.

Quid tibi conſtrata manſueſcere profuit ira?
Quid ſcelus, humanaſque animo dediſcere cædes,
Imperiumque pati, & domino parere minori?

Quid, quod abire domo, rurſuſque in clauſtra reverti
Suetus, & a capta jam ſponte recedere præda,
Inſertaſque manus laxo dimittere morſu?
Occidis, altarum vaſtator docte ferarum,
Non grege Maſſylo, curvaque indagine clauſus,
Non formidato ſupra venabula ſaltu
Incitus, aut cæco foveæ deceptus hiatu;
Sed victus fugiente fera. ſtat cardine aperto
Infelix cavea, & clauſis circum undique portis
Hoc licuiſſe nefas pavidi timuere leones.
Tunc cunctis cecidere jubæ, puduitque relatum
Aſpicere, & totas duxere in lumina frontes.
At te non primo fuſum novus obruit ictu
Ille pudor; manſere animi, virtuſque cadenti
A media jam morte redit: nec protinus omnes
Terga dedere minæ. ſicut ſibi conſcius alti
Vulneris, adverſum moriens it miles in hoſtem,
Attollitque manum, & ferro labente minatur;
Sic piger ille gradu, ſolitoque exutus honore
Firmat hians oculos, animamque, hoſtemque requirit.

Magna

Magna tamen ſubiti tecum ſolatia lethi,
Victe, feres, quod te mœſti Populuſque Patreſque,
Ceu notus caderes triſti gladiator arena,
Ingemuere mori: magni quod Cæſaris ora
Inter tot Scythicas, Libycaſque, & littore Rheni,
Et Pharia de gente feras, quas perdere vile eſt,
Unius amiſſi tetigit jactura leonis.

## VI. Conſolatio ad Flavium Urſum de amiſſione pueri Delicati.

Sæve nimis, lachrymis quiſquis diſcrimina ponis,
Lugendique modos. miſerum eſt primæva parenti
Pignora, ſurgenteſque (nefas) accendere natos:
Durum & deſerti, prærepta conjuge, partem
Conclamare tori: mœſta & lamenta ſororum,
Et fratrum gemitus. arcte tamen, & procul intrat
Altius in ſenſus, majoraque vulnera vincit
Plaga minor. Famulum (quoniam rerum omnia cæca
Sic miſcet Fortuna manu, nec pectora novit)
Sed famulum gemis, Urſe, pium: ſed amore, fideque
Has meritum lachrymas; cui major ſtemmate juncto
Libertas ex mente fuit. ne comprime fletus,

Ne pudeat: rumpat frenos dolor iſte, (Deiſque
Si tam dura placent) hominem gemis (hei mihi! ſubdo
Ipſe faces) hominem, Urſe, tuum cui dulce volenti
Servitium, cui triſte nihil: qui ſponte, ſibique
Imperioſus erat. Quiſnam hæc in funera miſſos
Caſtiget luctus? gemit inter bella peremptum
Parthus equum, fidoſque canes flevere Moloſſi,
Et volucres habuere rogum, cervuſque Maronis.
Quid ſi nec famulus? vidi ipſe habituſque notavi
Te tantum cupientis herum; ſed major in ore
Spiritus, & tenero manifeſti in ſanguine mores.
Optarent multum Grajæ, cuperentque Latinæ
Sic peperiſſe nurus. Non talem Creſſa ſuperbum
Callida ſollicito revocavit Theſea filo:
Nec Paris Oebalios talis viſurus amores
Ruſticus invitas dejecit in æquora pinus.
Non fallo, aut cantus aſſueta licentia ducit:
Vidi, & adhuc video, qualem nec bella canentem
Littore virgineo Thetis occultavit Achillem:
Nec circum ſævi fugientem mœnia Phœbi
Troïlon Aemoniæ deprendit lancea dextræ.

Digitized by Google

Qualis erat procul heu! cunctis puerisque, viriſque
Pulchrior, & tantum domino minor! illius unus
Ante decor, quantum præcedit clara minores
Luna faces, quantumque alios premit Heſperus ignes.
Non tibi fœmineum vultu decus, oraque ſupra
Mollis honor; (quales dubiæ poſt crimina formæ
De ſexu tranſire jubent) parvoque virilis
Gratia, nec petulans acies, blandique ſevero
Igne oculi; (qualis belli jam caſſide miſſa
Parthenopæus erat) ſimplexque horrore decoro
Crinis, & obſeſſæ nondum, primoque micantes
Flore genæ. talem Ledæo gurgite pubem
Educat Eurotas; teneri ſic integer ævi
Elin adit, primoſque Jovi puer approbat annos.
Nam pudor inde novæ mentis, tranquillaque morum
Temperies, teneroque animus maturior ævo,
Carmina quæ donaſſe queant? Sæpe ille volentem
Caſtigabat herum, ſtudioque altiſque juvabat
Conſiliis, tecum triſtiſque, hilariſque, nec unquam
Ille ſuus, vultumque tuo ſumebat ab ore:
Dignus & Aemonium Pyladen præcedere fama,
Cecropiamque fidem. ſed laudum terminus eſto,

Quem fortuna ſinit. non mente fidelior ægra
Speravit tardi reditus Eumæus Ulyſſis.
Quis Deus, aut quiſnam tam triſtia vulnera caſus
Eligit? unde manus Fatis tam certa nocendi?
O quam divitiis cenſuque exutus opimo
Fortior, Urſe, fores! ſi vel fumante ruina
Ructaſſent dites Veſuvina incendia Locros,
Seu Pollentinos merſiſſent flumina ſaltus;
Seu Lucanus ager, ſeu Tybridis impetus, altas
In dextrum torſiſſet aquas, paterere ſerena
Fronte Deos: ſive alma fidem, meſſeſque negaſſet
Cretaque, Cyreneque, & qua tibi cunque beato
Larga redit Fortuna ſinu. ſed gnara dolorum
Invidia infelix, animi vitalia vidit,
Lædendique vias. vitæ modo carmen adultæ
Nectere tentabat juvenum pulcherrimus ille
Cum tribus Eleis unam trieterida luſtris.
Attendit torvo triſtis Rhamnuſia vultu:
Ac primum implevitque toros, oculiſque nitorem
Addidit, & ſolito ſublimius ora levavit,
(Heu! miſero letale favens) ſeſeque videndo
Torſit, & Invidiam, Mortemque amplexa, jacenti

Injecit nexus, carpſitque immitis adunca
Ora verenda manu. quinta vix Phoſphorus hora
Rorantem ſternebat equum, jam littora duri
Sæva, Philete, ſenis, durumque Acheronta videbas,
Quo domini clamate ſono? non ſævius atros
Nigraſſet planctu genitrix tibi ſæva lacertos,
Nec pater: & certe qui vidit funera frater
Erubuit vinci. ſed nec ſervilis adempto
Ignis: odoriferos exhauſit flamma Sabæos
Et Cilicum meſſes, Phariæque exempta volucri
Cinnama, & Aſſyrio manantes gramine ſuccos,
Et domini fletus: hos tantum hauſere favillæ,
Hos bibit uſque rogus. nec quod tibi Setia canos
Reſtinxit cineres, gremio nec lubricus oſſa
Quod vallavit onyx, miſeris acceptius umbris
Quam gemitus. ſed & ipſe juvat. quid terga dolori,
Urſe, damus? quid damna foves, & pectore iniquo
Vulnus amas? ubi nota reis facundia raptis?
Quid caram crucias tam ſævis luctibus umbram?
Eximius licet ille animi, meritusque dolorem,
Solviſti. ſubit ille pios, carpſitque quietem
Elyſiam, caroſque illic fortaſſe parentes

Invenit. aut illi per amœnà ſilentia Lethes
Forſan Avernales alludunt undique mixtæ
Naïdes, obliquoque notat Proſerpina vultu.
Pone, precor, queſtus; alium tibi Fata Phileton,
Forſan & ipſe dabit, moreſque habitumque decoros
Monſtrabit gaudens, ſimilemque docebit amorem.

## VII. Genethliacon Lucani.

Lucani proprium diem frequentet
Quiſquis collibus Iſthmiæ Diones
Docto pectora concitatus œſtro,
Pendentis bibit ungulæ liquòrem.
Ipſi, quos penes eſt honor canendi,
Vocalis citharæ repertor Arcas,
Et tu Baſſaridum rotator Evan,
Et Pæan, & Hyantiæ ſorores,
Lætæ purpureas novate vittas:
Crinem comite, candidamque veſtem
Perfundant ederæ recentiores.
Docti largius evagentur amnes,
Et plus Aoniæ virete ſylvæ.
Et ſi qua patet, aut diem recepit,

Sertis mollibus expleatur umbra.
Centum Theſpiacis odora lucis
Stent altaria, victimæque centum,
Quas Dirce lavat, aut alit Cithæron.
Lucanum canimus: favete linguis:
Veſtra eſt iſta dies; favete, Muſæ,
Dum qui vos geminas tulit per artes
Et vinctæ pede vocis, & ſolutæ,
Romani colitur chori ſacerdos.
Felix heu nimis, & beata tellus,
Quæ pronos Hyperionis meatus
Summis Oceani vides in undis,
Stridoremque rotæ cadentis audis:
Quæ Tritonide fertiles Athenas
Unctis, Bætica, provocas trapetis.
Lucanum potes imputare terris;
Hoc plus quam Senecam dediſſe mundo,
Aut dulcem generaſſe Gallionem.
Attollat refluos in aſtra fontes
Grajo nobilior Melete Bætis.
Bætin, Mantua, provocare noli.
Natum protinus, atque humum per ipſam

Primo murmure dulce vagientem
Blando Calliope ſinu recepit.
Tum primum poſito remiſſa luctu
Longos Orpheos exuit dolores:
Et dixit: puer ô dicate Muſis,
Longævos cito tranſiture vates,
Non tu flumina, nec greges ferarum,
Nec plectro Geticas movebis ornos:
Sed ſeptem juga, Martiumque Tybrim,
Et doctos Equites, & eloquente
Cantu purpureum trahes Senatum.
Nocturnas alii Phrygum ruinas,
Et tardi reducis vias Ulyſſi,
Et puppem temerariam Minervæ,
Trita vatibus orbita, ſequantur.
Tu carus Latio, memorque gentis
Carmen fortior exeris togatum.
Ac primum, teneris adhuc in annis
Ludes Hectora, Theſſaloſque currus,
Et ſupplex Priami potentis aurum.
Et ſedes reſerabis Inferorum,
[Ingratus Nero dulcibus theatris]

Et noſter tibi præferetur Orpheus.
Dices culminibus Remi vagantes,
Infandos domini nocentis ignes.
Tu caſtæ titulum decuſque Pollæ
Jucunda dabis allocutione.
Mox, cœpta generoſior juventa,
Albos oſſibus Italis Philippos,
Et Pharſalica bella detonabis,
Et fulmen ducis inter arma Divi,
Libertate gravem pia Catonem,
Et gratum popularitate Magnum.
Tu Peluſiaci ſcelus Canopi
Deflebis pius, & Pharo cruenta
Pompejo dabis altius ſepulchrum.
Hæc primo juvenis canes ſub ævo
Ante annos culicis Maroniani.
Cedet Muſa rudis ferocis Ennî
Et docti furor arduus Lucretî,
Et qui per freta duxit Argonautas,
Et qui corpora prima transfigurat.
Quin majus loquor: ipſa te Latinis
Aeneis venerabitur canentem.

Nec ſolum dabo carminis nitorem,
Sed tædis genialibus dicabo
Doctam, atque ingenio tuo decoram,
Qualem blanda Venus, daretque Juno.
*Forma, ſimplicitate, comitate,*
*Cenſu, ſanguine, gratia, decore.*
Et veſtros Hymenæon ante poſtes
Feſtis cantibus ipſa perſonabo.
O ſævæ nimium, graveſque Parcæ!
O nunquam data feſta longa ſummis!
Cur plus, ardua, caſibus patetis?
Cur ſæva vice magna non ſeneſcunt?
Sic natum Naſamonii Tonantis
Poſt ortus, obituſque fulminatos
Anguſto Babylon premit ſepulchro.
Sic fixum Paridis manu trementis
Peliden Thetis horruit cadentem.
Sic ripis ego murmurantis Hebri
Non mutum caput Orpheos ſequebar.
Sic & tu (rabidi nefas Tyranni!)
Juſſus præcipitem ſubire Lethen,
Dum pugnas canis, arduaque voce

Das ſolatia grandibus ſepulchris,
(O dirum ſcelus! o ſcelus!) tacebis.
Sic fata eſt, leviterque decidentes
Abraſit lachrymas nitente plectro.
At tu, ſeu rapidum poli per axem
Famæ curribus arduis levatus,
Qua ſurgunt animæ potentiores,
Terras deſpicis, & ſepulchra rides:
Seu pacis meritum nemus recluſæ
Felix Elyſiis tenes in oris,
Quo Pharſalica turba congregatur,
Et te nobile carmen inſonantem
Pompei comitantur, & Catones.
Tu magna ſacer & ſuperbus umbra
Neſcis Tartaron, & procul nocentum
Audis verbera, pallidumque viſa
Matris lampade reſpicis Neronem,
Adſis lucidus; &, vocante Polla,
Unum, quæſo, diem Deos ſilentum
Exores. ſolet hoc patere limen
Ad nuptas redeuntibus maritis.
Hæc te non thyaſis procax doloſis

Falſi numinis induit figuras;
Ipſum ſed colit, & frequentat ipſum
Imis altius inſitum medullis:
Ac ſolatia vana ſubminiſtrat
Vultus, qui ſimili notatus auro
Stratis prænitet, incubatque ſomno
Securæ. procul hinc abite mortes:
Hæc vitæ genialis eſt origo.
Cedat luctus atrox, geniſque manent
Jam dulces lachrymæ, dolorque feſtus,
Quicquid fleverat ante, nunc adoret.

# P. PAPINII STATII
# SYLVARVM
## LIBER III.

### Statius Pollio ſuo ſalutem.

Tibi certe, Polli dulciſſime, & hac, cui tam fideliter inhæres, quiete digniſſime, non habeo probandam diu libellorum iſtorum temeritatem, cum ſcias multos ex illis in ſinu tuo ſubito natos, & hanc audaciam ſtili noſtri frequenter expaveas, quoties in illius facundiæ tuæ penetrale ſeductus, altius literas intro, & in omnes a te ſtudiorum ſinus ducor. Securus itaque tertius hic Sylvarum noſtrarum liber ad te mittitur. Habuerat quidem & ſecundus teſtem; ſed hic habet auctorem. Nam primum limen ejus Herçules Surrentinus aperit, quem in litore tuo conſecratum, ſtatim ut videram, his verſibus adoravi. Sequitur libellus, quo ſplen-

didiſſimum & mihi jucundiſſimum juvenem, Metium Celerem, a ſacratiſſimo Imperatore miſſum ad legionem Syriacam, (quia ſequi non poteramus) ſic proſecutus ſum. Merebatur & Claudii Etruſci mei pietas aliquod ex ſtudiis noſtris ſolatium, cum lugeret veris (quod amariſſimum eſt) lachrymis ſenem patrem. Earinus præterea, Germanici noſtri libertus, ſcit quandiu deſiderium ejus moratus ſim, cum petiiſſet ut capillos ſuos, quos cum gemmata pyxide & ſpeculo ad Pergamenum Aſclepium mittebat, verſibus dedicarem. Summa eſt Ecloga, qua mecum ſecedere Neapolim Claudiam meam exhortor. Hic, ſi verum dicimus, ſermo eſt quidem ſecurus, ut cum uxore, & qui perſuadere malit quam placere. Huic præcipue libello favebis, cum ſcias hanc deſtinationem quietis meæ tibi maxime intendere: meque non tam in patriam, quam ad te ſecedere.

## I. Hercules Surrentinus Pollii Felicis.

INTERMISSA tibi renovat, Tirynthie, ſacra
Pollius, & cauſas deſignat deſidis anni,
Quod coleris majore tholo, nec littora pauper
Nuda tenes, teƈtumque vagis habitabile nautis;
Sed nitidos poſtes, Grajiſque effulta metallis
Culmina, ceu tædis iterum luſtratus honeſti
Ignis, ab Oetæa conſcenderis æthera flamma.
Vix oculis, animoque fides: tune ille recluſi
Liminis, & parvæ cuſtos inglorius aræ?
Unde hæc aula recens? fulgorque inopinus agreſti
Alcidæ? ſunt fata Deum: ſunt fata locorum.
O velox pietas! ſteriles hic nuper arenas,
Aſperſum pelago montis latus, hirtaque dumis
Saxa, nec ulla pati faciles veſtigia terras
Cernere erat: quænam ſubito fortuna rigentes
Duƈtavit ſcopulos? Tyrione hæc mœnia pleƈtro,
An Getica venere lyra? ſtupet ipſe labores
Annus, & anguſto biſſeni limite menſes
Longævum mirantur opus. Deus affuit, arces
Erexitque ſuas, atque obluƈtantia ſaxa

Summovit nitens, & magno pectore montem
Reppulit; immitem credas juſſiſſe novercam.
Ergo age, ſeu patrios, liber jam legibus, Argos
Incolis, & merſum tumulis Euryſthea calcas:
Sive tui ſolium Iovis, & virtute parata
Aſtra tenes, hauſtumque tibi ſuccincta beati
Nectaris, excluſo melior Phryge, porrigit Hebe;
Huc ades, & genium templis naſcentibus infer.
Non te Lerna nocens, nec pauperis arva Molorchi,
Nec formidatus Nemees ager, antraque poſcunt
Thracia, nec Pharii polluta altaria regis;
Sed felix, ſimplexque domus, fraudumque malarum
Inſcia, & hoſpitibus Superis digniſſima ſedes.
Pone truces arcus, agmenqne immite pharetræ,
Et regum multo perfuſum ſanguine robur:
Inſtratumqne humeris dimitte gerentibus hoſtem.
Hic tibi Sidonio celſum pulvinar acantho
Texitur, & ſignis creſcit torus aſper eburnis.
Pacatus, mitiſque veni, nec turbidus ira,
Nec famulare timens; ſed quem te Mænalis Auge
Confectum thyaſis, & multo fratre madentem
Detinuit: qualemque vagæ poſt crimina noctis

Theſpius

Theſpius obſtupuit toties ſocer. hic tibi feſta
Gymnas, & inſontes juvenum ſine cæſtibus iræ
Annua veloci peragunt certamina luſtro.
Hic templis inſcriptus, avo gaudente, ſacerdos
Parvus adhuc, ſimiliſque tui, cum prima novercæ
Monſtra manu premeres, atque exanimata doleres.
Sed quænam ſubiti veneranda exordia templi,
Dic age, Calliope: ſocius tibi grande ſonabit
Alcides, tenſoque modos imitabitur arcu.
Tempus erat, cœli cum torrentiſſimus axis
Incumbit terris, ictuſque Hyperione multo
Acer anhelantes incendit Seirius agros.
Jamque dies aderat, profugis cum regibus altum
Fumat Aricinum Triviæ nemus, & face multa
Conſcius Hippolyti ſplendet lacus: ipſa coronat
Emeritos Diana canes, & ſpicula tergit,
Et tutas ſinit ire feras; omniſque pudicis
Itala terra focis Hecatejas excolit idus.
Aſt ego, Dardaniæ quamvis ſub collibus Albæ
Rus proprium, magnique ducis mihi munere currens
Unda domi, curas mulcere, æſtuſque levare
Sufficerent; notas Seirenum nomine rupes,

Facundique larem Polli non hoſpes habebam;
Aſſidue moreſque viri, pacemque, novoſque
Pieridum flores, intactaque carmina diſcens.
Forte diem Triviæ dum littore ducimus udo,
Anguſtaſque fores, aſſuetaque tecta gravati,
Frondibus & patula defendimus arbore ſoles;
Delituit cœlum, & ſubitis lux candida ceſſit
Nubibus, & tenuis graviore Favonius Auſtro
Immaduit; qualem Libyæ Saturnia nimbum
Attulit, Iliaco dum dives Elyſa marito
Donatur, teſteſque ululant per devia Nymphæ.
Diffugimus, feſtaſque dapes, redimitaque vina
Abripiunt famuli: nec quo convivia migrent;
[Quamvis innumeræ gaudentia rura ſuperne
Inſedere domus, & multo culmine dives
Mons niter] inſtantes ſed proxima quærere nimbi
Suadebant, læſique fides reditura ſereni.
Stabat dicta ſacris tenuis caſa, nomine templi,
Et magnum Alciden humili lare parva premebat,
Fluctivagos nautas, ſcrutatoreſque profundi
Vix operire capax. huc omnis turba coimus;
Huc epulæ diteſque tori, cœtuſque miniſtrûm

Stipantur, nitidæque cohors gratiſſima Pollæ.
Non cepere fores, anguſtaque deficit ædes.
Erubuit, riſitque Deus, dilectaque Pollî
Corda ſubit, blandiſque virum complectitur ulnis:
Tune, inquit, largitor opum, qui mente profuſa
Tecta Dicarchæi pariter, juvenemque repleſti
Parthenopen? noſtro qui tot faſtigia monti,
Tot virides lucos, tot ſaxa imitantia vultus,
Aeraque, tot ſcripto viventes lumine ceras
Fixiſti? quid enim iſta domus, quid terra, priuſquam
Te gauderet, erat? longo tu tramite nudos
Texiſti ſcopulos, fueratque ubi ſemita tantum,
Nunc ibi diſtinctis ſtat porticus alta columnis,
Ne ſorderet iter: curvi tu littoris ora
Clauſiſti calidas gemina teſtudine lymphas.
Vix opera enumerem: mihi pauper, & indigus uni
Pollius?. & tales hilaris tamen intro penates,
Et littus, quod pandis, amo. ſed proxima ſedem
Deſpicit, & tacite ridet mea numina Juno.
Da templum, dignaſque tuis conatibus aras,
Quas puppes velis nolint tranſire ſecundis:
Quo pater ætherius, menſiſque accita deorum

Turba, & ab excelſo veniat ſoror hoſpita templo.
Nec te, quod ſolidus contra riget umbo maligni
Montis, & immenſo non unquam exeſus ab ævo,
Terreat; ipſe adero, & conamina tanta juvabo,
Aſperaque invitæ perfringam viſcera terræ.
Incipe, & Herculeis fidens hortatibus aude.
Non Amphioniæ ſteterint velocius arces,
Pergameuſve labor. dixit, mentemque reliquit.
Nec mora, conſcripta formatur imagine tela:
Innumeræ coïere manus. his cædere ſylvas,
Et levare trabes: illis immergere curæ
Fundamenta ſolo. coquitur pars uvida terræ
Protectura hyemes, atque excluſura pruinas,
Indomituſque ſilex curva fornace liqueſcit.
Præcipuus ſed enim labor eſt excindere dextra
Oppoſitas rupes & ſaxa negantia ferro.
Hic pater ipſe loci, poſitis Tirynthius armis
Inſudat, validaque ſolum deforme bipenni,
Cum grave nocturna cœlum ſubtexitur umbra,
Ipſe fodit. dites Capreæ, virideſque reſultant
Taurubulæ, & terris ingens redit æquoris echo.
Non tam grande ſonat motis incudibus Aetna,

Cum Brontes, Steropeſque ferit. nec major ab antris
Lemniacis fragor eſt, ubi flammeus ægida cælat
Mulciber, & caſtis exornat Pallada donis.
Decreſcunt ſcopuli, & roſea ſub luce reverſi
Artifices mirantur opus. vix annus anhelat
Alter, & ingenti dives Tirynthius arce
Deſpectat fluctus, & junctæ tecta novercæ
Provocat, & dignis invitat Pallada templis.
Jam placidæ dant ſigna tubæ, jam fortibus ardens
Fumat arena ſacris: hos nec Piſæus honores
Juppiter, aut Cyrrhæ pater aſpernetur opacæ.
Nil his triſte locis. cedat lachrymabilis Iſthmos,
Cedat atrox Nemee: litat hic felicior infans.
Ipſæ pumiceis virides Nereides antris
Exiliunt ultro, & ſcopulis uventibus hærent;
Nec pudet occulte nudas ſpectare palæſtras.
Spectat & Icario nemoroſus palmite Gaurus,
Sylvaque, quæ fixam pelago Neſida coronat;
Et placidus Limon, numenque Euplæa carinis,
Et Lucrina Venus; Phrygioque e vertice Grajas
Addiſcis, Miſene, tubas: ridetque benigna
Parthenope gentile ſacrum, nudoſque virorum

Certatus, & parva ſuæ ſimulachra coronæ.
Quin age, & ipſe libens proprii certaminis actus
Invicta dignare manu: ſeu nubila diſco
Findere, ſeu volucres Zephyros prævertere telo,
Seu tibi dulce manu Libycas nodare palæſtras,
Indulge ſacris: & ſi tibi poma ſuperſunt
Heſperidum, gremio venerabilis ingere Pollæ;
Nam capit, & tantum non degenerabit honorem.
Quod ſi dulce decus, virideſque reſumeret annos,
(Da veniam, Alcide) fors huic & penſa tuliſſes.
Hæc ego naſcentes lætus bacchatus ad aras
Libamenta tuli. nunc ipſum in limine cerno
Solventem voces, & talia dicta ferentem:
Macte animis opibuſque, meos imitate labores,
Qui rigidas rupes, infœcundæque pudenda
Naturæ deſerta domas, & vertis in uſum
Luſtra habitata feris, fœdeque latentia profers
Numina. quæ tibi nunc meritorum præmia ſolvam?
Quas referam grates? Parcarum fila tenebo,
Extendamque colos: duram ſcio vincere mortem:
Avertam luctus, & triſtia damna vetabo,
Teque nihil læſum viridi renovabo ſenecta;

Concedamque diu juvenes ſpectare nepotes:
Donec & hic ſponſæ maturus, & illa marito;
Rurſus & ex illis ſoboles nova, grexque protervus
Nunc humeris irreptet avi, nunc agmine blando
Certatim placidæ concurrat ad oſcula Pollæ.
Nam templis nunquam ſtatuetur terminus ævi,
Dum me flammigeri portabit machina cœli.
Nec mihi plus Nemee, priſcumque habitabitur
Argos,
Nec Tiburna domus, ſoliſque cubilia Gades.
Sic ait, & tangens ſurgentem altaribus ignem,
Populeaque movens albentia tempora ſylva,
Et Styga & ætherei juravit fulmina patris.

## II. Propempticon Metio Celeri.

Di, quibus audaces amor eſt ſervare carinas,
Sævaque ventoſi mulcere pericula ponti,
Sternite molle fretum, placidumque advertite votis
Concilium, & lenis non obſtrepat unda precanti.
Grande tuo rarumque damus, Neptune, profundo
Depoſitum. juvenis dubio committitur alto
Metius, atque animæ partem ſuper æquora noſtræ

Majorem transferre parat. proferte benigna
Sidera, & antennæ gemino conſidite cornu
Oebalii fratres: vobis pontuſque, poluſque
Luceat. Iliacæ longe nimboſa ſororis
Aſtra fugate, precor, totoque excludite cœlo.
Vos quoque cœruleum, divæ Nereides, agmen,
Quîs honor, & regni ceſſit fortuna ſecundi,
(Dicere quæ magni fas ſit mihi ſidera ponti)
Surgite de vitreis ſpumoſæ Doridos antris,
Bajanoſque ſinus, & fœta tepentibus undis
Littora tranquillo certatim ambite natatu,
Quærentes ubi celſa ratis, qua ſcandere gaudet
Nobilis Auſoniæ Celer armipotentis alumnus.
Nec quærenda diu: modo nam trans æquora terris
Prima Dicarcheis Pharium gravis intulit annum:
Prima ſalutavit Capreas, & margine dextro
Sparſit Tyrrhenæ Mareotica vina Minervæ.
Hujus utrumque latus molli præcingite gyro;
Partitæque vices, vos ſtuppea tendite mali
Vincula, vos ſummis annectite ſuppara velis,
Vos Zephyris aperite ſinus: pars tranſtra reponat,
Pars demittat aquis curvæ moderamina puppis.

Quæque ſecuturam religent poſt terga phaſelon,
Uncaque ſubmerſæ penitus retinacula vellant.
Temperet hæc æſtus, pelagusque inclinet ad ortus:
Officio careat glaucarum nulla ſororum.
Huic multo Proteus, geminoque huic corpore Triton
Prænatet, & ſubitis qui perdidit inguina monſtris
Glaucus, adhuc quoties patriis allabitur oris
Littoream blanda feriens Anthedona cauda.
Tu tamen ante omnes, diva cum matre Palæmon,
Annue, ſi veſtras amor eſt mihi pandere Thebas,
Nec cano degeneri Phœbejum Amphiona pleƈtro.
Et pater, Aeolio frangit qui carcere ventos,
Cui varii flatus, omniſque per æquora mundi
Spiritus, ac hyemes nimboſaque nubila parent,
Arƈtius objeƈto Borean, Eurumque, Notumque
Monte premat: ſoli Zephyro ſit copia cœli,
Solus agat puppes, ſummaſque ſupernatet undas
Aſſiduus pelago, donec tua, turbine nullo,
Læta Paretoniis aſſignet carbaſa ripis.
Audimur: vocat ipſe ratem, nautaſque morantes
Increpat. ecce meum timido jam frigore peƈtus

Labitur, & nequeo, quamvis movet ominis horror,
Claudere ſuſpenſos oculorum in margine fletus.
Jamque ratem terris diviſit fune ſoluto
Navita, & anguſtum dejecit in æquora pontem:
Sævus ubi e puppi longo clamore magiſter
Diſſipat amplexus, atque oſcula fida revellit,
Nec longum cara licet in cervice morari.
Attamen in terras e plebe noviſſimus omni
Ibo, nec egrediar niſi jam cedente carina.
Quis rude, & abſciſſum miſeris animantibus æquor
Fecit iter? ſolidæque pios telluris alumnos
Expulit in fluctus, pelagoque immiſit hiantes?
Audax ingenii; nec enim temeraria virtus
Illa magis, ſummæ gelidum quæ Pelion Oſſæ
Junxit, anhelantemque jugis bis preſſit Olympum.
Uſque adeone parum lentas tranſire paludes,
Stagnaque & anguſtos ſummittere pontibus amnes?
Imus in abruptum, gentileſque undique terras
Fugimus, exigua clauſi trabe, & aëre nudo.
Inde furor ventis, indignatæque procellæ,
Et cœli fremitus, & fulmina plura Tonanti.
Ante rates, pigro torpebant æquora ſomno;

Nec ſpumare Thetis, nec ſpargere nubila fluctus
Audebant; viſis tumuerunt puppibus undæ,
Inque hominem ſurrexit hyems, tunc nubila Plias,
Oleniumque pecus, ſolito tunc pejor Orion.
Juſta queror: fugit ecce, vagas ratis acta per undas
Paulatim minor, & longe ſervantia vincit
Lumina, tot gracili ligno complexa timores,
Teque ſuper reliquos, te, noſtri pignus amoris,
Portatura, Celer. Quos nunc ego pectore ſomnos,
Quoſve queam perferre dies? quis cuncta paventi
Nuntius, an facili te prætermiſerit unda
Lucani rabida ora maris? num torva Carybdis
Fluctuet, aut Siculi populatrix virgo profundi?
Quos tibi currenti præceps ferat Adria mores?
Quæ pax Carpathio? quali te ſubvehat aura
Doris Agenorei furtis blandita juvenci?
Sed merui queſtus: quid enim, te caſtra petente,
Non vel ad ignotos ibam comes impiger Indos
Cimmeriumque Chaos? ſtarem prope bellica regis
Signa mei, ſeu tela manu, ſeu frena teneres,
Armatis ſeu jura dares; operumque tuorum
Et ſi non ſocius, certe mirator adeſſem.

Sic quondam magno Phœnix reverendus Achilli
Littus ad Iliacum, Thymbræaque Pergama venit
Imbellis, tumidoque nihil juratus Atridæ,
Cur nobis ignavus amor? ſed pectore fido
Nuſquam abero, longiſque ſequar tua carbaſa votis.
Iſi, Phoroneis quondam ſtabulata ſub antris,
Nunc regina Phari, numenque Orientis anheli,
Excipe multiſono puppem Mareotida ſiſtro:
Ac juvenem egregium, Latius cui ductor Eoa
Signa, Palæſtinaſque dedit frenare cohortes,
Ipſa manu placida per limina feſta, ſacroſque
Duc portus, urbeſque tuas. te præſide, noſcat
Unde paludoſi fœcunda licentia Nili:
Cur vada deſidant, & ripa coërceat undas
Cecropio ſtagnata luto: cur invida Memphis,
Curve Terapnæi laſciviat ora Canopi:
Cur ſervet Pharias Lethæus janitor aras;
Vilia cur magnos æquent animalia Divos:
Quæ ſibi præſternat vivax altaria Phœnix:
Quos dignetur agros, aut quo ſe gurgite Nili
Mergat adoratus trepidis paſtoribus Apis.
Duc & ad Aemathios manes, ubi belliger urbis

Conditor Hyblæo perfudit nectare ducat.
Anguiferamque domum, blando qua merſa veneno
Actias Auſonias fugit Cleopatra catenas.
Uſque & in Aſſyrias ſedes, mandataque caſtra
Proſequere, & Marti juvenem, dea, trade Latino.
Nec novus hoſpes erit. puer hic ſudavit in armis
Notus adhuc tantum majoris munere clavi:
Jam tamen & turmas facili prævertere gyro
Fortis, & Eoas jaculo damnare ſagittas.
Ergo erit illa dies, qua te majora daturus
Cæſar ab emerito jubeat diſcedere bello?
At nos hoc iterum ſtantes in littore, vaſtos
Cernemus fluctus, aliaſque rogabimus auras.
O tum quantus ego! aut quanta votiva movebo
Plectra lyra! cum me magna cervice ligatum
Attolles humeris, atque in mea pectora primum
Incumbes e puppe novus, ſervataque reddes
Colloquia, inque vicem medios narrabimus annos:
Tu rapidum Euphraten, & regia Bactra, ſacraſque
Antiquæ Babylonis opes, & Zeugma, Latinæ
Pacis iter: qua dulce nemus florentis Idumes;
Qua pretioſa Tyros rubeat, qua purpura fuco

Sidoniis iterata cadis: ubi germine primum
Candida felices ſudent opobalſama virgæ;
Aſt ego, devictis dederim quæ buſta Pelaſgis,
Quæve laboratas claudat mihi pagina Thebas.

## III. Lachrymæ Hetruſci.

Summa Deûm Pietas, cujus gratiſſima cœlo
Rara profanatas inſpectant numina terras,
Huc vittata comam, niveoque inſignis amictu,
Qualis adhuc præſens, nullaque expulſa nocentum
Fraude, rudes populos atque aurea regna colebas,
Mitibus exequiis ades, & lugentis Hetruſci
Cerne pios fletus, laudataque lumina terge.
Nam quis inexpleto rumpentem pectora queſtu,
Complexumque rogos, incumbentemque favillis
Aſpiciens, non aut primævæ funera plangi
Conjugis, aut nati modo pubeſcentia credat
Ora rapi flammis? pater eſt, qui fletur. adeſte
Dîque hominesque ſacris. procul hinc, procul ite nocentes;
Si cui corde nefas tacitum, feſſique ſenectus
Longa patris; ſi quis pulſatæ conſcius unquam

Matris, & inferna rigidum timet Aeacon urna:
Inſontes, caſtoſque voco. tenet ecce ſeniles
Leniter implicitos vultus, ſanctamque parentis
Caniciem ſpargit lachrymis, animæque ſupremum
Frigus amat: celeres genitoris filius annos,
(Mira fides) nigraſque putat properaſſe ſorores.
Exultent placidi Lethæa ad flumina manes,
Elyſiæ gaudete domus: date ſerta per aras,
Feſtaque pallentes hilarent altaria lucos.
Felix, & nimium felix, plorataque nato
Umbra venit. longe Furiarum ſibila, longe
Tergeminus cuſtos. penitus via longa pateſcat
Manibus egregiis. eat, horrendumque ſilentis
Accedat domini ſolium, grateſque ſupremas
Perferat, & totidem juveni roget anxius annos.
Macte pio gemitu, dabimus ſolatia dignis
Luctibus, Aoniaſque tuo ſacrabimus ultro
Inferias, Hetruſce, ſeni tu largus Eoa
Germina, tu meſſes Cilicumque, Arabumque ſuperbis
Merge rogis: ferat ignis opes hæredis, & alto
Aggere miſſuri nitido pia nubila cœlo
Stipentur cineres; nos non arſura feremus

Munera; venturoſque tuus durabit in annos,
Me monſtrante, dolor. neque enim mihi flere parentem
Ignotum: ſimiles gemui projectus ad ignes.
Ille mihi tua damna dies compeſcere cantu
Suadet, & ipſe tuli, quos nunc tibi confero, queſtus.
Non tibi clara quidem, ſenior placidiſſime, gentis
Linea, nec proavis demiſſum ſtemma: ſed ingens
Supplevit fortuna genus, culpamque parentum
Occuluit. neque enim dominos de plebe tuliſti;
Sed quibus occaſus pariter famulantur & ortus.
Nec pudor iſte tibi: quid enim terriſque poloque
Parendi ſine lege manet? vice cuncta reguntur,
Alterniſque premunt. propriis ſub regibus omnis
Terra: premit felix regum diademata Roma;
Hanc ducibus frenare datum: mox creſcit in illos
Imperium Superis. ſed habent & numina legem:
Servit & aſtrorum velox chorus, & vaga ſervit
Luna, nec injuſſæ toties redit orbita lucis.
Et (modo ſi fas eſt æquare jacentia ſummis)
Pertulit & ſævi Tirynthius horrida regis
Pacta, nec erubuit famulantis fiſtula Phœbi.



Digitized by Google

Sed neque barbaricis Latio tranſmiſſus ab oris:
Smyrna tibi gentile ſolum, potuſque verendo
Fonte Meles, Hermique vadum, quo Lydius intrat
Bacchus, & aurato reficit ſua cornua limo.
Læta dehinc ſeries, variiſque ex ordine curis,
Auctus honos, ſemperque gradus prope numina, ſemper
Cæſareum coluiſſe latus, ſacriſque Deorum
Arcanis hærere datum. Tibereïa primum
Aula tibi, vix dum ora nova mutante juventa,
Panditur. hic, annis multa ſuper indole victis,
Libertas oblata venit. nec proximus hæres,
Immitis quamquam & furiis agitatus, abegit.
Hunc & in Arctoas tenuis comes uſque pruinas
Terribilem affatu paſſus viſuque tyrannum
Immanemque ſuis, ut qui metuenda ferarum
Corda domant, merſaſque jubent jam ſanguine tacto
Reddere ab ore manus, & nulla vivere præda.
Præcipuos ſed enim merito ſubvexit in actus
Nondum ſtelligerum ſenior dimiſſus in axem
Claudius, & longo tranſmittit habere nepoti.
Quis Superos metuens pariter tot templa, tot aras,

Promeruiſſe datur? ſummi Jovis aliger Arcas
Nuntius: imbrifera potitur Thaumantide Juno:
Stat celer obſequio juſſa ad Neptunia Triton:
Tu toties mutata ducum juga rite tuliſti
Integer, inque omni felix tua cymba profundo.
Jamque piam lux alta domum, præcelſaque toto
Intravit fortuna gradu. jam creditur uni
Sanctarum digeſtus opum, partæque per omnes
Divitiæ populos, magnique impendia mundi.
Quicquid ab auriferis ejectat Iberia foſſis,
Dalmatico quod monte nitet, quod meſſibus Afris
Vertitur, æſtiferi quicquid terit area Nili,
Quodque legit merſus pelagi ſcrutator Eoi,
Et Lacedæmonii pecuaria culta Galeſi,
Perſpicuæque nives, Maſſyllaque robora, & Indi
Dentis honos: uni parent commiſſa miniſtro,
Quæ Boreas, quæque Eurus atrox, quæ nubilus Auſter
Invehit. Hybernos citius numeraveris imbres,
Sylvarumque comas. Vigilis te, animique ſagacis
Exitus evolvit, quantum Romana ſub omni
Pila die, quantumque Tribus: quid templa: quid alti

Undarum curſus, quid propugnacula poſcant
Aequoris, aut longe ſeries porrecta viarum:
Quod Domini celſis niteat laquearibus aurum,
Quæ Divum in vultus igni formanda liqueſcat
Maſſa; quid Auſoniæ ſcriptum crepet igne monetæ.
Hinc tibi rara quies, animoque excluſa voluptas,
Exiguæque dapes, & nunquam læſa profundo
Cura mero. ſed jura tamen genialia cordi,
Et mentem vincire toris, & jungere feſta
Connubia, & fidos domino genuiſſe clientes.
Quis ſublime genus, formamque inſignis Hetruſcæ
Neſciat? haudquaquam proprio mihi cognita viſu,
Sed decus eximium formæ par reddit imago
Vultibus, & ſimilis natorum gratia monſtrat.
Nec vulgare genus: faſces, ſummamque curulem
Frater, & Auſonios enſes, mandataque fidus
Signa tulit, cum prima truces amentia Dacos
Impulit, & magno gens eſt damnata triumpho.
Sic quicquid patrio ceſſatum eſt ſanguine, mater
Reddidit, obſcurumque latus clareſcere vidit
Connubio gaviſa domus nec pignora longe:
Quippe bis ad partus venit Lucina, manuque

Ipſa levi gravidos tetigit fœcunda labores.
Felix ah! ſi longa dies, ſi cernere vultus
Natorum virideſque genas tibi juſta dediſſent
Stamina: ſed media cecidere abrupta juventa
Gaudia, florenteſque manu ſcidit Atropos annos,
Qualia pallentes declinant lilia culmos,
Pubenteſque roſæ primos moriuntur ad Auſtros,
Aut uti verna novis expirat purpura pratis.
Illa ſagittiferi circumvolitaſtis, Amores,
Funera, maternoque rogos unxiſtis amomo.
Nec modus aut pennis laceris aut crinibus ignem
Spargere, colleċtæque pyram ſtruxere pharetræ.
Quas tunc inferias, aut quæ lamenta dediſſes
Maternis, Hetruſce, rogis, qui funera patris
Haud matura putas, atque hos pius ingemis annos?
Illum &, qui nutu ſuperas nunc temperat arces,
Progeniem claram terris partitus & aſtris,
Lætus Idumæi donavit honore triumphi:
Dignatuſque loco victricis & ordine pompæ.
Non vetuit, tenueſque nihil minuere parentes.
Atque idem in cuneos populum cum duxit equeſtres,
Mutavitque genus, lævæque ignobile ferrum

Dextra bis oɩtonis fluxerunt ſæcula luſtris,
Atque ævi ſine nube tenor. Quam dives in uſus
Natorum, totoque volens excedere cenſu,
Teſtis adhuc largi nitor inde aſſuetus Hetruſci,
Cui tua non humiles dedit indulgentia mores.
Hunc ſiquidem amplexu ſemper revocante tenebas
Blandus, & imperio nunquam pater: hujus honori
Pronior ipſe etiam gaudebat cedere frater.
Quas tibi devoti juvenes pro patre renato,
Summe ducum, grates, aut quæ pia vota rependant?
Tu (ſeu tarda ſitu, rebuſque exhauſta ſenectus
Erravit; ſeu blanda diu fortuna regreſſum
Maluit) attonitum & venturi fulminis ictus
Horrentem, tonitru tantum lenique procella
Contentus monuiſſe ſenem: cumque horrida ſupra
Aequora, curarum ſocius procul Itala rura
Linqueret, hic molles Campani littoris oras,
Et Diomedeas concedere juſſus in arces,
Atque hoſpes, non exul erat. nec plura moratus
Romuleum referas iterum, Germanice, limen,
Mœrentemque foves, inclinatoſque penates

Erigis. Haud mirum, Duƈtor placidiſſime; quando
Hæc eſt, quæ viƈtis parcentia fœdera Cattis,
Quæque ſuum Dacis donat clementia montem:
Quæ modo Marcomanos poſt horrida bella, vagoſque
Sauromatas Latio non eſt dignata triumpho.
Jamque in fine dies, & inexorabile penſum
Deficit. hic mœſti pietas me poſcit Hetruſci
Qualia nec Siculæ moderantur carmina rupes,
Nec fati jam certus olor, ſævique marita
Tereos. Heu quantis laſſantem brachia vidi
Planƈtibus, & prono fuſum ſuper oſcula vultu!
Vix famuli, comiteſque tenent, vix arduus ignis
Submovet. haud aliter gemuit perjuria Theſeus
Littore, qui falſis deceperat Aegea velis.
Tunc immane gemens, fœdatuſque ora, tepentes
Affatur cineres: Cur nos, fidiſſime, linquis
Fortuna redeunte, pater? modo numina magni
Præſidis, atque breves Superum pacavimus iras,
Nec frueris; tantique orbatus muneris uſu
Ad Manes, ingrate, fugis nec fleƈtere Parcas,
Aut placare malæ datur aſpera numina Lethes?

Felix, cui magna patrem cervice vehenti
Sacra Mycenææ patuit reverentia flammæ!
Quique tener ſævis genitorem Scipio Pœnis
Abſtulit, & Lydi pietas temeraria Lauſi.
Ergo & Theſſalici conjux penſare mariti
Funus, & immitem potuit Styga vincere ſupplex
Thracius? ah quanto melius pro patre liceret!
Non totus rapiere tamen, nec funera mittam
Longius: hic manes, hic intra tecta tenebo.
Tu cuſtos, dominuſque laris; tibi cuncta tuorum
Parebunt. ego rite minor, ſemperque ſecundus
Aſſidue libabo dapes, & pocula ſacris
Manibus, effigieſque colam: te lucida ſaxa,
Te ſimilem doctæ referet mihi linea ceræ:
Nunc ebur, & fulvum vultus imitabitur aurum.
Inde viam morum, longæque examina vitæ,
Affatuſque pios, monituraque ſomnia poſcam.
Talia dicentem genitor dulcedine læta
Audit, & immites lente deſcendit ad umbras,
Verbaque dilectæ fert narraturus Hetruſcæ.
Salve ſupremum, ſenior mitiſſime patrum,
Supremumque vale: qui nunquam, ſoſpite nato,

Triſte Chaos, mœſtique ſitus patiere ſepulchri.
Semper odoratis ſpirabunt floribus aræ,
Semper & Aſſyrios felix bibet urna liquores,
Et lachrymas, qui major honos. hîc ſacra litabit
Manibus, eque tua tumulum tellure levabit.
Noſtra quoque, exemplo meritus, tibi carmina ſanxit,
Hoc etiam gaudens cinerem donaſſe ſepulchro.

## IV. Coma Flavii Earini.

Ite comæ, facilemque precor tranſcurrite pontum
Ite, coronato recubantes molliter auro:
Ite, dabit curſus mitis Cytherea ſecundos,
Placabitque Notos: fors & de puppe timenda
Transferet, inque ſua ducet ſuper æquora concha.
Accipe laudatos, juvenis Phœbeïe, crines,
Quos tibi Cæſareus donat puer: accipe lætus,
Intonſoque oſtende patri. ſine dulce nitentes
Comparet, atque diu fratris putet eſſe Lyæi.
Forſan & ipſe comæ nunquam labentis honorem
Proferet, atque alio clauſum tibi ponet in auro.
Pergame, pinifera multum felicior Ida!

Illa licet ſacræ placeat ſibi nube rapinæ;
(Nempe dedit Superis illum, quem turbida ſemper
Juno videt, refugitque manum, nectarque recuſat)
At tu grata Deis, pulchroque inſignis alumno,
Miſiſti Latio placida quem fronte miniſtrum
Juppiter Auſonius pariter, Romanaque Juno
Aſpiciunt, & uterque probant. Nec tanta potenti
Terrarum Domino divum ſine mente voluptas.
Dicitur Idalios Erycis de vertice lucos
Dum petit, & molles agitat Venus aurea cygnos,
Pergameas intraſſe domos, ubi maximus ægris
Auxiliator adeſt, & feſtinantia ſiſtens
Fata ſalutifero mitis Deus incubat angui.
Hic puerum egregiæ præclarum ſidere formæ
Ipſius ante Dei ludentem conſpicit aram.
Ac primum ſubita paulum decepta figura
Natorum de plebe putat: ſed non erat illi
Arcus, & ex humeris nullæ fulgentibus umbræ.
Miratur puerile decus; vultumque, comaſque
Aſpiciens, Tune Auſonias, ait, ibis ad arces,
Neglectus Veneri? tu ſordida tecta, jugumque
Servitii vulgare feres? procul abſit: ego iſti,

Quem meruit, formæ dominum dabo. vade age mecum,
Vade puer; ducam volucri per ſidera curru
Donum immane duci: nec te plebeja manebunt
Jura; Palatino famulus deberis amori.
Nil ego, nil, fateor, toto jam dulce ſub orbe
Aut vidi, aut genui. cedat tibi Latmius ultro
Sangariuſque puer; quemque irrita fontis imago,
Et ſterilis conſumpſit amor. te cœrula Naïs
Mallet, & apprenſa traxiſſet fortius urna.
Tu, puer, ante omnes; ſolus formoſior ille,
Cui daberis. Sic orſa, leves ſecum ipſa per auras
Tollit, olorinaque jubet conſidere biga.
Nec mora: jam Latii montes, vetereſque penates
Evandri, quos mole nova pater inclytus urbis
Excolit, & ſummis æquat Germanicus aſtris.
Tunc propior jam cura deæ, quæ forma capillis
Optima, quæ veſtis roſeos accendere vultus
Apta; quod in digitis, collo quod dignius aurum.
Norat cœleſtes oculos ducis, ipſaque tædas
Junxerat, & plena dederat connubia dextra.
Sic ornat crines, Tyrios ſic fundit amictus;

Dat radios, ignemque ſuum. ceſſere priores
Deliciæ, famulûmque greges: hic pocula magno
Prima duci, myrrhaſque graves, cryſtallaque portat
Candidiore manu: creſcit nova gratia Baccho.
Care puer, Superis qui prælibare verendum
Nectar, & ingentem toties contingere dextram
Electus, quam noſſe Getæ, quam tangere Perſæ,
Armeniique, Indique petunt! O ſidere dextro
Edite, multa tibi divum indulgentia favit!
Olim etiam, ne prima genas lanugo nitentes
Carperet, & pulchræ fuſcaret gratia formæ,
Ipſe Deus patriæ, celſam trans æquora liquit
Pergamon. haud ulli puerum mollire poteſtas
Credita; ſed tacita juvenis Phœbeïus arte
Leniter, haud ullo concuſſum vulnere corpus
De ſexu tranſire jubet. tamen anxia curis
Mordetur, puerique timet Cytherea dolores.
Nondum pulchra ducis clementia cœperat ortu
Intactos ſervare mares; nunc frangere ſexum,
Atque hominem mutare nefas; gaviſaque ſolos
Quos genuit, Natura videt; nec lege ſiniſtra
Ferre timent famulæ natorum pondera matres.

Tu quoque, nunc juvenis, genitus ſi tardius eſſes,
Umbratuſque genas, & adultos fortior artus,
Non unum gaudens Phœbeja ad limina munus
Miſiſſes: patrias nunc vertex ſolus ad aras
Naviget. hunc multo Paphie ſaturabat amomo;
Hunc nova tergemina pectebat Gratia dextra.
Huic & purpurei cedat coma ſaucia Niſi,
Et quam Sperchio tumidus ſervabat Achilles.
Ipſi, cum primum niveam præcerpere frontem
Decretum eſt, humeroſque manu nudare nitentes,
Accurrunt teneri Paphia cum matre volucres,
Expediuntque comas, & ſerica pectore ponunt
Pallia. tunc junctis crinem incidere ſagittis,
Atque auro, gemmiſque locant: rapit ipſa cadentes
Mater, & arcanos iterat Cytherea liquores.
Tunc puer e turba, manibus qui forte ſupinis
Nobile gemmato ſpeculum portaverat auro,
Hoc quoque demus, ait; patriis nec gratius ullum
Munus erit templis, ipſoque potentius auro.
Tu modo fige aciem, & vultus hucuſque relinque.
Sic ait, & ſpeculum recluſit imagine rapta.
At puer egregius tendens ad ſidera palmas:

His mihi pro donis, hominum mitiſſime cuſtos,
(Si merui) longa dominum renovare juventa,
Atque orbi ſervarre velis! hoc ſidera mecum,
Hoc undæ, terræque rogant. eat, oro, per annos
Iliacos, Pylioſque ſimul: proprioſque penates
Gaudeat, & ſecum Tarpeja ſeneſcere templa.
Sic ait, & motas miratur Pergamas aras.

## V. Ad Claudiam uxorem.

Quid mihi mœſta die, ſociis quid noctibus, uxor,
Anxia, pervigili ducis ſuſpiria cura?
Non metuo, ne læſa fides, aut pectore in iſto
Alter amor: nullis in te datur ire ſagittis,
(Audiat infeſto licet hæc Rhamnuſia vultu)
Non datur. & ſi egomet patrio de littore raptus
Quatuor emeritis per bella, per æquora, luſtris
Errarem, tu mille procos intacta fugares;
Non intertextas commenta retexere telas,
Sed ſine fraude palam, thalamoſque armata negaſſes.
Dic tamen, unde alia mihi fronte & nubila vultu?
Anne quod Euboicos feſſus remeare penates
Auguror, & patria ſenium componere terra?

Cur hoc triſte tibi? certe laſcivia cordi
Nulla, nec aut rapidi mulcent te prælia Circi,
Aut intrat ſenſus clamoſi turba theatri;
Sed probitas, & opaca quies, & ſordida nunquam
Gaudia. Quas autem comitem te rapto per undas?
Quamquam, & ſi gelidas irem manſurus ad Arctos,
Vel ſuper Heſperiæ vada caligantia Thules,
Aut ſeptemgemini caput haud penetrabile Nili,
Hortarere vias. Etenim tua (nempe benigna
Quam mihi ſorte Venus junctam florentibus annis
Servet, & in ſenium) tua, (quæ me vulnere primo
Intactum thalamis, & adhuc juvenile vagantem
Fixiſti) tua frena libens, dociliſque recepi;
Et ſemel inſertas non mutaturus habenas
Uſque premo. Ter me nitidas Albana ferentem
Dona comas, ſanctoque indutum Cæſaris auro
Viſceribus complexa tuis; ſertiſque dediſti
Oſcula anhela meis. Tu cum Capitolia noſtræ
Inficiata lyræ, ſævum ingratumque dolebas
Mecum victa Jovem: tu procurrentia primis
Carmina noſtra ſonis, totaſque in murmure noctes
Aure rapis vigili: longi tu ſola laboris

Conſcia, cnmque tuis crevit mea Thebaïs annis.
Qualem te nuper Stygias modo raptus ad undas,
Cum jam Lethæos audirem cominus amnes:
Aſpexi! tenuique oculos jam morte cadentes.
Scilicet exhauſti Lacheſis mihi tempora fati
Te tantum miſerata dedit, Superique potentes
Invidiam timuere tuam. poſt iſta, propinquum
Nunc iter, optatoſque ſinus comes ire moraris?
Heu ubi nota fides, totque explorata per uſus,
Qua veteres Latias, Grajaſque Heroidas æquas?
Iſſet ad Iliacas (quid enim deterret amantes?)
Penelope gaviſa domos, ſi paſſus Ulyſſes.
Queſta eſt Aegiale, queſta eſt Melibœa relinqui,
Et quamquam ſævi fecerunt Menada planctus.
Nec minor his tu noſſe fidem, firmamque maritis
Reddere. Sic certe cineres, umbramque priorem
Quæris adhuc: ſic exequias amplexa canori
Conjugis, ingentes iteras de pectore planctus,
Jam mea. Nec pietas alia eſt tibi, curaque natæ:
Sic ut mater amas, ſic nunquam corde recedit
Nata tuo, fixamque animi penetralibus imis
Nocte, dieque tenes. non ſic Trachinia nidos

Alcyone vernos, non ſic Philomela penates
Circuit amplectens, animamque in pignora transfert.
Heu nunc illa terit viduo quod ſola cubili,
Otia tam pulchræ terit infœcunda juventæ:
Sed venient plenis, venient connubia, tædis.
Sic certe, formæque bonis, animique meretur:
Sive chelyn complexa petit, ſeu voce paterna
Diſcendum Muſis ſonat, & mea carmina flectit,
Candida ſeu molli diducit brachia motu;
Ingenium probitas, artemque modeſtia vincit.
Nonne leves pueros, non te, Cytherea, pudebat
Hoc ceſſare decus? Nec tantum Roma jugales
Conciliare toros, feſtaſque accendere tædas
Fertilis; & noſtra generi tellure dabuntur.
Non adeo Veſuvinus apex, & flammea diri
Montis hyems trepidas exhauſit civibus urbes:
Stant, populiſque vigent. Hic auſpice condita Phœbo
Tecta, Dicarchei portus, & littora mundi
Hoſpita: & hic magnæ tractus imitantia Romæ
Quæ Capys advectis implevit mœnia Teucris.
Noſtra quoque haud propriis tenuis, nec rara colonis

Parthe-

Parthenope; cui mite ſolum trans æquora vectæ
Ipſe Dionea monſtravit Apollo columba.
Has ego te ſedes (nam nec mihi barbara Thrace,
Nec Libye natale ſolum) transferre laboro:
Quas & mollis hyems, & frigida temperat æſtas:
Quas imbelle fretum torpentibus alluit undis.
Pax ſecura locis, & deſidis otia vitæ,
Et nunquam turbata quies, ſomnique peracti.
Nulla foro rabies, aut ſtrictæ jurgia legis,
Morum jura; viris ſolum, & ſine faſcibus, æquum.
Quid nunc magnificas ſpecies, cultuſque locorum,
Templaque, & innumeris ſpatia interſtincta columnis;
Et geminam molem nudi tectique theatri,
Et Capitolinis quinquennia proxima luſtris;
Quid laudem riſus, libertatemque Menandri,
Quam Romanus honos & Graja licentia miſcent?
Nec deſunt variæ circum oblectamina vitæ:
Sive vaporiferas, blandiſſima littora, Bajas,
Enthea fatidicæ ſeu viſere tecta Sibyllæ.
Dulce ſit, Iliacoque jugum memorabile remo:
Seu tibi Bacchei vineta madentia Gauri,

Teleboumque domos; trepidis ubi dulcia nautis
Lumina noctivagæ tollit Pharus æmula lunæ:
Caraque non molli juga Surrentina Lyæo,
Quæ meus ante alios habitator Pollius auget:
Aenariæque lacus medicos, Statinaſque renatas.
Mille tibi noſtræ referam telluris amores.
Sed ſatis hoc conjux, ſatis hoc dixiſſe, creavit
Me tibi, me ſocium longos aſtrinxit in annos:
Nonne hæc amborum genitrix, altrixque videri
Digna? ſed ingratus qui plura adnecto, tuiſque
Moribus indubito: venies, cariſſima conjux,
Prævenieſque etiam: ſine me tibi ductor aquarum
Tybris, & armiferi ſordebunt tecta Quirini.

# P. PAPINII STATII
# SYLVARVM
## LIBER IV.

### Statius Marcello ſuo ſalutem.

INVENI librum, Marcelle cariſſime, quem pietati tuæ dedicarem. Reor quidem aliter, quam invocato numine maximi Imperatoris, nullum opuſculum meum cœpiſſe. Sed hic liber tres habet. Sequitur quarta, quæ ad honorem tuum pertinet. Primo autem ſeptimum Germanici noſtri conſulatum adoravi. Secundo gratias egi ſacratiſſimis ejus epulis honoratus. Tertio viam Domitianam miratus ſum, quæ graviſſimam arenarum moram exemit: cujus beneficio tu quoque maturius epiſtolam meam accipies, quam tibi in hoc libro a Neapoli ſcribo. Proximum eſt lyricum carmen ad Septimium Severum, juvenem (uti ſcis) inter ornatiſſimos ſecundi ordi-

nis, tuum quidem etiam condiſcipulum, ſed mihi contra hoc quoque jus, arctiſſime carum. Jam Vindicis noſtri Herculem Epitrapezion, ſecundum honorem, quem de me, & de ipſis ſtudiis meretur, imputare etiam tibi poſſum. Maximum Junium dignitatis & eloquentiæ nomine a nobis diligi, ſatis eram teſtatus epiſtola, quam ad illum de editione Thebaidos meæ publicavi. Sed nunc quoque eum reverti maturius e Dalmatia rogo. Juncta eſt Ecloga ad municipem meum Julium Menecratem, ſplendidum juvenem, & Pollii mei generum; cui gratulor, quod Neapolim noſtram numero liberorum honeſtaverit. Plotio Grypho, majoris gradus juveni, dignius opuſculum reddam, ſed interim Hendecaſyllabos, quos Saturnalibus una riſimus, huic volumini inſerui. Quare ergo plura in quarto Sylvarum, quam in prioribus? Ne ſe putent aliquid egiſſe, qui reprehenderunt (ut audio) quod hoc ſtili genus edidiſſem. Primum, ſupervacuum eſt diſſuadere rem factam. Deinde, multa ex illis jam Domino Cæſari dederam; & quanto hoc plus eſt, quam edere? Exercere autem jocos non licet? ſi ſecreto,

inquit. Sed & Sphæromachias ſpectamus, & pilaris luſio admittitur. noviſſime, quiſquis ex meis invidus aliquid legit, ſtatim ſe profitetur adverſum: itaque conſilio ejus accedam? In ſumma nempe ego ſum, qui traducor. Taceat, & gaudeat. Hunc tamen librum tu, Marcelle, defendes. Et, ſi videtur, hactenus: ſin minus, reprehendemur.

## I. Conſulatus XVII imp. Auguſti Germanici.

LAETA bis octonis accedit purpura faſtis
Cæſaris, inſignemque aperit Germanicus annum,
Atque oritur cum ſole novo, cum grandibus aſtris
Clarius ipſe nitens, & primo major Eoo.
Exultent leges Latiæ: gaudete curules;
Et ſeptemgemino jactantior æthera pulſet
Roma jugo: pluſque ante alias Evandrius arces
Collis ovet. ſubiere novi Palatia faſces,
Et requiem bis ſextus honos, precibuſque receptis
Curia Cæſareum gaudet viciſſe pudorem.
Ipſe etiam immenſi reparator maximus ævi
Attollit vultus, & utroque a limine grates

Janus agit: quem tu, vicina Pace ligatum,
Omnia juſſiſti componere bella, novique
In leges jurare fori. Levat ecce ſupinas
Hinc atque inde manus, geminaque hæc voce profatur:
Salve, magne parens mundi, qui ſæcula mecum
Inſtaurare paras: talem te cernere ſemper
Menſe meo tua Roma cupit: ſic tempora naſci,
Sic annos intrare decet. Da gaudia faſtis
Continua; hos humeros multo ſinus ambiat oſtro,
Et properata tuæ manibus prætexta Minervæ.
Aſpicis ut templis alius nitor, altior aris
Ignis, & ipſa meæ tepeant tibi ſidera brumæ.
Moribus atque tuis gaudent turmæque, tribuſque,
Purpureique Patres; lucemque a conſule ducit
Omnis honos. quid tale, precor, prior annus habebat?
Dic age, Roma potens, & mecum longa Vetuſtas
Dinumera faſtos; nec parva exempla recenſe,
Sed quæ ſola meus dignetur vincere Cæſar.
Ter Latios decieſque tulit, labentibus annis,
Auguſtus faſces; ſed cœpit ſero mereri.
Tu juvenis prægreſſus avos. & quanta recuſas,

Quanta vetas! flectere tamen; precibuſque Senatus
Permittes hanc ſæpe diem. manet inſuper ordo
Longior, & totidem felix tibi Roma curules
Terque quaterque dabit. mecum altera ſæcula condes,
Et tibi longævi revocabitur ara Terenti.
Mille trophæa feres; tantum permitte triumphos.
Reſtat Bactra novis, reſtat Babylona tributis
Frenari: nondum gremio Jovis Indica Laurus,
Nondum Arabes, Sereſque rogant; nondum omnis honorem
Annus habet, cupiuntque decem tua nomina menſes.
Sic Janus, clauſoque libens ſe poſte recepit.
Tunc omnes patuere fores, lætoque dederunt
Signa polo; dominaque tibi, Rex magne, juventam
Annuit, atque ſuos promiſit Juppiter annos.

## II. Euchariſticon ad imp. Aug. Germanicum Domitianum.

Regia Sidoniæ convivia laudat Eliſæ,
Qui magnum Aeneam Laurentibus intulit arvis:
Alcinoique dapes manſuro carmine monſtrat

Aequore qui multo reducem conſumpſit Ulyſſem.
Aſt ego, cui ſacræ Cæſar nova gaudia cœnæ
Nunc primum, dominaque dedit conſurgere menſa,
Qua celebrem mea vota lyra, quas ſolvere grates
Sufficiam? non, ſi pariter mihi vertice læto
Nectat adoratas & Smyrna & Mantua lauros;
Digna loquar. mediis videor diſcumbere in aſtris
Cum Jove, & Iliaca porrectum ſumere dextra
Immortale merum. ſteriles tranſmiſimus annos,
Hæc ævi mihi prima dies, hæc limina vitæ.
Tene ego, regnator terrarum orbiſque ſubacti
Magne parens, te, ſpes hominum, te, cura deorum,
Cerno jacens? datur hæc juxta, datur ora tueri
Vina inter, menſaſque, & non aſſurgere fas eſt?
Tectum auguſtum, ingens, non centum inſigne columnis,
Sed quantæ Superos cœlumque, Atlante remiſſo,
Suſtentare queant. ſtupet hoc vicina Tonantis
Regia, teque pari lætantur ſede locatum
Numina, ne magnum properes eſcendere cœlum:
Tanta patet moles, effuſæque impetus aulæ
Liberior campi, multumque amplexus aperti

Aethereos, & tantum domino minor: ille penates
Implet, & ingenti Genio juvat. Aemulus illic
Mons Libys, Iliacuſque nitent, & multa Syene,
Et Chios, & glauca certantia Doride ſaxa,
Lunaque portandis tantum ſuffecta columnis.
Longa ſuper ſpecies: feſſis vix culmina prendas
Viſibus, auratique putes laquearia cœli.
Hic cum Romuleos proceres, trabeataque Cæſar
Agmina mille ſimul juſſit diſcumbere menſis,
Ipſa ſinus accincta Ceres, Bacchuſque laborant
Sufficere. Aetherei felix ſic orbita fluxit
Triptolemi: ſic vitifero ſub palmite nudos
Umbravit colles, & ſobria rura Lyæus.
Sed mihi non epulas, Indiſque innixa columnis
Robora Maurorum, famulaſve ex ordine turmas;
Ipſum, ipſum cupido tantum ſpectare vacavit
Tranquillum vultu, & majeſtate ſerena
Mulcentem radios, ſummittentemque modeſte
Fortunæ vexilla ſuæ. tamen ore nitebat
Diſſimulatus honos. talem quoque barbarus hoſtis
Poſſet, & ignotæ conſpectum agnoſcere gentes.
Non aliter gelida Rhodopes in valle recumbit

Dimiſſis Gradivus equis: ſic lubrica ponit
Membra Therapnæa reſolutus gymnade Pollux:
Sic jacet ad Gangen, Indis ululantibus, Evan:
Sic gravis Alcides poſt horrida juſſa reverſus
Gaudebat ſtrato latus acclinare leoni.
Parva loquor, nec dum æquo tuos, Germanice, vultus:
Talis ubi Oceani finem, menſaſque reviſit
Aethiopum, ſacro diffuſus nectare vultus,
Dux ſuperûm, ſecreta jubet dare carmina Muſas,
Et Pallenæos Phœbum laudare triumphos.
Dî tibi (namque animas ſæpe exaudire minores
Dicuntur) patriæ bis terque exire ſenectæ
Annuerint fines! rata numina miſeris aſtris,
Templaque des, habileſque domos! ſæpe annua pandas
Limina, ſæpe novo Janum lictore ſalutes;
Sæpe coronatis iteres quinquennia luſtris!
Qua mihi felices epulas, menſæque dediſti
Sacra tuæ, talis longo poſt tempore venit
Lux mihi, Trojanæ qualis ſub collibus Albæ
Cum modo Germanas acies, modo Daca ſonantem
Prælia, Palladio tua me manus induit auro.

## III. Via Domitiana.

Quis duri ſilicis, graviſque ferri
Immanis ſonus æquori propinquum
Saxoſæ latus Appiæ replevit?
Certe non Libycæ ſonant catervæ,
Nec dux advena, pejerante bello,
Campanos quatit inquietus agros:
Nec frangit vada, montibuſque cæſis
Inducit Nero ſordidas paludes.
Sed qui limina bellicoſa Jani
Juſtis legibus, & foro coronat:
Qui caſtæ Cereri diu negata
Reddit jugera, ſobriaſque terras:
Qui fortem vetat interire ſexum;
Et Cenſor prohibet mares adultos
Pulchræ ſupplicium timere formæ:
Qui reddit Capitolio Tonantem;
Et Pacem propria domo reponit.
Qui genti patriæ futura ſemper
Sancit limina, Flaviumque culmen;
Hic ſcenis populi vias gravatas,

Et campis iter omne detinentes,
Longos eximit ambitus, novoque
Injectu ſolidat graves arenas;
Gaudens Euboicæ domum Sibyllæ,
Gauranoſque ſinus, & æſtuantes
Septem montibus admovere Bajas.*
Hic quondam piger axe vectus uno
Nutabat cruce pendula viator;
Sorbebatque rotas maligna tellus,
Et plebs in mediis Latina campis
Horrebat mala navigationis:
Nec curſus agiles, ſed impeditum
Tardabant iter orbitæ tacentes,
Dum pondus nimium querens ſub alta
Repit languida quadrupes ſtatera:
At nunc, quæ ſolidum diem terebat,
Horarum via facta vix duarum.
Non tenſæ volucrum per aſtra pennæ,
Nec velocius ibitis, carinæ.
Hic primus labor inchoare ſulcos,
Et reſcindere limites, & alto
Egeſtu penitus cavare terras;

Mox, hauſtas aliter replere foſſas,
Et ſummo gremium parare dorſo,
Ne nutent ſola, ne maligna ſedes,
Et preſſis dubium cubile ſaxis.
Tunc umbonibus hinc & hinc coactis,
Et crebris iter alligare gomphis.
O quantæ pariter manus laborant!
Hi cædunt nemus, exuuntque montes,
Hi ferro ſcopulos trabeſque levant;
Illi ſaxa ligant, opuſque texunt
Cocto pulvere, ſordidoque topho:
Hi ſiccant bibulas manu lacunas,
Et longe fluvios agunt minores.
Hæ poſſent & Athon cavare dextræ,
Et mœſtum pelagus gementis Helles
Intercludere ponte non natanti.
His parvus (Lechiæ niſi vetarent)
Inous freta miſcuiſſet Iſthmos.
Fervent littora, nobileſque ſylvæ;
It longus medias fragor per urbes:
Atque echo ſimul hinc & inde fractam
Gauro Maſſicus uvifer remittit.

Miratur ſonitum quieta Cyme,
Et Literna palus, pigerque Savo.
At flavum caput, humidumque late
Crinem mollibus impeditus ulvis
Vulturus levat ora, maximoque
Pontis Cæſarei reclinis arcu
Raucis talia faucibus redundat:
Camporum bone conditor meorum,
Qui me vallibus aviis refuſum
Et ripas habitare neſcientem
Recti legibus alvei ligaſti:
Et nunc ille ego turbidus, minaxque,
Vix paſſus dubias prius carinas,
Jam pontem fero, perviuſque calcor;
Qui terras rapere, & rotare ſylvas
Aſſueram (pudet), Amnis eſſe cœpi:
Sed grates ago ſtrictus, atque tanti eſt,
Quod ſub te duce, te jubente, ceſſi;
Quod tu maximus arbiter, meæque
Victor perpetuus legere ripæ.
Et nunc limite me colis beato,
Nec ſordere ſinis, malumque late

Deterges ſterilis ſoli pudorem;
Ne mè pulvereum, gravemque cœno
Tyrrheni ſinus obruat profundi;
(Qualis Cinyphius tacente ripa,
Pœnos Bagrada ſerpit inter agros)
Sed talis ferar, ut nitente curſu
Tranquillum mare proximumque poſſim
Puro gurgite provocare Lyrim.
Hæc Amnis: pariterque ſe levarat
Ingenti plaga marmorata dorſo:
Hujus janua, proſperumque limen
Arcus, belligeri Ducis trophæis
Et totis Ligurum nitens metallis,
Quantus nubila qui coronat imbri.
Illic flectitur excitus viator;
Illic Appia ſe dolet relinqui.
Tunc velocior, acriorque curſus,
Tunc ipſos juvat impetus jugales.
Ceu feſſis ubi remigum lacertis
Primæ, carbaſa ventilatis, auræ.
Ergo omnes, age, quæ ſub axe primo
Romani colitis fidem parentis,

Prono limite commeate gentes.
Eoæ citius venite laurus;
Nil obſtat cupidis, nihil moratur.
*Qui primo Tyberim reliquit ortu,*
*Primo veſpere navigat Lucrinum.*
Sed quam fine viæ recentis imo,
Qua monſtrat veteres Apollo Cumas,
Albam crinibus, infuliſque cerno?
Viſu fallimur? an ſacris ab antris
Profert Chalcidicas Sibylla laurus?
Cedamus; Chely, jam repone cantus:
Vates ſanctior incipit: tacendum eſt.
En! & colla rotat, noviſque late
Bacchatur ſpatiis, viamque replet.
Tunc ſic virgineo profatur ore:
Dicebam, veniet (manete campi,
Atque amnis) veniet, favente cœlo,
Qui fœdum nemus & putres arenas
Celſis pontibus, & via levabit.
En! hic eſt Deus; hunc jubet beatis
Pro ſe Juppiter imperare terris:
Quo non dignior has ſubit habenas,

Ex quo, me duce, præſcios Averni
Aeneas, avide futura quærens,
Lucos & penetravit, & reliquit.
Hic paci bonus, hic timendus armis,
Natura melior, potentiorque.
Hic ſi flammiferos teneret axes,
Largis, India, nubibus maderet,
Undaret Libye, teperet Hæmus.
Salve, dux hominum, & parens deorum,
Præviſum mihi, cognitumque numen.
Nec jam putribus evoluta chartis
Solenni prece quindecim virorum
Perluſtra mea dicta; ſed canentem
Ipſam cominus (ut mereris) audi:
Vidi quam ſeriem morantis ævi
Pronectant tibi candidæ ſorores.
Magnus te manet ordo ſæculorum:
Natis longior abnepotibuſque,
Annos perpetua geres juventa,
Quos fertur placidos obiiſſe Neſtor,
Quos Titonia computat ſenectus,
Et quantos ego Delium popoſci.

Juravit tibi jam nivalis Arctos;
Nunc magnos Oriens dabit triumphos.
Ibis qua vagus Hercules, & Evan,
Ultra ſidera, flammeumque ſolem,
Et Nili caput, & nives Atlantis:
Et laudum cumulo beatus omni
Scandes belliger, obvioſque currus:
Donec Troicus ignis, & renatæ
Tarpejus Pater intonabit aulæ;
Hæc donec via, te regente terras,
Annoſa magis Appia ſeneſcat.

## IV. Ad Victorium Marcellum epiſtola.

Curre per Euboicos non ſegnis, epiſtola, campos;
Hac ingreſſa vias, qua nobilis Appia creſcit
In latus, & molles ſolidus premit agger arenas.
Atque ubi Romuleas velox penetraveris arces,
Continuo dextras flavi pete Tybridis oras,
Lydia qua penitus ſtagnum navale coërcet
Ripa, ſuburbaniſque vadum prætexitur hortis.
Illic egregium formaque animiſque videbis
Marcellum, & celſo præſignem vertice noſces.

Cui primum ſolito vulgi de more ſalutem,
Mox incluſa modis hæc reddere verba memento:
Jam terras volucremque polum fuga veris quoſi
Laxat, & Icariis cœlum latratibus urit:
Ardua jam denſæ rareſcunt mœnia Romæ.
Hos Præneſte ſacrum, nemus hos glaciale Dianæ,
Algidus aut horrens, aut Tuſcula protegit umbra:
Tiburis hi lucos, Anienaque frigora captant.
Te quoque clamoſæ quænam plaga mitior urbi
Subtrahit? æſtivos quo decipis aëre ſoles?
Quid, tuus ante omnes, tua cura potiſſima Gallus,
Nec non noſter amor, (dubium morumne probandus
Ingeniive bonis) Latiis æſtivat in oris?
Anne metalliferæ repetit jam mœnia lunæ
Tyrrhenaſque domos? quod ſi tibi proximus hæret,
Non ego nunc veſtro procul a ſermone recedo
Certum eſt: inde ſonus geminas mihi circuit aures.
Sed tu, dum nimio poſſeſſa Hyperione flagrat
Torva Cleonæi juba ſideris, exue curis
Pectus, & aſſiduo temet furare labori.
Et ſontes operit pharetras, arcumque retendit
Parthus; & Elæis auriga, laboribus actos,

Alpheo permulcet equos: & noſtra fatiſcit
Laxaturque chelys. vires inſtigat, alitque
Tempeſtiva quies: major poſt otia virtus.
Talis cantata Briſeïde venit Achilles
Acrior, & poſitis erupit in Hectora plectris.
Te quoque flammabit tacite repetita parumper
Deſidia, & ſolitos novus exultabis in actus.
Certe jam Latiæ non miſcent jurgia leges,
Et pacem piger annus habet; meſſeſque reverſæ
Dimiſere forum. Nec jam tibi turba reorum
Veſtibulo, querulique rogant exire clientes.
Ceſſat centeni moderatrix judicis haſta,
Qua tibi ſublimi jam nunc celeberrima fama
Eminet, & juvenes facundia præterit annos.
Felix curarum! cui non Heliconia cordi
Serta, nec imbelles Parnaſi e vertice laurus:
Sed viget ingenium, & magnos accinctus in uſus
Fert animus quaſcunque vices. nos otia vitæ
Solamur cantu, ventoſaque gaudia famæ
Quærimus. En egomet ſomnum, & geniale ſecutus
Littus, ubi Auſonio ſe condidit hoſpita portu
Parthenope, tenues ignavo pollice chordas

Pulſo, Maroneique ſedens in margine templi
Sumo animum, & magni tumulis adcanto magiſtri:
At tu, ſi longi curſum dabit Atropos ævi,
(Detque, precor) Latiique ducis ſi numina pergant,
(Quem tibi poſthabito ſtudium eſt coluiſſe Tonante,
Quique tuos alio ſubtexit munere faſces,
Et ſpatia obliquæ mandat renovare Latinæ)
Forſitan Auſonias ibis frenare cohortes,
Aut Rheni populos, aut nigræ littora Thules,
Aut Iſtrum ſervare latus, metuendaque portæ
Limina Caſpiacæ. nec enim tibi ſola potentis
Eloquii virtus; ſunt membra accommoda bellis,
Quique gravem tardi ſubeant thoraca lacerti.
Seu campo pedes ire paras, eſt agmina ſupra
Nutaturus apex; ſeu frena ſonantia flectes,
Serviet aſper equus. nos facta aliena canendo
Vergimur in ſenium: propriis tu pulcher in armis
Ipſe canenda geres, patriæque exempla parabis.
Magna geres, dignoſque etiamnum belliger actus
Poſcit avus, præſtatque domi noviſſe triumphos.
Surge agedum, juvenemque puer deprende parentem,
Stemmate materno felix, virtute paterna.

Jam te blanda ſinu Tyrio ſibi gloria felix
Educat, & cunctas gaudet ſpondere curules.
Hæc ego Chalcidicis ad te, Marcelle, ſonabam
Littoribus, fractas ubi Veſbius egerit iras,
Aemula Trinacriis volvens incendia flammis.
Mira fides! credetne virum ventura propago,
Cum ſegetes iterum, cum jam hæc deſerta virebunt,
Infra urbes populoſque premi, proavitaque toto
Rura abiiſſe mari? nec dum letale minari
Ceſſat apex. procul iſta tuis, Tifata, Teato,
Nec Marrucinos agat hæc inſania montes.
Nunc ſi forte meis quæ ſint exordia Muſis
Scire petis, jam Sidonios emenſa labores
Thebaïs optato collegit carbaſa portu:
Parnaſſique jugis, ſylvaque Heliconide feſtis
Thura dedit flammis, & virginis exta juvencæ,
Votiferaque meas ſuſpendit ab arbore vittas.
Nunc vacuos crines alio ſubit infula nexu:
Troja quidem, magnuſque mihi tentatur Achilles;
Sed vocat arcitenens alio pater, armaque monſtrat
Auſonii majora ducis. trahit impetus illo
Jam pridem, retrahitque timor. ſtabuntne ſub illa

Mole humeri? an magno vincetur pondere cervix?
Dic, Marcelle, feram? fluctus an ſueta minores
Noſſe ratis, nondum Ioniis credenda periclis?
Jamque vale, & penitus voti tibi vatis amorem
Corde exire veta. nec enim Tirynthius almæ
Pectus amicitiæ. cedit tibi gloria fidi
Theſeos, & lacerum qui circa mœnia Trojæ
Priamidem, cæſo ſolatia traxit amico.

## V. Lyricum ad Sept. Severum.

Parvi beatus ruris honoribus,
Qua priſca Teucros Alba colit lares,
Fortem atque facundum Severum
Non ſolitis fidibus ſaluto.
Jam trux ad Arctos Parrhaſias hyems
Conceſſit altis obruta Solibus:
Jam pontus, ac tellus renident,
Jam Zephiris Aquilo refractus.
Nunc cuncta Veris frondibus annuis
Crinitur arbos; nunc volucrum novi
Queſtus, inexpertumque carmen,
Quod tacita ſtatuere bruma.

Nos parca tellus, pervigil & focus,
Culmenque multo lumine ſordidum
Solantur, exemptuſque teſta,
Qua modo ferbuerat Lyæus.
Non mille balant lanigeri greges,
Nec vacca dulci mugit adultero:
Unique (ſi quando) canenti
Mutus ager domino reclamat.
Sed terra primis poſt patriam mihi
Dilecta curis: huic mea carmina
Regina bellorum virago
Cæſareo peraravit auro.
Cum tu ſodalis dulce periculum
Conniſus omni pectore tolleres;
Ut Caſtor ad cunctos tremebat
Bebryciæ ſtrepitus arenæ.
Tene in remotis Syrtibus avia
Leptis creavit? jam feret Indicas
Meſſes, odoratiſque rara
Cinnama præripiet Sabæis.
Quis non in omni vertice Romuli
Reptaſſe dulcem Septimium putet?

Quis fonte Juturnæ, relictis
Uberibus, neget eſſe paſtum?
Hæc mira virtus. protinus Auſonum
Portus, vadoſæ neſcius Africæ
Intras, adoptatuſque Thuſcis
Gurgitibus puer innataſti.
Hic parvus, inter pignora Curiæ,
Contentus arcto lumine purpuræ,
Creſcis; ſed immenſos labores
Indole patricia ſecutus.
Non ſermo Pœnus, non habitus tibi,
Externa non mens: Italus, Italus.
Sunt urbe Romaniſque turmis,
Qui Libyam deceant alumni?
Eſt & frementi vox hilaris foro,
Venale ſed non eloquium tibi;
Enſiſque vagina quieſcit,
Stringere ni jubeant amici.
Sed rura cordi ſæpius & quies,
Nunc in paternis ſedibus & ſolo
Vejente, nunc frondoſa ſupra
Hernica, nunc Curibus vetuſtis.

Hic plura pones, vocibus & modis
Paſſim ſolutis: ſed memor interim
Noſtri, verecundo latentem
Barbiton ingemina ſub antro.

## VI. Hercules Epitrapezios Nonii Vindicis.

Forte remittentem curas, Phœboque levatum
Pectora, cum patulis tererem vagus otia ſeptis
Jam moriente die, rapuit me cœna benigni
Vindicis. hæc imos animi perlapſa receſſus
Inconſumpta manet. neque enim ludibria ventris
Hauſimus, aut epulas diverſo e ſole petitas,
Vinaque perpetuis ævo certantia faſtis.
Ah miſeri! quos noſſe juvat, quid Phaſidis ales
Diſtet ab hyberna Rhodopes grue: quis magis anſer
Exta ferat: cur Thuſcus aper generoſior Umbro;
Lubrica qua recubent conchylia mollius alga.
Nobis verus amor, medioque Helicone petitus
Sermo, hilareſque joci brumalem abſumere noctem
Suaſerunt, mollemque oculis expellere ſomnum;
Donec ab Elyſiis proſpexit ſedibus alter

Caſtor, & heſternas riſit Titonia menſas.
O bona nox! junctaque utinam Tirynthia luna!
Nox & Erythræis Thetidis ſignanda lapillis,
Et memoranda diu, geniumque habitura perennem.
Mille ubi tunc ſpecies æriſque eboriſque vetuſti,
Atque locuturas mentito corpore ceras
Edidici. Quis namque oculis certaverit uſquam
Vindicis, artificum veteres agnoſcere ductus,
Et non inſcriptis auctorem reddere ſignis?
Hic tibi quæ docto multum vigilata Myroni
Aera, laboriferi vivant quæ marmora cœlo
Praxitelis, quod ebur Piſæo pollice raſum,
Quod Polycletæis juſſum eſt ſpirare caminis,
Linea quæ veterem longe fateatur Apellem,
Monſtrabit: namque hæc, quoties chelyn exuit ille,
Deſidia eſt; hic Aoniis amor avocat antris.
Hæc inter, caſtæ Genius tutelaque menſæ
Amphitryoniades, multo mea cepit amore
Pectora, nec longo ſatiavit lumina viſu:
Tantus honos operi, fineſque incluſa per arctos
Majeſtas! Deus ille, Deus; ſeſeque videndum
Indulſit, Lyſippe, tibi, parvuſque videri

Sentirique ingens. & cum mirabilis intra
Stet menſura pedem, tamen exclamare libebit,
(Si viſus per membra feras) hoc pectore preſſus
Vaſtator Nemees; hæc exitiale ferebant
Robur, & Argoos frangebant brachia remos.
Hoc ſpatio, tam magna, brevi, mendacia formæ!
Quis modus in dextra, quanta experientia docti
Artificis curis, pariter geſtamina menſæ
Fingere, & ingentes animo verſare coloſſos?
Tale nec Idæis quicquam Telchines in antris,
Nec ſolidus Brontes, nec qui polit arma deorum
Lemnius, exigua potuiſſet ludere maſſa.
Nec torva effigies, epuliſque aliena remiſſis;
Sed qualem parci domus admirata Molorchi,
Aut Aleæ lucis vidit Tegeæa ſacerdos:
Qualis & Oetæis emiſſus in aſtra favillis
Nectar adhuc torva lætus Junone bibebat:
Sic mitis vultus, veluti de pectore gaudens
Hortetur menſas. tenet hæc marcentia fratris
Pocula, adhuc ſævæ meminit manus altera cædis;
Suſtinet occultum Nemeæo tegmine ſaxum.
Digna operi fortuna ſacro: Pellæus habebat

Regnator lætis numen venerabile menſis,
Et comitem occaſus ſecum portabat & ortus:
Prenſabatque libens modo qua diademata dextra
Abſtulerat dederatque, & magnas verterat urbes.
Semper ab hoc animos in craſtina bella petebat,
Huic acies victor ſemper narrabat opimas,
Sive catenatos Bromio detraxerat Indos,
Seu clauſam magna Babylona refregerat haſta,
Seu Pelopis terras libertatemque Pelaſgam
Obruerat bello: magnoque ex agmine laudum
Fertur Thebanos tantum excuſaſſe triumphos.
Ille etiam, magnos fatis rumpentibus actus,
Cum traheret letale merum, jam mortis opaca
Nube gravis, vultus alios in numine caro
Aeraque ſupremis timuit ſudantia menſis.
Mox Naſamoniaco decus admirabile regi
Poſſeſſum; fortique Deo libavit honores
Semper atrox dextra perjuroque enſe ſuperbus
Annibal. Italicæ perfuſum ſanguine gentis,
Diraque Romuleis portantem incendia tectis
Oderat, & cum epulas, & cum Lenæa dicaret
Dona, Deus caſtris mœrens comes iſſe nefandis.

Præcipue cum ſacrilegus face miſcuit arces
Ipſius, immeritæque domos ac templa Sagunti
Polluit, & populis furias immiſit honeſtas.
Nec poſt Sidonii lethum ducis ære potita
Egregio plebeja domus: convivia Syllæ
Ornabat, ſemper claros intrare penates
Aſſuetum, & felix dominorum ſtemmate ſignum.
Nunc quoque (ſi mores, humanaque pectora curæ
Noſſe Deis) non aula quidem, Tirynthie, nec te
Regius ambit honos: ſed caſta, ignaraque culpæ
Mens domini, cui priſca fides, cœptæque perenne
Fœdus amicitiæ. ſcit adhuc florente ſub ævo
Par magnis Veſtinus avis, quem nocte dieque
Spirat, & in caræ vivit complexibus umbræ.
Hic igitur tibi læta quies, fortiſſime Divûm
Alcide: nec bella vides pugnaſque feroces,
Sed chelyn, & vittas, & amantes carmina laurus.
Hic tibi ſolenni memorabit carmine, quantus
Iliacas Geticaſque domos, quantuſque nivalem
Stymphalon, quantuſque jugis Erimanthon aquoſis
Terrueris: quem te pecoris poſſeſſor Iberi,
Quem tulerit ſævæ Mareoticus arbiter aræ.

Hic penetrata tibi, ſpoliataque limina mortis
Concinet, & flentes Libyæ, Scythiæve puellas.
Nec te regnator Macetûm, nec barbarus unquam
Annibal, aut ſævi poſſet vox horrida Sullæ
His celebrare modis. certe tu muneris auctor
Non aliis malles oculis, Lyſippe, probari.

## VII. Lyricum ad Maximum Junium.

Jamdiu lato ſpatiata campo
Fortis heroos Erato labores
Differ: atque ingens opus in minores
Contrahe gyros.
Tuque regnator Lyricæ cohortis
Da novi paulum mihi jura plectri,
Si tuas cantu Latio ſacravi,
Pindare, Thebas.
Maximo carmen tenuare tento:
Nunc ab intonſa capienda myrto
Serta; nunc major ſitis; & bibendus
Caſtior amnis.
Quando te dulci Latio remittent
Dalmatæ montes? ubi Dite viſo

Pallidus foſſor redit, erutoque
Concolor auro.
Ecce me natum propiore terra
Non tamen portu retinent amœno
Deſides Bajæ, liticenve notus
Hectoris armis.
Torpor eſt noſtris ſine te Camœnis;
Tardius ſueto venit ipſe Thymbræ
Rector, & primis meus ecce metis
Hæret Achilles.
Quippe, te fido monitore, noſtra
Thebaïs multa cruciata lima
Tentat audaci fide Mantuanæ
Gaudia famæ.
Sed damus lento veniam, quod alma
Prole fundaſti vacuos penates.
O diem lætum! venit ecce nobis
Maximus alter.
Orbitas omni fugienda niſu,
Quam premit votis inimicus hæres,
Optimo poſcens (pudet heu) propinquum
Funus amico.

Orbi-

Orbitas nullo tumulata fletu.
Stat domo capta cupidus ſuperſtes
Imminens leti ſpoliis, & ipſum
Computat ignem.
Duret in longum generoſus infans:
Perque non multis iter expeditum
Creſcat in mores patrios, avumque
Provocet actis!
Tu tuos parvo memorabis enſes,
Quos ad Eoum tuleris Orontem
Signa frenatæ moderatus alæ
Caſtore dextro.
Ille, ut invicti rapidum ſecutus
Cæſaris fulmen, refugis amaram
Sarmatis legem dederit, ſub uno
Vivere cœlo.
Sed tuas artes puer ante diſcat,
Omne quis mundi ſenium remenſus,
Orſa Salluſti brevis & Timavi
Reddis alumnum.

## VIII. Ad Julium Menecratem ob prolem.

Pande fores Superum, vittataque templa Sabæis
Nubibus, & pecudum fibris ſpirantibus imple
Parthenope: clari genus ecce Menecratis auget
Tertia jam ſoboles: procerum tibi nobile vulgus
Creſcit, & inſani ſolatur damna Veſuvi.
Nec ſolum feſtas ſecreta Neapolis aras
Ambiat: & ſocii portus, dilectaque mitis
Terra Dicarchei, nec non plaga cara madenti
Surrentina Deo ſertis altaria cingat;
Materni qua littus avi, quem turba nepotum
Circuit, & ſimiles contendit reddere vultus.
Gaudeat & Libyca præſignis avunculus haſta:
Quæque ſibi genitos putat, attollitque benigno
Polla ſinu. macte ô juvenis, qui tanta merenti
Lumina das patriæ. dulci tremit ecce tumultu
Tot dominis clamata domus. procul atra recedat
Invidia, atque alio liventia pectora flectat.
His ſenium, longæque decus Virtutis, & alba
Atropos, & patrius lauros promiſit Apollo.
Ergo quod Auſoniæ pater auguſtiſſimus urbis

Jus tibi tergeminæ dederat lætabile prolis,
Omen erat. venit toties Lucina, piumque
Intravit repetita larem. Sic fertilis, oro,
Stet domus, & donis nunquam mutata ſacratis.
Macte, quod & proles tibi ſæpius aucta virili
Robore; ſe juveni lætam dat virgo parenti:
Aptior his virtus, citius dabit illa nepotes.
Qualis maternis Helene jam digna palæſtris
Inter Amyclæos reptabat candida fratres:
Vel qualis cœli facies, ubi nocte ſerena
Admovere jubar mediæ duo ſidera lunæ.
Sed queror haud faciles, juvenum rariſſime, queſtus,
Iraſcorque etiam, quantum iraſcuntur amantes.
Tantane me decuit vulgari gaudia fama
Noſcere? cumque tibi vagiret tertius infans,
Protinus ingenti non venit nuntia curſu
Littera, quæ feſtos cumulare altaribus ignes,
Et redimire chelyn, poſteſque ornare juberet,
Albanoque cadum ſordentem promere fumo,
Et cantu ſignare diem? ſed tardus inerſque
Nunc demum mea vota cano. tua culpa, tuuſque
Hic pudor. ulterius ſed enim producere queſtus

Non licet: en hilaris circumſtat turba tuorum,
Defenſatque patrem. quem non hoc agmine vincas?
Di Patrii, quos auguriis ſuper æquora magnis
Littus ad Auſonium devexit Abantia claſſis;
Tu, ductor populi longe emigrantis, Apollo,
Cujus adhuc volucrem læva cervice ſedentem
Reſpiciens blande felix Eumelis adorat:
Tuque, Actæa Ceres, curſu cui ſemper anhelo
Votivam taciti quaſſamus lampada myſtæ:
Et vos, Tyndaridæ, quos non horrenda Lycurgi
Taygeta, umbroſæque magis coluere Therapnæ,
Hos cum plebe ſua patrii ſervate Penates.
Sint, qui feſſam ævo crebriſque laboribus urbem
Voce opibuſque juvent, viridique in nomine ſervent.
His placidos genitor mores, largumque nitorem
Monſtret avus; pulchræ ſtudium virtutis uterque.
Quippe & opes & origo ſinunt, hanc, lampade prima
Patritias intrare fores; hos, pube ſub ipſa
(Si modo prona bonis invicti Cæſaris adſint
Numina) Romulei limen pulſare ſenatus.

## IX. Riſus Saturnalitius ad Plotium.

Eſt ſane jocus iſte, quod libellum
Miſiſti mihi, Griphe, pro libello.
Urbanum tamen hoc poteſt videri,
Si poſt hoc aliquid mihi remittas:
Nam ſi ludere, Griphe, perſeveras,
Non ludis. licet, ecce, computemus:
Noſter purpureus, novuſque charta,
Et binis decoratus umbilicis,
Præter me, mihi conſtitit decuſſi.
Tu roſum tineis, ſituque putrem,
Quales aut Libycis madent olivis,
Aut thus Niliacum, piperve ſervant,
Aut Byzantiacos colunt lacertos;
Nec ſaltem tua dicta continentem,
Quæ trino juvenis foro tonabas,
Aut centum prope judices, prius quam
Te Germanicus arbitrum ſequenti
Annonæ dedit, omniumque late
Præfecit ſtationibus viarum;
Sed Bruti ſenis oſcitationes

De capſa miſeri libellionis,
Emptum plus minus aſſe Caïano,
Donas. uſque adeo ne defuerunt
Caſis pilea ſuta de lacernis?
Vel mantilia, luridæve mappæ?
Chartæ, Thebaicæve, caricæve?
Nuſquam turbine conditus ruenti
Prunorum globus, atque coctanorum?
Non ellychnia ſicca, non replictæ
Bulborum tunicæ, nec ova tantum?
Non leves alicæ, nec aſperum far?
Nuſquam Cyniphiis vagata campis
Curvarum domus uda cochlearum?
Non lardum grave, debilisve perna?
Non Lucanica, non graves Phaliſci,
Non ſal, oxygarumve, caſeuſve,
Aut panes viridantis aphronitri,
Vel paſſum pſythiis ſuis recoctum,
Dulci defruta vel lutoſa cœno?
Quantum vel dare cereos nitentes,
Cultellum, tenueſve codicillos?
Ollares, rogo, non licebat uvas,

Cumano patinas in orbe tortas,
Aut unam dare ſyntheſin (quid horres?)
Alborum calicum, atque caccaborum?
Sed certa velut æquus in ſtatera,
Nil mutas, ſed idem mihi rependis.
Quid, ſi cum bene mane ſemicrudus
Illatam tibi dixero ſalutem,
Et tu me vicibus domi ſalutes?
Aut cum me dape juveris opima,
Expectes ſimiles & ipſe cœnas?
Iraſcor tibi, Griphe. ſed valebis:
Tantum ne mihi, quo ſoles lepore,
Et nunc hendecaſyllabos remittas.

# P. PAPINII STATII
# SYLVARVM
## LIBER V.

### Ad Abaſcantium.

OMNIBVS affectibus proſequenda ſunt bona exempla, cum publice proſint. Pietas, quam Priſcillæ tuæ præſtas, & morum tuorum pars eſt, & nulli non conciliare te, præcipue marito, poteſt. Uxorem enim vivam amare, voluptas eſt, defunctam religio. Ego tamen huic operi non ut unus e turba, nec tantum quaſi officioſus aſſilui. amavit enim uxorem meam Priſcilla, & amando fecit mihi illam probatiorem. poſt hoc ingratus ſim, ſi lachrymas tuas tranſeo. Præterea, latus omne divinæ domus ſemper demereri pro mea mediocritate connitor. Nam qui bona fide deos colit, amat & ſacerdotes. Sed quamvis propiorem nexum amicitiæ tuæ

jampridem cuperem, mallem tamen nondum interveniſſe materiam.

## I. Abaſcantii in Priſcillam pietas.

Si manus aut ſimiles docilis mihi fingere ceras,
Aut ebur, impreſſis aurumve animare figuris;
Hinc, Priſcilla, tuo ſolatia grata marito
Conciperem. Namque egregia pietate meretur,
Ut vel Apellæo vultus ſignata colore,
Phidiaca vel nata manu, reddare dolenti:
Sic auferre rogis umbram conatur, & ingens
Certamen cum morte gerit, curaſque fatigat
Artificum, inque omni te quærit amare metallo.
Sed mortalis honos, agilis quem dextra laborat.
Nos tibi, laudati juvenis rariſſima conjux,
Longa, nec obſcurum finem latura, perenni
Tentamus dare juſta lyra: modo dexter Apollo,
Quique venit juncto mihi ſemper Apolline Cæſar,
Annuat. Haud alio melius condere ſepulchro.
Sera quidem tanto ſtruitur medicina dolori,
Altera cum volucris Phœbi rota torqueat annum:
Sed cum plaga recens, & adhuc in vulnere primo

Nigra domus queſtu, miſeramque acceſſus ad aurem
Conjugis orbati, tunc flere & ſcindere veſtes
Et famulos laſſare greges, & vincere planctus,
Fataque, & injuſtos rabidis pulſare querelis
Cœlicolas, ſolamen erat. licet ipſe levandos
Ad gemitus ſylvis comitatus & amnibus Orpheus
Afforet, atque omnis pariter matertera vatem,
Omnis Apollineus tegeret Bacchique ſacerdos;
Nil cantus, nil fila, deis pallentis Averni
Eumenidumque audita comis, mulcere valerent:
Tantus in attonito regnabat pectore luctus!
Nunc etiam ad planctus refugit jam plana cicatrix
Dum canimus, gravibuſque oculis uxorius inſtat
Imber. habentne pios etiamnum hæc lumina fletus?
Mira fides! citius genitrix Sipyleïa fertur
Exhauſiſſe genas; citius Tithonida mœſti
Deficient rores, aut exſiccata fatiſcet
Mater Achilleis hyemes affrangere buſtis.
Macte animi: notat iſta Deus, qui flectit habenas
Orbis, & humanos propior Jove digerit actus;
Mœrentemque videt, lectique arcana miniſtri
Hinc etiam documenta capit, quod diligis umbram,

Et colis exequias. Hic eſt caſtiſſimus ardor:
Hic amor a domino meritus cenſore probari.
Nec mirum, ſi vos collato pectore mixtos
Junxit inabrupta Concordia longa catena.
Illa quidem, nuptuque prior, tædaſque marito
Paſſa alio; ſed te ceu virginitate jugatum
Viſceribus totis, animoque amplexa fovebat.
Qualiter æquævo ſociatam palmite vitem
Ulmus amat, miſcetque nemus, ditemque precatur
Autumnum, & caris gaudet redimita racemis.
Laudentur proavis, ſeu pulchræ munere formæ,
Quæ morum caruere bonis, falſaque potentes
Laudis egent veræ. tibi, quanquam & origo niteret
Et felix ſpecies, multumque optanda maritis,
Ex te major honos, unum noviſſe cubile,
Unum ſecretis agitare ſub oſſibus ignem.
Illum nec Phrygius vitiaſſet raptor amorem,
Dulichiive proci; nec qui fraternus adulter
Caſta Mycenæo connubia polluit auro.
Si Babylonis opes, Lydæ ſi pondera gazæ,
Indorumque dares Serumque Arabumque potentes
Divitias, mallet cum paupertate pudica

Intemerata mori, vitamque impendere famæ.
Nec frons triſte rigens, nimiuſque in moribus horror:
Sed ſimplex, hilariſque fides, & mixta pudori
Gratia. quod ſi anceps metus ad majora vocaſſet,
Illa vel armiferas pro conjuge læta catervas,
Fulmineoſque ignes, mediique pericula ponti,
Exciperet. melius, quod non adverſa probarunt,
Quæ tibi cura tori, quantus pro conjuge pallor.
Sed meliore via dextros tua vota marito
Promeruere Deos; dum nocte dieque fatigas
Numina, dum cunctis ſupplex advolveris aris,
Et mitem Genium domini præſentis adoras.
Audita es: venitque gradu fortuna benigno.
Vidit quippe pii juvenis raramque quietem,
Intactamque fidem, ſuccinctaque pectora curis,
Et vigiles ſenſus, & digna evolvere tantas
Sobria corda vices; vidit, qui cuncta ſuorum
Novit, & inſpectis ambit latus omne miniſtris.
Nec mirum: videt ille ortus, obituſque; quid Arctos,
Quid Boreas hibernus agat, ferrique togæque
Conſilia; atque ipſam mentem probat. ille ſubactis

Molem immenſam humeris, & vix tractabile pondus
Impoſuit (nec enim numeroſior altera ſacra
Cura domo) magnum late dimittere in orbem
Romulei mandata Ducis; vireſque, modoſque
Imperii tractare manu: quæ laurus ab Arcto,
Quid vagus Euphrates, quid ripa binominis Iſtri,
Quid Rheni vexilla ferant: quantum ultimus orbis
Ceſſerit, & refluo circumſona gurgite Thule.
Omnia nam lætas pila attollentia frondes,
Nullaque famoſa ſignatur lancea penna.
Præterea fidos dominus ſi dividat enſes,
Pandere quis centum valeat frenare maniplos
Intermiſſus eques: quis præcepiſſe cohorti:
Quem deceat clari præſtantior ordo tribuni:
Quiſnam frenigeræ ſignum dare dignior alæ.
Mille etiam prænoſſe vices: an merſerit agros
Nilus, an imbrifero Libye ſudaverit Auſtro:
Cunctaque ſi numerem, non plura interprete virga
Nuntiat e celſis ales Tegeaticus aſtris;
Quæque cadit liquidas Junonia virgo per auras,
Et picturato pluvium ligat aëra gyro;
Quæque tuas laurus volucri, Germanice, curſu

Fama vehit, prægreſſa diem, tardumque ſub aſtris
Arcada; & in medio linquit Thaumantida cœlo.
Qualem te Superi, Priſcilla, homineſque benigno
Aſpexere die cum primum ingentibus actis
Admotus conjux? viciſti gaudia cœnæ
Ipſius, effuſo dum pectore prona ſacratos
Ante pedes avide domini, tam magna merentis,
Volveris. Aonio non ſic in vertice gaudet
Quam pater arcani præfecit hiatibus antri
Delius, aut primi cui jus venerabile thyrſi
Bacchus, & attonitæ tribuit vexilla catervæ.
Nec tamen hic mutata quies, probitaſve ſecundis
Intumuit: tenor idem animo, moreſque modeſti,
Fortuna creſcente, manent. fovet anxia curas
Conjugis, hortaturque ſimul, flectitque labores.
Ipſa dapes modicas, & ſobria pocula tradit,
Exemplumque ad herile monet. velut Appula conjux
Agricolæ parci, vel ſole infecta Sabina
Quæ videt emeriti, jam proſpectantibus aſtris,
Tempus adeſſe viri, propere menſaſque toroſque
Inſtruit, expectatque ſonum redeuntis aratri.
Parva loquor: tecum gelidas comes illa per Arctos,

Sarmaticaſque hyemes, Iſtrumque, & pallida Rheni
Frigora, tecum omnes animo durata per æſtus,
Et, ſi caſtra darent, vellet geſtare pharetras,
Vellet Amazonia latus intercludere pelta;
Dum te pulverea bellorum in nube videret
Cæſarei prope fulmen equi, divinaque tela
Vibrantem, & magnæ ſparſum ſudoribus haſtæ.
Hactenus alma chelys: tempus nunc ponere frondes,
Phœbe, tuas, mœſtaque comam damnare cupreſſo.
Quis nam impacata conſanguinitate ligavit
Fortunam Invidiamque Deus? quis juſſit iniquas
Aeternum bellare deas? nullamne notavit
Illa domum, torvo quam non hæc lumine figat
Protinus, & ſæva perturbet gaudia dextra?
Florebant hilares, inconcuſſique penates;
Nil mœſtum: quid enim, quamvis infida leviſque,
Cæſare tam dextro, poſſet Fortuna timeri?
Invenere viam liventia Fata, piumque
Intravit vis ſæva larem. ſic plena maligno
Afflantur vineta Noto: ſic alta ſeneſcit
Imbre ſeges nimio: rapidæ ſic obvia puppi
Invidet, & velis adnubilat aura ſecundis.

Digitized by Google

Carpitur eximium fato Priſcilla decorem:
Qualiter alta comam ſilvarum gloria pinus
Seu Jovis igne malo, ſeu jam radice ſoluta,
Deficit, & nulli ſpoliata remurmurat auræ.
Quid probitas, aut caſta fides, quid numina proſunt
Culta Deûm? furvæ miſeram circum undique leti
Vallavere plagæ. tenuantur dura ſororum
Licia, & exacti ſupereſt pars ultima fili.
Nil famuli cœtus, nil ars operoſa medentum
Auxiliata malis. comites tamen undique ficto
Spem ſimulant vultu: flentem notat illa maritum.
Ille modo infernæ nequicquam flumina Lethes
Incorrupta rogat: nunc anxius omnibus aris
Illachrymat, ſignatque fores, & pectore terget
Limina: nunc magni vocat exorabile numen
Cæſaris. Heu durus Fati tenor! eſtne quod illi
Non liceat? quantæ poterant mortalibus annis
Acceſſiſſe moræ, ſi tu, pater, omne teneres
Arbitrium? cœco gemeret Mors clauſa barathro,
Longius & vacuæ poſuiſſent ſtamina Parcæ.
Jamque cadunt vultus, oculiſque noviſſimus error,
Obtuſæque aures, niſi cum vox ſola mariti

Noſci-

Noſcitur. illum unum media de morte reverſa
Mens videt: illum ægris circumdat fortiter ulnis
Immotas obverſa genas, nec ſole ſupremo
Lumina, ſed dulci mavult ſatiare marito.
Tunc ſi unanimum moriens ſolatur amantem:
Pars animæ victura meæ, cui linquere poſſem
O utinam, quos dura mihi rapit Atropos, annos!
Parce precor lachrymis, ſævo nec concute planctu
Pectora, nec crucia fugientem conjugis umbram.
Linquo equidem thalamos (ſalvo tamen ordine) mœſtos,
Quod prior exegi longa potiora ſenecta
Tempora. vidi omni te pridem in flore nitentem,
Vidi altæ propius, propiuſque accedere dextræ.
Non in te fatis, non jam cœleſtibus ullis
Arbitrium, mecum iſta fero. tu limite cœpto
Tende libens. ſacrumque latus, Geniumque potentem
Irrequietus ama. nunc, quod cupis ipſe juberi,
Da Capitolinis æternum ſedibus aurum,
Quo niteat ſacri centeno pondere vultus
Cæſaris, & propriæ ſignet cultricis amorem.

Sic ego nec Furias, nec deteriora videbo
Tartara, & Elyſias felix admittar ad oras.
Hæc dicit labens, ſocioſque ampleſtitur artus,
Hærentemque animam non triſtis in ora mariti
Tranſtulit, & cara preſſit ſua lumina dextra.
At juvenis magno flammatus pectora luctu,
Nunc implet ſævo viduos clamore penates:
Nunc ferrum laxare cupit: nunc ardua tendit
In loca: vix retinent comites. nunc ore ligato
Incubat amiſſæ, merſumque in corde dolorem
Sævus agit. qualis conſpecta conjuge ſegnis
Odryſius vates poſitis ad Strymona plectris
Obſtupuit, triſtemque rogum ſine carmine flevit.
Ille etiam certæ rupiſſet tempora vitæ,
Ne tu Tartareum Chaos incomitata ſubires:
Sed prohibet mens fida Duci, mirandaque ſacris
Imperiis, & major amor. Quis carmine digno
Exſequias, & dona malæ ferialia pompæ
Perlegat? omne illic ſtipatum exanime longo
Ver Arabum Cilicumque fluit, floreſque Sabæi,
Indorumque arſura ſeges, præreptaque templis
Thura, Palæſtini ſimul Hebræique liquores,

Corycïæque comæ, Cynarejaque germina. A altis
Ipſa toris Serûm, Tyrioque umbrata recumbit
Tegmine, ſed toto ſpectatur in agmine conjux
Solus: in hunc magnæ flectuntur lumina Romæ,
Ceu juvenes natos ſuprema ad buſta ferentem:
Is dolor in vultu: tantum crineſque, genæque
Noctis habent. illam tranquillo fine ſolutam,
Felicemque vocant; lachrymas fudere marito.
Eſt locus ante urbem, qua primum naſcitur ingens
Appia; quaque Italo gemitus Almone Cybelle
Ponit, & Idæos jam non reminiſcitur amnes.
Hic te Sidonio velatam molliter oſtro
Eximius conjux (nec enim fumantia buſta
Clamoremque rogi potuit perferre) beato
Compoſuit, Priſcilla, toro. nil longior ætas
Carpere, nil ævi poterunt vitiare labores
Siccatam membris: tantas venerabile marmor
Sepit opes. mox in varias mutata novaris
Effigies: hoc ære Ceres, hoc lucida Gnoſſis,
Illo Majo tholo, Venus hoc non improba ſaxo.
Accipiunt vultus, haud indignata, decoros
Numina: circumſtant famuli, conſuetaque turba

Obſequiis. tum rite tori menſæque parantur
Aſſidue. domus iſta, domus: quis triſte ſepulchrum
Dixerit? Hac merito viſa pietate mariti,
Protinus exclames: Eſt hic, agnoſco, miniſter
Illius, æternæ modo qui ſacraria genti
Condidit, inque alio poſuit ſua ſidera cœlo.
Sic ubi magna novum Phario de littore puppis
Solvit iter, jamque innumeros utrinque rudentes,
Lataque veliferi porrexit brachia mali,
Invaſitque vias; in eodem anguſta phaſelus
Aequore, & immenſi partem ſibi vendicat Auſtri.
Quid nunc immodicos, juvenum lectiſſime, fletus
Corde foves, longumque vetas exire dolorem?
Nempe times, ne Cerbereos Priſcilla tremiſcat
Latratus? tacet ille piis: ne tardior adſit
Navita, proturbetque vadis? vehit ille merentes
Protinus, & Manes placidos locat hoſpite cymba.
Præterea ſi quando pio laudata marito
Umbra venit, jubet ire faces Proſerpina lætas,
Egreſſaſque ſacris veteres Heroïdas antris
Lumine purpureo triſtes laxare tenebras,
Sertaque, & Elyſios animæ præſternere flores.

Sic Manes Priſcilla ſubit, ubi ſupplice dextra
Pro te fata rogat, reges tibi triſtis Averni
Placat, ut expletis humani finibus ævi
Pacantem terras dominum, juvenemque relinquas
Ipſe ſenex: certe jurant in vota ſorores.

## II. Protrepticon ad Criſpinum.

Rura meus Tyrrhena petit, ſaltuſque Tagetis
Criſpinus. nec longa mora eſt, aut avia tellus:
Sed mea ſecreto velluntur pectora morſu,
Udaque turgentes impellunt lumina guttas;
Ceu ſuper Aegeas hyemes abeuntis amici
Vela ſequar, ſpectemque ratem jam feſſus ab altis
Rupibus, atque oculos longo querar aëre vinci.
Quid ſi militiæ jam te, puer inclyte, primæ
Clara rudimenta, & caſtrorum dulce vocaret
Auſpicium, quanto manarent gaudia fletu?
Quoſve darem amplexus? etiamne optanda propinquant
Triſtia? Et octonos bis jam tibi circuit orbes
Vita; ſed anguſtis animus robuſtior annis,
Succumbitque oneri, & mentem ſua non capit ætas.

Nec mirum: non te ſeries inhonora parentum
Obſcurum proavis, & priſcæ lucis egentem,
Plebeja de ſtirpe tulit: non ſanguine cretus
Turmali, trabeaque Remi, nec paupere clavo
Auguſtam ſedem & Latii penetrale ſenatus
Advena pulſaſti, ſed præcedente tuorum
Agmine. Romulei qualis per jugera Circi,
Cum pulcher viſu, titulis generoſus avitis
Expectatur equus, cujus de ſtemmate longo
Felix emeritos habet admiſſura parentes:
Illum omnes acuunt plauſus, illum ipſe volantem
Pulvis & incurvæ gaudent agnoſcere metæ.
Sic te, clare puer, genitum ſibi Curia ſenſit,
Primaque patritia clauſit veſtigia luna.
Mox Tyrios ex more ſinus, tunicamque potentem
Agnovere humeri. Sed enim tibi magna parabat
Ad titulos exempla pater. quippe ille juventam
Protinus ingrediens, pharetratum invaſit Araxem
Belliger, indocilemque fero ſervire Neroni
Armeniam. rigidi ſummam Mavortis agebat
Corbulo; ſed comitem belli, ſociumque laborum
Ille quoque egregiis multum miratus in armis

Bolanum, atque illi curarum aſperrima ſuetus
Credere, partirique metus: quod tempus amicum
Fraudibus, exerto quænam bona tempora bello,
Quæ ſuſpecta fides, aut quæ fuga vera ferocis
Armenii. Bolanus iter prænoſſe timendum:
Bolanus tutis juga quærere commoda caſtris:
Metari Bolanus agros: aperire malignas
Tot veprum nemorumque moras, tantamque verendi
Mentem implere ducis, juſſiſque ingentibus unus
Sufficere. Ipſa virum norat jam barbara tellus:
Ille ſecundus apex bellorum, & proxima caſſis.
Sic Phryges attoniti, quanquam Nemeæa viderent
Arma, Cleonæuſque acies impelleret arcus
Pugnante Alcide, tamen & Telamona timebant.
Diſce puer: nec enim externo monitore petendus
Virtutis tibi pulcher amor: cognata miniſtret
Laus animos. aliis Decii reduceſque Camilli
Monſtrentur; tu diſce patrem, quantuſque nigrantem
Fluctibus occiduis, feſſoque Hyperione Thulen
Intrarit mandata gerens, quantuſque potentes
Mille urbes Aſiæ ſortito rexerit anno,
Imperium mulcente toga. tibi talia pronis

Auribus: hæc certent tibi conciliare propinqui:
Hæc iterent comites præcepta, ſeneſque paterni.
Jamque alio moliris iter, nec deſide paſſu
Ire paras. nondum validæ tibi ſigna juventæ
Irrepſere genis, & adhuc decor integer ævi.
Nec genitor juxta. fatis namque hauſtus iniquis
Occidit, heu! geminam prolem ſine præſide linquens.
Nec ſaltem teneris oſtrum puerile lacertis
Exuit, albentique humeros induxit amictu.
Quem non corrumpit pubes effrena, novæque
Libertas properata togæ? ceu neſcia falcis
Sylva comas tollit, fructumque expirat in umbras.
At tibi Pieriæ tenero ſub pectore curæ,
Et pudor, & docti legem ſibi dicere mores.
Tunc hilaris probitas & frons tranquilla, nitorque
Luxuriæ confine tenens, pietaſque per omnes
Diſpenſata modos: æquævo cedere fratri,
Mirarique patrem, miſeræque ignoſcere matri.
Admonuit fortuna domus: tibine illa nefanda
Pocula, letaleſque manu componere ſuccos
Evaluit, qui voce potes prævertere morſus
Serpentum, atque omnes vultu placare novercas?

Infeſtare libet Manes, meritoque precatu
Pacem auferre rogis. ſed te, puer optime, cerno
Flectentem juſtis, & talia dicta parantem:
Parce, precor, cineri: fatum illud, & ira nocentum
Parcarum, crimenque Dei, mortalia quiſquis
Pectora fero videt, nec primo in limine ſiſtit
Conatus ſcelerum, atque animos infanda parantes,
Excidat illa dies ævo, ne poſtera credant
Secula! nos certe taceamus; & obruta multa
Nocte tegi propriæ patiamur crimina gentis.
Exegit pœnas, hominum cui cura ſuorum,
Quo pietas auctore redit, terraſque reviſit,
Quem timet omne nefas. ſatis hæc, lachrymandaque nobis
Ultio. quin ſævas utinam exorare liceret
Eumenidas, timidæque avertere Cerberon umbræ,
Immemoremque tuis citius dare Manibus amnem.
Macte animo, juvenis! ſic creſcunt crimina matris.
Nec tantum pietas, ſed protinus ardua virtus
Affectata tibi: nuper cum forte ſodalis
Immeritæ falſo palleret crimine famæ,
Erigeretque forum, ſuccinctaque judice multo

Surgeret, & caſtum vibraret Julia fulmen;
Tu, quanquam non ante forum legeſque ſeveras
Paſſus, ſed tacita ſtudiorum occultus in umbra,
Defenſare metus, adverſaque tela ſubiſti
Pellere, inermis adhuc & tiro, paventis amici.
Haud unquam tales aſpexit Romulus annos,
Dardaniuſque ſenex, medii bellare togata
Strage fori. ſtupuere patres tentamina tanta,
Conatuſque tuos: nec te reus ipſe timebat.
Par vigor eſt membris, promptæque ad fortia vires
Sufficiunt animo, atque ingentia juſſa ſequuntur.
Ipſe ego te nuper Tyberino in littore vidi,
Qua Tyrrhena vadis Laurentibus æſtuat unda,
Tendentem curſus, vexantemque ilia nuda
Calce ferocis equi, vultu dextraque minacem.
(Si qua fides dictis) ſtupui, armatumque putavi.
Getulo ſic pulcher equo, Trojanaque quaſſans
Tela, novercales ibat venator in agros
Aſcanius, miſeramque patri flagrabat Eliſam.
Troïlus haud aliter gyro leviore minantes
Eludebat equos: aut quem de turribus altis
Arcadas Ogygio verſantem in pulvere metas

Spectabant Tyriæ non torvo lumine matres.
Ergo age, nam magni ducis indulgentia pulſat,
Certaque dat votis hilaris veſtigia frater,
Surge, animo & fortes caſtrorum concipe curas.
Monſtrabunt acies Mavors, Actæaque virgo:
Flectere Caſtor equos, humeris quatere arma Quirinus,
Qui tibi tam tenero permiſit plaudere collo
Nubigenas clypeos, intactaque cædibus arma.
Quaſnam igitur terras, quem Cæſaris ibis in orbem?
Arctooſne amnes, & Rheni fracta natabis
Flumina? an æſtiferis Libyæ ſudabis in arvis?
An juga Pannoniæ mutatoreſque domorum
Sauromatas quaties? an te ſeptenus habebit
Iſter, & undoſo circumflua conjuge Peuce?
An Solymum cinerem, palmetaque capta ſubibis
Non ſibi felices ſylvas ponentis Idumes?
Quod ſi te magno tellus frenata parenti
Accipiat, quantum ferus exultabit Araxes!
Quanta Calydonios attollet gloria campos!
Cum tibi longævus referet trucis incola terræ,
Hic ſuetus dare jura parens: hoc ceſpite turmas
Affari: nitidas ſpeculas, caſtellaque longe

Aſpicis? ille dedit, cinxitque hæc mœnia foſſa:
Belligeris hæc dona Deis, hæc tela dicavit.
Cernis adhuc titulos; hunc ipſe vacantibus armis
Induit, hunc regi rapuit thoraca Britanno.
Qualiter in Teucros victricia bella parentis
Ignotum Pyrrho Phœnix narrabat Achillem.
Felix, qui viridi fidens optata juventa
Durabis quaſcunque vias, vallumque ſubibis.
Forſan & ipſe latus (ſic numina principis adſint)
Cinctus, & unanimi comes indefeſſus amici;
Quo Pylades ex more pius, quo Dardana geſſit
Bella Menœtiades. quippe hæc concordia vobis,
Hic amor eſt, duretque precor. nos fortior ætas
Jam fugit; hinc votis animum, precibuſque juvabo.
Hei mihi, ſed cœtus ſolitos ſi forte ciebo,
Et mea Romulei venient ad carmina patres,
Tu deeris, Criſpine, mihi, cuneoſque per omnes
Te meus abſentem circumſpectabit Achilles.
Sed venies melior: vatum non irrita currunt
Omina. quique aquilas tibi nunc, & caſtra recludit,
Idem omnes perferre gradus, cingique ſuperbis
Faſcibus, & patrias dabit inſediſſe curules.

Sed quis ab excelſis Trojanæ collibus Albæ,
Unde ſuæ juxta proſpectat mœnia Romæ
Proximus ille Deus, fama velocior intrat
Nuntius, atque tuos implet, Criſpine, penates?
Dicebam certe: vatum non irrita currunt
Auguria. en ingens reſerat tibi limen honorum
Cæſar, & Auſonii committit munia ferri.
Vade, puer, tantiſque enixus ſuffice donis.
Felix, qui magno jam nunc ſub præſide juras,
Cuique ſacer primum tradit Germanicus enſem!
Non minus hoc fortis, quam ſi tibi panderet ipſe
Bellipotens aquilas, torvaque induceret ora
Caſſide. vade alacer, majoraque diſce mereri.

## III. Epicedion in patrem.

Ipſe malas vires, & lamentabile carmen
Elyſio de fonte mihi, pulſumque ſiniſtræ
Da, genitor perdocte, lyræ. neque enim antra moveri
Delia, nec ſolitam fas eſt impellere Cyrrham
Te ſine. Corycia quicquid modo Phœbus in umbra
Quicquid ab Iſmariis monſtrabat collibus Evan,
Dedidici. fugere meos Parnaſia crines

Vellera, funeſtamque ederis irrepere taxum
Extimui, trepidamque (nefas) areſcere laurum.
Certe ego, magnanimûm qui facta attollere regum
Ibam altum ſpirans, Martemque æquare canendo:
Quis ſterili mea corda ſitu, quis Apolline merſo
Frigida damnatæ præduxit nubila menti?
Stant circum attonitæ vatem, & nil dulce ſonantes
Nec digitis, nec voce deæ. dux ipſa, ſilenti
Fulta caput cithara, qualis poſt Orphea raptum
Aſtitit, Hebre, tibi, cernens jam ſurda ferarum
Agmina, & immotos ſublato carmine lucos.
At tu, ſeu membris emiſſus in ardua tendens,
Fulgenteſque plagas, rerumque elementa recenſes,
Quis Deus, unde ignes, quæ ducat ſemita ſolem,
Quæ minuat Phœben, quæque integrare latentem
Cauſa queat, notique modos extendis Arati:
Seu tu Lethæi ſecreto in gramine campi
Concilia heroum juxta, Maneſque beatos
Mæonium, Aſcræumque ſenem, non ſegnior umbra
Accolis, alternumque ſonas, & carmina miſces;
Da vocem magno, Pater, ingeniumque dolori.
Nam me ter relegens cœlo, terque ora retexens

Luna videt reſidem, nullaque Heliconide triſtes
Solantem curas, tuus ut mihi vultibus ignis
Irrubuit, cineremque oculis humentibus hauſi.
Vilis honos ſtudiis: vix hæc in munera ſolvo
Primum animum, tacitiſque ſitum depellere curis
Nunc etiam labente manu, nec lumine ſicco
Ordior, acclinis tumulo, quo molle quieſcis
Jugera noſtra tenens, ubi poſt Aeneïa fata
Solatus, Latiis ingeſſit montibus Albam
Aſcanius, Phrygio dum pingues ſanguine campos
Odit, & infauſtæ regnum dotale novercæ.
Hic ego te (nam Sicanii non mitius halat
Aura croci, dites nec ſicubi rara Sabæi
Cinnama, odoratas nec Arabs decerpſit ariſtas)
Inſerui cum laude loci, ſed carmine plango
Pierio: ſume & gemitus, & vulnera nati,
Et lachrymas, cari quas nunquam habuere parentes.
Atque utinam fortuna dares mihi Manibus aras,
Par templis opus, aëriamque educere molem,
Cyclopum ſcopulos ultra, atque audacia ſaxa
Pyramidum, & magno tumulum prætexere luco!
Illic & Siculi ſuperaſſem dona ſepulchri,

Et Nemees lucum, & Pelopis ſolennia trunci.
Illic Oebalio non finderet aëra diſco
Grajorum vis ulla virûm: non arva rigaret
Sudor equûm, aut putri ſonitum daret ungula foſſa:
Sed Phœbi ſimplex chorus. Hic frondentia vatum
Præmia laudato, genitor, tibi rite dicarem.
Ipſe madens oculis, umbrarum animæque ſacerdos
Præcinerem gemitum, cui te nec Cerberus omni
Ore, nec Orpheæ quirent avertere leges:
Atque tibi moreſque tuos & facta canentem
Fors & magniloquo non poſthabuiſſet Homero,
Tenderet & torvo pietas æquare Maroni.
Cur magis inceſſat Superos, & aëna ſororum
Stamina, quæ tepido genitrix ſuper aggere nati
Orba ſedet? vel quæ primævi conjugis ignem
Aſpicit, obſtanteſque manus, turbamque tenentem
Vincit, in ardentem (liceat) moritura maritum?
Major certe aliis Superos, & Tartara pulſem
Invidia: externis etiam miſerabile viſu
Funus eat. Sed nec modo ſe natura dolenti,
Nec pietas injuſta dedit: mihi limine primo
Fatorum, & viridi, genitor, ceu raptus ab ævo,

Tartara dura ſubis. nec enim Marathonia virgo
Parcius extinctum ſævorum crimine agreſtum
Fleverit Icarium, Phrygia quam turre cadentem
Aſtyanacta parens. laqueo quin illa ſupremos
Incluſit gemitus. at te poſt funera magni
Hectoris, Hæmonio pudor eſt ſerviſſe marito.
Non ego quas fati certus ſibi voce canora
Inferias præmittit olor: nec rupe quod atra
Tyrrhenæ volucres nautis prædulce minantur,
In patrios adhibebo rogos; non murmure trunco
Quod gemit, & diræ queritur Philomela ſorori:
Nota nimis vati. quis non in funera cunctos
Heliadum ramos, lachrymoſaque germina duxit?
Et Phrygium ſilicem, atque auſum contraria Phœbo
Carmina, nec fiſſa gaviſam Pallada buxo?
Te pietas oblita virûm, revocataque cœlo
Juſtitia & gemina plangat facundia lingua,
Et Pallas, doctique cohors Heliconia Phœbi.
Quîs honor Aonios ſeno pede ducere campos,
Et quibus Arcadia carmen teſtudine menſis
Cyda labor, nomenque fuit: quoſque orbe ſub omni
Ardua ſeptena numerat Sapientia fama:

Qui furias, regumque domos, averſaque cœlo
Sidera terrifico ſuper intonuere cothurno:
Et quîs laſciva vires tenuare Thalia
Dulce, vel heroos greſſu truncare tenores.
Omnia namque animo complexus, & omnibus auctor,
Qua fandi vis lata patet: ſive orſa libebat
Aoniis vincire modis, ſeu voce ſoluta
Spargere, & effreno nimbos æquare profatu.
Exere ſemirutos ſubito de pulvere vultus,
Parthenope, crinemque afflato monte ſepulti
Pone ſuper tumulos, & magni funus alumni,
Quo non Munychiæ quicquam præſtantius arces,
Doctaque Cyrene, Sparteve animoſa creavit.
Si tu ſtirpe vetus, famæque obſcura jaceres,
Nil gentile tenens, illo te cive probares
Grajam, atque Euboïco majorum ſanguine duci.
Ille tuis toties præſtrinxit tempora ſertis,
Cum ſtata laudato caneret Quinquennia verſu,
Ora ſupergreſſus Pylii ſenis, oraque regis
Dulichii, ſpecieque comam ſubnexus utraque.
Non tibi deformes obſcuri ſanguinis ortus,
Nec ſine luce genus; (quanquam fortuna parentum

Arſtior expenſis) etenim te divite ritu
Ponere purpureos infantia adegit amictus
Stirpis honore datos, & nobile pectoris aurum.
Protinus exorto dextrum riſere ſorores
Aonides, pueroque chelyn ſummiſit, & ora
Imbuit amne ſacro jam tum tibi blandus Apollo.
Nec ſimplex patriæ decus, & natalis origo
Pendet ab ambiguo geminæ certamine terræ.
Te de gente ſuum Latiis aſcita colonis
Graja refert Selle: Grajus qua puppe magiſter
Excidit, & mediis miſer evigilavit in undis,
Mæon & inde ſuum longo probat ordine vitæ
Mæoniden, aliæ, quem aliis natalibus urbes
Diripiunt, cunctæque probant: non omnibus ille
Verus: alit victos immanis gloria falſi.
Atque ibi dum profers annos, vitamque ſalutas,
Protinus ad patrii raperis certamina luſtri
Vix implenda viris, laudum feſtinus, & audax
Ingenii: ſtupuit primæva ad carmina plebes
Eubœa, & natis te monſtravere parentes.
Inde frequens pugnæ, nulloque ingloria ſacro
Vox tua. non toties victorem Caſtora gyro,

Nec fratrem cæſtu virides plauſere Terapnæ.
Sit pronum viciſſe domi: quid Achæa mereri
Præmia, nunc ramis Phœbi, nunc germine Lernæ,
Nunc Athamantæa protectum tempora pinu?
Cum toties laſſata, tamen nuſquam avia frondes
Abſtulit, aut alium tetigit victoria crinem.
Hinc tibi vota patrum credi, generoſaque pubes
Te monitore regi, mores & facta priorum
Diſcere: quis caſus Trojæ; quam tardus Ulyſſes:
Quantus equos pugnaſque virûm decurrere verſu
Mæonides: quantumque pios ditarit agreſtes
Aſcræus, Siculuſque ſenex: qua lege recurrat
Pindaricæ vox flexa lyræ, volucrumque precator
Ibycus, & tetricis Alcman cantatus Amyclis,
Steſichoruſque ferox, ſaltuſque ingreſſa viriles
Non formidata temeraria Leucade Sappho,
Quoſque alios dignata chelys. tu pandere doctus
Carmina Battiadæ, latebraſque Lycophronis atri,
Sophronaque implicitum, tenuiſque arcana Corinnæ.
Sed quid parva loquor? tu par aſſuetus Homero
Ferre jugum, ſenoſque pedes æquare ſolutis
Verſibus, & nunqum paſſu breviore relinqui.

Quid mirum, patria ſi te petiere relicta,
Quos Lucanus ager, rigidi quos jugera Dauni,
Quos Veneri plorata domus, neglectaque tellus
Alcidæ, vel quos e vertice S[illegible]ino
Mittit Tyrrheni ſpeculatrix virgo profundi?
Quos propiore ſinu lituo remoque notatus
Collis, & Auſonii pridem laris hoſpita Cyme:
Quoſque Dicarchæi portus, Bajanaque mittunt
Littora, qua mediis alte permiſtus anhelat
Ignis aquis, & operta domos incendia ſervant.
Sic ad Avernales ſcopulos, & opaca Sibyllæ
Antra, rogaturæ veniebant undique gentes.
Illa minas Divûm, Parcarumque acta canebat,
Quamvis decepto vates non irrita Phœbo.
Mox & Romuleam ſtirpem, proceresque futuros
Inſtruis, inque patrum veſtigia ducere perſtas.
Sub te Dardanius facis explorator opertæ,
Qui Diomedei celat penetralia furti,
Crevit, & inde ſacrum didicit puer. arma probare
Monſtraſti Saliis, præſagumque æthera certis
Auguriis; cui Chalcidicum fas volvere carmen,
Lanea cui Phrygii eſt coma flaminis, & tua multum

Verbera ſuccincti formidavere Luperci.
Et nunc ex illo forſan grege, gentibus alter
Jura dat Eois, alter compeſcit Iberos,
Alter Achæmenium ſecludit Zeugmate Perſen:
Hi dites Aſiæ populos, hi Pontica frenant,
Hi fora pacificis emendant faſcibus, illi
Caſtra piâ ſtatione tenent: tu laudis origo.
Non tibi certaſſet juvenilia fingere corda
Neſtor, & indomiti Phœnix moderator alumni;
Quique tubas acres, lituoſque audire volentem
Aeaciden, alio frangebat carmine Chiron.
Talia dum celebras, ſubitam civilis Erinnys
Tarpejo de monte facem, Phlegræaque movit
Prælia. ſacrilegis lucent Capitolia tædis,
Et Senonum furias Latiæ ſumpſere cohortes.
Vix requies flammæ, nec dum rogus ille deorum
Siderat, exciſis cum tu ſolatia templis
Impiger, & multum facibus velocior ipſis,
Concinis ore pio, captivaque fulmina defles.
Mirantur Latii proceres, ultorque deorum
Cæſar, & e medio divûm pater annuit igni.
Jamque & flere pio Veſuina incendia cantu

Mens erat, & gemitum patriis impendere damnis,
Cum pater exemptum terris ad ſidera montem
Suſtulit, & late miſeras dejecit in urbes.
Me quoque vocales lucos, luſtrataque Tempe
Pulſantem, cum ſtirpe tua deſcendere dixi,
Admiſere deæ. nec enim mihi ſidera tanti,
Aequoraque & terras, quam vos debere parenti.
Sic decus hoc quodcunque lyræ, primuſque dediſti
Non vulgare loqui, & famam ſperare ſepulchro.
Qualis eras, Latios quoties ego carmine patres
Mulcerem, felixque tui ſpectator adeſſes
Muneris! heu quali confuſus gaudia fletu
Vota, pioſque metus inter, lætumque pudorem!
Quam tuus ille dies, qua non mihi gloria major!
Talis Olympiaca juvenem cum ſpectat arena
Qui genuit, plus ipſe ferit, plus corde ſub alto
Cæditur: attendunt cunei, ſpectatur Acetes
Ille magis, crebro dum lumina pulveris hauſtu
Obruit, & prenſa vovet expirare corona.
Hei mihi quod tantum patrias ego vertice frondes,
Solaque Chalcidicæ Cerealia dona coronæ
Te ſub teſte tuli! qualem te Dardanus Albæ

Vix cepiſſet ager, ſi per me ſerta tuliſſes
Cæſarea donata manu! quod ſubdere robur
Illa dies, quantum potuit dempſiſſe ſenectæ?
Nam quod me mixta quercus non preſſit oliva,
Et fugit ſperatus honos, cum dulce parentis
Invida Tarpeji caneret te noſtra magiſtro
Thebais. Urgebant priſcorum exordia vatum,
Tu cantus ſtimulare meos, tu pandere facta
Heroum, bellique modos, poſituſque locorum
Monſtrabas: labat incerto mihi limite curſus
Te ſine, & orbatæ caligant vela carinæ.
Nec ſolum larga memet pietate fovebas;
Talis & in thalamos. una tibi cognita tæda
Connubia, unus amor. certe ſejungere matrem
Jam gelidis nequeo buſtis; te ſentit, habetque,
Te videt, & tumulos ortuque obituque ſalutat,
Ut Pharios aliæ ficta pietate dolores,
Mygdonioſque colunt & non ſua funera plorant,
Quid referam expoſitos ſervato pondere mores?
Quæ pietas? quam vile lucrum? quæ cura pudoris?
Quantus amor recti? rurſuſque, ubi dulce remitti,
Gratia quæ dictis? animo quam nulla ſenectus?

His tibi pro meritis, famam, laudeſque benignas
Vindex cura Deûm, nulloque e vulnere triſtem
Conceſſit. raperis, genitor, non indigus ævi,
Non nimius, triniſque decem quinquennia luſtris
Juncta ferens. ſed me pietas numerare, dolorque
Non ſinit. ô Pylias ævi tranſcendere metas,
Et Teucros æquare ſenes, ô digne videre
Me ſimilem! Sed nec leti tibi janua triſtis:
Quippe leves cauſæ, nec ſegnis tabe ſenili
Exitus inſtanti præmiſit membra ſepulchro;
Sed te torpor iners, & mors imitata quietem,
Explicuit, falſoque tulit ſub Tartara ſomno.
Quos ego tunc gemitus? comitum manus anxia vidit,
Vidit & exemplum genitrix, gaviſaque vovit
Quæ lamenta tuli. veniam concedite, Manes;
Fas dixiſſe, pater: non tu mihi plura dediſſes.
Felix ille patrem vacuis circumdedit ulnis,
Vellet, &, Elyſia quamvis in ſede locatum,
Abripere, & Danaas iterum portare per umbras.
Tentantem & vivos molitum in Tartara greſſus,
Detulit infernæ vates longæva Dianæ.
Si chelyn Odryſiam pigro tranſmiſit Averno

Cauſa minor. ſi Theſſalicis Admetus in oris
Sylva una tetra Phylaceïda rettulit umbram,
Cur nihil exoret, genitor, chelys aut tua Manes,
Aut mea? fas mihi ſit patrios contingere vultus,
Fas junxiſſe manus, & lex quæcunque ſequatur.
At vos umbrarum reges, Ennæaque Juno
(Si laudanda precor) tædas auferte, comaſque
Eumenidum: nullo ſonet aſper janitor ore:
Centauroſque, Hydræque greges, Scyllæaque monſtra
Averſæ celent valles, umbramque ſenilem
Invitet ripis, diſcuſſa plebe, ſupremis
Vector, & in media componat molliter alga.
Ite, pii Manes, Grajumque examina vatum,
Illuſtremque animam Lethæis ſpargite fertis,
Et monſtrate nemus, quo nulla irrupit Erinnys,
In quo falſa dies, cœloque ſimillimus aër.
Inde tamen venias melior, qua porta malignum
Cornea vincit ebur, ſomnique in imagine monſtra
Quæ ſolitus. ſic ſacra Numæ, rituſque colendos
Mitis Aricino dictabat Nympha ſub antro.
Scipio ſic plenos Latio Jove ducere ſomnos
Creditur Auſoniis, & non ſine Apolline Sylla.

## IV. Ad Somnum.

Crimine quo merui juvenis, placidiſſime divûm,
Quove errore miſer, donis ut ſolus egerem,
Somne, tuis? tacet omne pecus, volucreſque, feræque,
Et ſimulant feſſos curvata cacumina ſomnos.
Nec trucibus fluviis idem ſonus; occidit horror
Aequoris, & terris maria acclinata quieſcunt.
Septima jam rediens Phœbe mihi reſpicit ægras
Stare genas, totidem Oetææ, Paphiæque reviſunt
Lampades, & toties noſtros Titonia queſtus
Præterit, & gelido ſpargit miſerata flagello.
Unde ego ſufficiam? non ſi mihi lumina mille,
Quæ ſacer alterna tantum ſtatione tenebat
Argus, & haud unquam vigilabat corpore toto.
At nunc, heus, aliquis longa ſub nocte, puellæ
Brachia nexa tenens, ultro te, Somne, repellit.
Inde veni, nec te totas infundere pennas
Luminibus compello meis; (hoc turba precatur
Lætior) extremo me tange cacumine virgæ:
Sufficit, aut leviter ſuſpenſo poplite tranſi.

## V. Epicedion in Filium.

Me miſerum (neque enim verbis ſolennibus ulla
Incipiam nunc, Caſtaliæ vocalibus undis
Inviſus, Phœboque gravis) quæ veſtra, ſorores,
Orgia, Pieriæ, quas inceſtavimus aras?
Dicite: poſt pœnam liceat commiſſa fateri.
Numquid inacceſſo poſui veſtigia luco?
Num vetito de fonte bibi? quæ culpa? quis error,
Quem luimus tantis mœroribus? ecce lacertis
Viſcera noſtra tenens animamque avellitur infans.
Non de ſtirpe quidem, nec qui mea nomina ferret,
Oraque: non fueram genitor. ſed cernite fletus,
Liventeſque genas, & credite planctibus orbi,
Orbus ego. huc patres, & aperto pectore matres
Conveniant, cinereſque oculis, & carmina ferte.
Si qua ſub uberibus plenis ad funera natos
Ipſa gradu labente tulit, madidumque cecidit
Pectus, & ardentes reſtinxit lacte favillas.
Quiſquis adhuc teneræ ſignatum flore juventæ
Immerſit cineri juvenem, primaque jacentis
Serpere crudeles vidit lanugine flammas,

Adſit, & alterno mecum clamore fatiſcat.
Vincetur lachrymis, & te, Natura, pudebit.
Tanta mihi feritas, tanta eſt inſania luctus.
Hoc quoque cum meditor terdena luce peracta
Acclinis tumulo, luctus in carmina verto,
Diſcordeſque modos, & ſingultantia verba
Molior. Orſa dolor prohibet, atque ira tacendi
Impatiens. ſed nec ſolitæ mihi vertice laurus,
Nec fronti vittatus honos: en taxea marcet
Sylva comis, hilareſque ederas plorata cupreſſus
Excludit ramis. ignavo pollice chordas
Pulſo: ſed incertam digitis errantibus amens
Scindo chelyn. juvat heu, juvat illaudabile carmen
Fundere, & incompte miſerum laudare dolorem.
Sic merui, ſic me cantuque habituque nefaſtum
Aſpiciant Superi. pudeat Thebaſque, novumque
Aeaciden. nil jam placidum manabit ab ore.
Ille ego, qui toties blandus matrumque, patrumque
Vulnera, qui vivos potui mulcere dolores,
Ille ego lugentum mitis ſolator, acerbis
Auditus tumulis, & deſcendentibus umbris,

Deficio, medicaſque manus, fomentaque quæro
Vulneribus (ſed ſumma) meis. Nunc tempus, amici,
(Quorum ego manantes oculos & ſaucia terſi
Pectora) reddite opem, ſævas exſolvite grates.
Nimirum cum veſtra domus; ego funera, mœſtus
Increpito, tunc damna dolens aliena, repono
Infelix lachrymas, & triſtia carmina ſervo.
Verum erat; abſumptæ vires, & copia fandi
Nulla mihi, dignumque nihil mens fulmine tanto
Repperit. inferior vox omnis, & omnia ſordent
Verba. ignoſce, puer: tu me caligine mœſtum
Obruis. a duro, viſo ſic vulnere caræ
Conjugis, invenit caneret quod Thracius Orpheus
Dulce ſibi: ſic buſta Lini complexus Apollo
Non tacuit. nimius fortaſſe, aviduſque doloris
Dicor, & in lachrymis juſtum exceſſiſſe pudorem.
Quiſnam autem gemitus, lamentaque noſtra reprendit?
O nimium felix, nimium crudelis, & expers
Imperii, Fortuna, tui, qui dicere legem
Fletibus, aut fines audet cenſere dolendi!

Incitat (heu) planctus. potius fugientia ripas
Flumina devincas, rapidis aut ignibus obſtes,
Quam miſeros lugere vetes. tamen ille ſeverus
(Quiſquis iſt eſt) noſtræ cognoſcat vulnera cauſæ.
Non ego mercatus Pharia de puppe loquaces
Delicias, doctumve ſui convicia Nili
Infantem, linguaque ſimul, ſalibuſque protervum
Dilexi. meus ille, meus: tellure cadentem
Excepi, & vinctum genitali carmine fovi;
Poſcentemque novas tremulis ululatibus auras
Inſerui vitæ. quid plus tribuere parentes?
Quin alios ortus, libertatemque ſub ipſis
Uberibus tibi, parve, dedi. heu munera noſtra
Ridebas ignarus adhuc. properaverat ille,
Sed merito properabat, amor, ne perderet ullum
Libertas tam parva diem. nonne horridus ipſos
Invidia Superos, injuſtaque Tartara pulſem?
Nonne gemam te, care puer, quo ſoſpite natos
Non cupii? primo gemitum qui protinus ortu
Implicuit, fixitque mihi: cui verba, ſonoſque
Monſtravi (queſtuſque, & vulnera cæca reſolvam)

Reptantemque ſolo demiſſus ad oſcula dextra
Erexi, blendoque ſinu, jam jamque natantes
Exercere genas, dulceſque accerſere ſomnos.
Cui nomen vox prima meum, luduſque tenello
Riſus, & e noſtro veniebant gaudia vultu.

*SYLVARVM FINIS.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

IN

IN

# P. PAPINII STATII SILVAS

NOTAE ATQVE EMENDATIONES

JER. MARKLANDI

CONTRACTAE.

# NOTAE

## IN EPISTOLAM AD STELLAM.

Linea 6 ſq. *Quid enim oportet . . . quod* &c. In omnibus codicibus deſiderantur voces *oportet hujus.* Locus ſine dubio mutilus eſt, ſed non ullius ingenio ſupplendus. Pro *quod* legendum omnino *quum:* hoc poſtulat ſenſus.

Lin. 22. *dedicaverat opus* &c. Quis dedicaverat? non imperator; illi enim dedicabatur, unde legendum: *dedicatum erat opus.*

Lin. 27. *Et fortaſſe*, lege, *at fortaſſe*, deleta, quæ ſequitur, interrogationis nota.

## IN ECLOGAM I.

Verſu 10. *frontibus*, lege, frondibus.

V. 11. *deſciſſis coepiſſent* &c. Alludit ad locum Virgilii Aeneid. II, 234 de equo Trojano. Itaque lege "*diviſis cepiſſent* Pergama muris". Satis quidem hyperbolice, ſed ita per totam hanc eclogam.

V. 18. *non amplior* &c. Parm. & Veneta editiones *non altius*; quod verum puto.

V. 23. *Qui feſſus bellis.* Falſum hoc. Inſtituitur tacite comparatio divi Julii & Domitiani, & ſenſus eſt: Cæſar, qui primus in divos referebatur, bellis & cædibus gaudebat. Tu contra, pace & clementia. Quanto igitur magis tu cœlum mereris! Ne dubites, quin ſcripſerit Statius: *Qui ſiſus bellis*, ut apud Sil. Italicum VII, 667. X, 629. XV, 32 & 244.

V. 28. *& Cato caſtris.* Cum totus hic Statii locus in hoc verſetur, ut probet, quantum mitior armis Cæſare Domitianus fuerit, lego:

Et minor in leges iret gener & Cato *juſtas.*

Ut ſenſus ſit: Pompeius & Cato ſubmiſiſſent ſe legibus & conditionibus tuis, æquis ſcil. mitibus & juſtis.

V. 29. *Julia templa* &c. Codex Lipſii princi- peſque editiones habent *Julia tecta*, baſilica ſcil. Julia, quæ etiam in foro Romano fuit, ubi centum viri cauſas agebant. Vide Martialis Epigr. VI, 38. Voces *tecta* & *templa* plus vice ſimplici in his Silvis commutantur.

V. 40. *Nec ſic pater* &c. Omnino legendum "Nec *ſi*, pater, ipſe teneres". Non gratior Deæ ſedes foret, etiamſi tu, ô Jupiter, eam teneres.

V. 42. *Et cui* &c. Lege, *Et quis.*

V. 46. *Imitatus equeſtres* &c. Non penitus damno hanc lectionem; mallem tamen ſcripſiſſe,

"animoſque imitatus *heriles*", id eſt, heri ſui Domitiani.

V. 51. *Aenea captivi* &c. Lege, *aerea* captivi, quippe *aeneus* triſſyllabum nunquam occurrit apud Poëtas veteres.

V. 55. *Perpetuis frenis* &c. Legas ita & diſtinguas:

— — — mutabit habenas

*Perpetuas* frenis &c.

Id eſt, tuis frenis tibi perpetuo inſerviturus, & ſemel inſertas non mutaturus habenas.

V. 57. *Laborant*, lege, *laborat*, ut præcedens *anhelat*.

V. 64. *Machina: continuus* &c. Lege "Machina *continuo*: ſeptem &c.

V. 65. *Magnae fingit* &c. Quid eſt fingere murmura Romæ? Lege certiſſima emendatione: "Et magnæ *vincit* vaga murmura Romæ". Tantus fit fragor, ut etiam murmura & ſtrepitus, qui in urbe fiunt, ab hoc ſuperentur.

V. 67. *Famoſuſque lacus . . . ſervat*. Parm. Rom. & Veneta *famoſique . . . ſervant*. Hoc in contextum recipi velim.

V. 68. *Verbere crudo*. Quid ſit verber *crudum*, non equidem intelligo. Hoc tamen ſcio, Statium ſcripſiſſe *verbere crebro*. Thebaid. V, 231. IX, 352.

V. 85 ſeqq. *Quem tradere es* &c. Hos verſus, comparationis ſeriem interrumpentes, ſi ſapias lector, tranſmittes. Certum enim eſt, ſpurios & inſititios eſſe. Patet hoc ex verſu 88 ſeq. unde manifeſtum eſt, duos tantum equos, Julii Cæſaris & Domitiani, in comparationem deductos eſſe, & proinde nullum eſſe locum Bucephalo Alexandri.

V. 102. *Atticus Elei*, lege *Elaei.*

## IN ECLOGAM II.

V. 13. *Coetuque Latino* &c. Bene emendavit Barthius, *cinctuque* Latino. Conf. Claudianus in Eutrop. I, 28 & in Conſ. Honor. 157.

V. 14. *Vultumque.* Parm. & Veneta *vultuſque*, recte.

V. 20. *Virides* &c. Plures exhibent *niveos* ſc. artus. Ita quoque Statius Silv. II, 3, uti quidem legendum eſſe probabo. Add Sil. Ital. XII, 243. De forma & venuſtate loquitur hic Statius, quibus congrui ſunt nivei potius, quam virides artus.

V. 32. *Noctis.* Non de nocte ſed de die tantum nuptiali cum ſermo ſit, minima mutatione reponendum *ſortis.* Sors proprium in hac re vocabulum, de matrimonio ſcilicet.

V. 36. Pro amplexu *petito* conjugis, legendum *petitae* conjugis. Intelligent hoc, qui compoſitionem Statianam intelligunt.

V. 41. *Tutum* &c. Quomodo tutum, ſi *trementem*. Veritatem unice ſervat Veneta: "Hanc propter *tanti* &c. Propter hanc tanti, operæ pretium fuit, etiam trementem currere.

V. 59 ſq. *Feſſa jacet ſtratis, ubi ... lecto.* Lege: *fuſa* jacet ſtratis &c. Quomodo enim feſſa, quæ perpetam noctem quieverat? Conf. Silv. II, 1, v. 170. Mein non *lecto*, ſed *furto* legendum. Lectum enim non deprehendebatur, ſed Mars & Venus in lecto. Scripſit Statius *deprenſo vincula furto*, id eſt, adulterio & furtivo amore. Conf. infra verſu 191, & Thebaid. II, 269. X, 61.

V. 67 ſq. *At quondam lachrymis* &c. Quondam nihil ad rem, lege *tandem*. Deinde pro *virûm* v. ſeq. lege *viri*, ita ſenſu poſtulante. Si enim virûm ſcripſit, dixiſſe debuit *ſupplicibus dextris*, non ſupplice dextra. Viri, i. e. Stellæ, ut v. 196.

V. 80 ſeqq. *Et inermi ſtrinximus arcu* &c. Lege *inerti* arcu, i. e. ſagitta, non acuta, ſed obtuſa. Porro verſus ſequentes ita legas & diſtinguas:

Ex illo quantos juvenis premat anxius ignes,
Teſtis ego *attonitus*, quantum &c.

V. 86. *Pallebat in ipſa.* Extremam metam ſive imam hic deſignari, manifeſtum eſt, & confirmat locus Sidonii Apollinaris præf. epithal. Polemii v. 12, ubi hunc Statii verſum exſcripſiſſe videtur. In contextum itaque pro *ipſa* fidenter recipiatur *ima*.

V. 98. *Hinc* &c. Veneta & Parm. *Sic;* recte.

V. 100. *haud externa.* Confirmat Veneta editio conjecturam meam: *haud extrema.*

V. 107. *Pierius votum cupit.* *Votum cupere* nunquam, credo, occurrit. Lege: *Votum capit*, i. e. par eſt huic voto, non inferior, uti Silv. III, I.

V. 123. *Auguſtum ſpoliare nemus.* Senſus poſtulat *ſpoliaſſe.* Queritur Violantilla ſericum jam defeciſſe, nec ſupereſſe adhuc, quo ſe ornet in gratiam Stellæ.

V. 145. *Pandit nitidos domus alta Penates.* Cum domus & Penates idem ſint, lege fidenter: "Pandit nitidos *Venus alma* Penates".

V. 160. *Idaliaſque domos, Erycinaque templa.* Legendum: *Idaliaſve* domos, *Erycinave* templa.

V. 183 *Quas ego non gentes* &c. Peſſime hic conjunguntur *gentes* & *corda.* Lege: Quas ego non *mentes* &c.

V. 195. *Redeunt animo jam dona.* Dona nihil ad rem: non enim Violantilla animo adeo ſordido, & minuto fuit, ut dona Stellæ acciperet. Lege, "*vota* preceſque", uti ſupra verſu 68 & Silv. V, 2, verſu 159.

V. 197. *Aſteris & vatis.* Senſus non recte ſe habet. Legendum "Aſteris & *vati*" i. e. Stellæ, omnibus in locis, totam per urbem, & omnibus temporibus, ante dapes, nocte, ortu cantata.

V. 202 ſq. *Coeptique laboris* &c. Ineptum & nihili eſt. Scio Statium ſcripſiſſe *coeptoſque labores*, ut apud Virgilium VIII, 439. Lege itaque:

— — permenſus iter *coeptoſque labores*,
Prendiſti portus. tumidæ &c.

Dein pro *tumidae* Heinſius legit "*portum Eliacae* vel Eliadis — Piſæ.

V. 209 ſq. *Quis tibi* &c. Lege hunc verſum:
Quis tibi tunc alacri, cœleſtum munere, *clara*
Stella, dies?

V. 218. *Quam ſegnis votis Aurora mariti.* Lege, votis *maritis*, i. e. maritalibus. Si enim legas mariti, falſum erit, quippe nondum maritus erat Stella.

V. 223. *Et Parnaſſus honos.* Heinſius reſtituit: Et, *Parnaſſe*, *ſonas*. Dicit Statius Parnaſſum Apollini ſonare, ſtrepitu ſcil. muſarum ad Stellæ ædes abitum parantium.

V. 227. *Hic Thyrſos*, *hic plectra ferit.* Manifeſte vitioſum eſt *ferit:* nemo enim ferit plectrum, ſed plectro Hinc lege: "Hic Thyrſos, hic plectra *ferunt*" & ita plane Veneta. Conf. ſupra v. 17.

V. 231. *Et fervent compita flammis.* Lege "*effulgent* compita flammis" ne repetatur verbum *fervere*.

V. 251. *Fraudatis opus.* Diu videram legendum eſſe non *opus*, ſed *epos*, ex Ovidio Remed.

amor. verſu 396. Ubi Heinſium itidem hunc Statii locum ita emendaſſe ſerus deprehendi. Dein pro *feſtis* mallem *fauſtis*, ſcil. toris, ex Ovid. Pontic. 1, 2. v. 133. Vix enim plura ex Virgilio quam ex Ovidio ſumſit Statius.

V. 264. *Nec ſibi.* Editiones plurimæ & præcipua Parmenſis rectius habent "Nec *tibi*". Alloquitur enim Violantillam.

## IN ECLOGAM III.

V. 8. *Piſaeumque domus* &c. Nullus in his verbis ſenſus: nam æſtas domum æſtuare facit, non domus æſtatem. Corrigendus igitur locus: "*Piſaeoque* domus non æſtuat *anno*". Jam omnia facilia. Annus hic pro parte anni ponitur ita, ut annus Piſæus ſit media æſtas, qua ludi Olympici juxta Piſam celebrabantur.

V. 9. *Ipſa manu* &c Lege "*viſa* manu" quod multis editionibus confirmatur.

V. 32. *Expellunt reflui* &c. Mallem equidem, *diſpellunt refugi*, quod etiam conjecerat Heinſius.

V. 37. *Lymphas* Verior lectio *Nymphas*, uti habet editio Parmenſis & Romana.

V. 40. *Tacentes.* Quomodo tacentes, cum ſtatim dicat, murmura invitare ſomnos? Ne dubites, quin Statius ſcripſerit *jacentes* ſilvas, i. e. ſubjacentes.

V. 42. *Et nigros imitantia* &c. Gronovius ſuſpicatur, Statium ſcripſiſſe: & nigros *invitant* &c. Optime & veriſſime. Peſſimum tamen eſt epitheton *nigros*. Niger enim ſomnus eſt mors. Verè reſtitui *teneros*, uti Theb. 388.

V. 45. *Quaque vaporiferis* &c. Lege, *quique* vaporiferis ſcil. amnis; hoc poſtulat ſenſus.

V. 56. *Gaudet humus*, *ſuperatque* &c. Lege, "gaudet humus *ſuperare*", i. e. ſuperat, qua phraſi Statius admodum delectabatur.

V. 62. *Et nunc ignaro* &c. Lege *ignarae*. Et nunc (inquit Statius) ô arbor, Naïs aliqua forte vel Hamadryas conſervationi tuæ continuationem debet vitæ ſuæ, quanquam tu hoc neſcias.

V. 64. *Menſas*. Lege *nymphas* ſeu aquas, per quas intelligit balnea, quæ in aggeribus ſeu ripis fluviorum exſtrui ſolebant ad commoditatem hauriendæ aquæ.

V. 65. *altoſque in gurgite* &c. Verius puto *in margine*.

V. 67. *Martia*. Scribe *Marcia*. Eſt enim a Marcio, non a Marte.

V. 86. *arceſque ſuperbae* &c. Lege, *ſuperbi* ſc. Anxuris, ob ſitum excelſiorem. Vid. Mart. epigr. VI, 42.

V. 89. *Avia* &c. Quænam hæc avia littora, ad quæ Vopiſcus hiberno tempore ſeceſſit? Cedant,

inquit Statius, huic Tiburtinæ Tuſculum & Ardea villæ ad lacum Lucrinum & Formiæ; cedant etiam Circeii & Anxur & Cajeta: deinde avia hæc littora cedere jubentur; pro quibus *Antia* littora in ſedem ſuam fidenter repono ex Ovid. Metam. XV, 716.

V. 90. *Scil. hic illi meditantur* &c. Inexplicabilia hæc ſunt, quia corruptiſſima. Forte legendum: "Scil. hic *hilari miſcentur pondere* mores". Infra II, 3, v. 65: hilaris cum pondere virtus.

V. 92 *ſanuſque nitor*, ſive *decor*.

V. 104 *Seu tua non alta* &c. Pro *tua* legendum *tibi*, uti recte dedit Heinſius.

V. 109. *ſic omni detectus* &c. Lege *deterſus*.

## IN ECLOGAM IV.

V. 3. *Conciliata cadit* &c. Optime Barthius *redit*, nihilque verius.

V. 10 ſq. *queſtu . . . legeſque*. Lege:

— — — — *queſtum*

Confugiunt leges; urbeſque &c.

V. 13. *Noſterque* &c. Latet aliquid, quod conjectura non poſſum aſſequi. Ex duabus falſis lectionibus vetuſtior præferatur, *noſſeque*, quod & habet editio Parmenſis.

V. 23. *Docto nec enim ſine numine* &c. Quid eſt *doctum* numen? Scripſit Statius *dextro*, uti infra v. 66, & Silv. I, 2, v. 32.

V. 49. *reverentia fidit* &c. Inutilis prorſus ſententia. Hoc voluit: Sic amor & reverentia miſcentur. Scripſit igitur: "Sic mixto reverentia *ſe dat* amore". Amat hanc phraſin Statius.

V. 59 *Signat Apollineos ſanctos* &c. Hoc omnem tautologiam ſuperat. Lege igitur:

Signat *Apollineo ſanctos* cognomine lucos.

V. 61. *Praegreſſuſque moras* &c. In toto Statio vix unus & alter hoc inquinatior locus. Lege "*Perpeſſuſque* moras". Perpeti moras pro morari probum eſt. Sequitur *Hinc alti gaudens*. Rectius "*Huc, altis* gaudens". Altis, i. e. magnis & arduis.

V. 63. *tentemus adorti*. Antiquiores editiones habent *teneamus*. Unde lego:

— — virum: *teneamus* adorti
*Tendentes* jam fila colos.

V. 65. *laudarit Juppiter* &c. Verius *laudabit*.

V. 84 ſq. *miſſum media de pace* &c. Conjicio Statium ſcripſiſſe "*juſtum* media de pace triumphum". *Et opes tantas*? Abrupta ſententia. Lege "Et opes, *quantas* &c. Per ſe patet emendatio.

V. 91. *urbem*. Caſtellum hoc Dacorum urbis nomine nuſquam alibi inſignitur, ſed montis & verticis, in editiore quippe loco ſitum. Unde *arcem*, non urbem, Statium ſcripſiſſe credendum eſt.

V. 94. *rapiemus iniquo* &c. Nimis audax hoc. Lege, *rapiamus*. Iniquus Juppiter hic eſt Pluto.

V. 103. *atque omne benigne virus.* Lege, *benignum* virus.

V. 111. Pro *Deus* Veneta *Deos*; recte. Dein pro *valentior*, lege *valentius* ſc. auxilium.

V. 115. *Quis mihi tot coetus* &c. Lege: "Quis mihi tot *queſtus* inter &c. non *coetus*, cujus abſurditatem vides. Queſtus populi patrumque ſunt intelligendi ob adverſam Gallici valetudinem.

V. 120. *Auguror*, rectius *Aucupor.*

V. 128 ſq. *Nec ſi . . . Aut praeſtent* &c. Vel legendum "*Non* ſi vacuet" vel ſcribendum "*Et* præſtent" non *Aut.*

## IN ECLOGAM V.

V. 7 *adhuc feſtum*, melius *feſſum.*

V. 10. *atque enumerare* &c. Mihi verior & elegantior videtur Gevartiana interpretatio: "*ſed ne* numerare labora". Cui enim bono numeraret cyathos puer?

V. 27. *Martia.* Supra monui, ſcribendum eſſe *Marcia.*

V. 28. *Creſcit.* Optime Veneta habet *Ceſſit.* Unda antea vaga nunc ceſſit molibus, in ordinem & modum redacta.

V. 34. *undoſa Cariſtos.* *Caryſtos* hoc loco ponitur pro marmore Caryſtio, ut *Thaſos* pro mar-

more Thaſio, *Synnas* pro Synnadico, *Eurotas* pro Lacedæmonio.

V. 38. Pro *lucentibus* magis placet *liventibus*. Guttæ enim ſanguinis non tam lucere quam livere dici poſſunt, ſeu purpurei coloris eſſe, quales erant maculæ in lapide Synnadico.

V. 47. *Temeſea*. Ita conſtanter editiones. Uſus tamen poſtulat *Temeſaea*. Vid. Ovid. Metam. VII, 207 & Faſt. V, 441.

V. 63. Pro *curaque*, lege *cultuque*, ex Auſonii adumbratione Moſella v. 325.

V. 65. *Et tua jam melius* &c. Verior videtur lectio. "Et tua jam *melior* diſcat fortuna renaſci". Melior fortuna paſſim celebratur, & in antiquo lapide ap. Grut. p. CXI.

## IN ECLOGAM VI.

*Kal. Dec. Saturnales.* Saturnalia non incipiebant Cal. Decembribus, ſed XVI ante Cal. Jan. nec additionem *Saturnales* agnoſcit optima editio Parmenſis.

V. 8. *ebriamque partem*. Lege, ebriamque *noctem*. Duas partes continet hoc carmen, deſcriptionem ſc. *diei* a v 9 & *noctis* a v. 85.

V. 11. *veniens profudit Eurus.* Quid hoc eſt, veniens Eurus? oriens ſcil. Oriens. Arridet magis *Eos*, aurora veniens, uti ap. Ovid. Metam. V, 440 & Virg. X, 241.

V. 15. *Et quas percoquit Ebuſia Caunas* Salmaſii ope hunc Statii locum ita reſtituo: "Et *quod* percoquit *Eboſia cannis*".

V. 17. *Molles Caïoli, Lagunculique.* Probo *Caſeoli*, quod habet vetus codex. Deinde pro Lagunculi admiſi *Lucunculi*, bellariorum ſpeciem, & ita in ſcripto cod. inveniri teſtatur Bernartius.

V. 20. *Praegnantes.* MS. Flor. editio Rom. & Venet. habent *praegrandes*, quod ſimplicius & melius.

V. 24. *ſerenam*, lege, *ſedentem.* Domitianus ſolebat largiri multa ſpectanti populo, & convivia nonnunquam facere eodem loco ſedentbus. Dio lib. LXXVII.

V. 26. *Et latis pluvias* &c. Legendum *laetis* ſc. agris, id eſt, fœcundis.

V. 42. *Nec tardum ſeges* &c. Nullus in his ſenſus. Lege, *tantum* annum, i. e. tam magnum. Senſus eſt: ô vetuſtas, compara ſecula antiqua & aureum tempus cum hoc noſtro; non majorem vini copiam aut largiores frugum proventus invenies.

V. 43. *veſcitur* &c. lege, *veſcimur*, certiſſima emendatio.

V. 46 ſq. *quis hoc vocare . . . poſſit.* Scaliger ex MS. Senenſi legit "quis hoc *rogare*" & quidem recte. Mox pro *poſſit* legendum *poſſet*, ex ſenſu & Virg. IX, 6.

V. 58. *peractos* &c. Suſpicor hac ſub voce latere *per artus*.

V. 71. *Illic cymbala.* Lego *illo*, ut reſpondeat præcedenti *hoc*. Lydiæ plaudunt hoc grege; illo cymbaliſtriæ & mulieres Gaditanæ.

V. 74. *Permutat* &c. Parm. & Veneta habent *Permutant*; recte.

V. 93. *alias adivit urbes.* Ven. & Parm. "alias *abit in* urbes" quod veriſſimum eſt.

# IN LIB. II.

## ECLOGAM I.

V. 5 ſq. *verba medentia ſaevus confero.* Lege, *ſaevis confero.* Ita totidem literis Veneta.

V. 26 ſq. Totum hunc locum ita legendum & diſtinguendum puto:

> Et nunc heu! vittis & frontis honore ſoluto
> Infauſtus vates, *verſo* mea pectora Phœbo
> Plango lyra. *En!* diri &c.

V. 48. *mixta*, lege *tincta*.

V. 50 *Heu lactea* &c. Legendum affirmo, "*Ubi* lactea colla".

V. 58. *Accenſum* . . . . *feret?* Lege:

> Accenſum quis bile *fera*, famuliſque tumentem
> Leniet?

Mutuatus eſt Statius hoc epitheton ex Homero.

V. 67. *Muta domus (fateor).* Inepta vox *fateor* & nullius ſenſus. Lege:

Muta domus *pariter* deſolatique penates.

V. 90. *Nec ſenior Peleus.* Lege, *genitor* Peleus. Quanquam pater Achillis illum non comitabatur, ſed Phœnix alienus & externus.

V. 95. *volucrem comebat Perſea Dictys.* Non ſatisfacit ſenſui vox *comebat.* Dixiſſe debuit *curabat* vel potius *tollebat*, ſive de ſublatione Perſeos ex mari intelligas, ſive de educatione.

V. 97. *deceptaque funera matris.* Lege: „deceptaque *fulmina* matris", ut Thebaid. IX, 425. Potes etiam legere *fulgura* matris, ſed frequentior alterius vocis in hac fabula uſus.

V. 101. *alieno in robore.* Senſus & Latinitas poſtulant *aliena in robora.*

V. 104. *& mutas etiam tum* &c. Nullus in his ſenſus: ſi enim *mutas*, quomodo *murmure?* Lege:

Tu tamen & *motas* etiam tum *in murmura* voces.

Conf. Eclog. ad uxorem v. 33.

V. 110. *Sive catenatis curvatus* &c. Quænam hic oppoſitio inter *curvatus* membra & *Grajus amictu?* Et tamen requiritur. Lege:

Sive catenatis *nudatus* membra palæſtris.

Conf. Virgil. Georg. II, 531 & Aeneid. III, 281.

V. 115 ſq. *crinemque decorum Fregiſſet* &c. Veram lectionem eſſe autumo:

— — crinemque decorum
*Preſſiſſet* roſea &c.

uti noſter Silv. 1, 2, v. 3.

V. 125. *ſed adhuc infantia mixta.* Lege: "*&* adhuc infantia *juxta*" ſc. erat.

V. 130 ſq. & *anguſta talos* &c. Reſtitutionem hujus loci difficilis ſpondeo, hoc modo:

— — & *anguſtos artus jactare* lacerna
*Enormi* non ille *ſinens*, ſed &c.

Senſus hic eſt: Nec permittens lænis nimium brevibus & arctis pectus conſtringere, nec contra lacerna enormi membra puerilia gravare, ut artus majores appareant quam revera ſunt, ſed, prout incrementum pueri & ætas poſtulabat, ita ſemper adaptans & legens veſtimenta.

V. 135. *non munera ceſſant.* Lege, "munera *cenſus*" nihil certius. Glaucias hic deſcribitur omnes ingenui notas habens, veſtes, gemmas, ſervos ſequentes & cetera cenſus vel patrimonii ſigna & munera, præter ſolam prætextam.

V. 143. *Torvus ad hunc Athamas* &c. Lege, *ab hoc*, ex ſenſu, & ut vitetur ambiguum.

V. 150. *in te omnis* &c. Lege *omnes*, ſcil. reliquias.

V. 159. *triſtis rogus.* Optimi codices & editio-

nes habent: triſtis *torus;* quam lectionem noſter confirmat Thebaid. VI, 54 & 69. Torus enim comburebatur cum corpore.

V. 172. *& frigida lambis* &c. Veriſſima emendatio Bentleii, pro *lambis* legentis *libas*, uti Thebaid. X, 63.

V. 181 ſq. *Sic & in anguiferae* ludentem gramine Lernæ

— — *avidus bibit anguis* &c.

Lege: Sic & in *umbriferae* — —

— — *rabidus tulit* anguis &c.

*Lerna* hic pro *Nemea*, palus pro ſilva ponitur, propter vicinitatem locorum.

V. 193. *& ſimiles voluentem* &c. Lectio quidem proba, niſi aliud ſuaderet editio Parmenſis, quæ habet "ſimiles *tergentem* pectore curas". Tergentem curas pectore eſt *detergentem* & depellentem.

V. 198. *neque enim magis* &c. Vox *enim* minime hic accommoda, utpote rationem reddens ſine cauſa. Lege: "neque *jam* magis". Deinde pro *trahentem* lege *ſequentem*, repetitione eleganti & poetis uſitatiſſima.

V. 205. *& obtuſo pallentes germine* &c. Cum de colore hoc loco agi appareat ex voce *pallentes*, pro *germine* lege *lumine*.

V. 207. *& alternum pueri* &c. Partitur amorem, cum quo? Plane legendum:

& alternum *puero* partitur amorem.

Dividit amorem Blæſus, & partem tibi, partem puero ſeu Glauciæ partitur; unde *alternum* amorem vocat.

V. 222. *Non timuit meruitve mori.* Impium hoc; lege *renuitve.*

V. 227 ſq. *emiſſus ab atro Limite.* Præfero *Limine.*

IN ECLOGAM II.

V. 7. *Cum ſtadio jam pigra quies* &c. Peſſime hic inſeritur *pigra*, cum *placida* vel *laeta* melius conveniret. Lege "*parta* quies" ut ap. Virg. Aeneïd. III, 495. & VII, 598.

V. 15. *imum Littus.* Pro *imum*, quod otioſum eſt, lege *udum*, littus ſc. quod a fluctibus alluitur, oppoſitum ſicco littori ap. Virg. Aeneid. III, 135.

V. 46. *Aſpicit.* Legendum *Proſpicit.* Hæc pars domus proſpectum habet verſus orientem, illa verſus occidentem. Alia res eſt *adſpicere.*

V. 60. *& chelys una* &c. Otioſa videtur vox *una.* Mallem *illa.*

V. 71. *Expers curarum.* Inſuavis repetitio *cura* & *curarum* in eadem ſententia, & diverſa ſignificatione. Abſque dubio ſcripſit Statius "Expers *turbarum*".

V. 77. *Armiger hac* &c. Lege *hinc*, ut reſpondeat voculæ *inde*, quæ ſequitur.

V. 80. *Quaeque ferit* &c. Corruptus locus. Dixiſſe debuit Megaliam *feriri* a fluctibus, non ipſam ferire fluctus.

V. 81. *Angitur & . . . proculque* &c. Iterum lege *hinc*. Inde Euplœa, hinc Limon. Deinde ſenſus poſtulat, ut legamus

Angitur *hinc* . . . procul *qui* &c.

V. 83. *Una tamen cunctis* &c. Nemo unquam dixit, *Cunctis eminet*. Lege:

*Ante* tamen *cunctas* procul eminet una *diaetas*.

V. 93. *Et gaudens fluctus ſpectare* &c. Quis in his ſenſus? Diu eſt quod conjeci legendum eſſe "& gaudens fluctus *aequare* Caryſtos" ſubnigrum nempe marmor Caryſtium. Mihi tamen magis placet *fluctu certare*, quam fluctus æquare, quia minor eſt mutatio.

V. 122. *Troïca & Euphrate ſupra* &c. Legendum videtur:

Troïca & *Euphrataea ſuper* diademata felix.

V. 126 ſq. *repellis* &c. Requiritur participium, quod reſpondet τῷ *Exemptus*; unde lege *refellens*. Dein *dubio* præfer *dubium*. Scil. non dubium inveniat, ſed abire paratum.

V. 139. *jactantur in alto* &c. Quivis videt, legendum eſſe *jactentur*; & ita Barthius.

V. 143. *Diſcite ſecuri*. Sine ulla hæſitatione lege "*Vivite* ſecuri". Solennis hæc formula in votis.

## IN ECLOGAM III.

V. 2 ſq. *quae robore ab imo Curvata in nodos redit* &c. Lege & diſtingue:

„ Arbor aquas, complexa lacus: *ea* robore ab imo
„ Curvata, *enodis* redit inde &c.

Jam duo vides, ob quæ hanc arborem laudat, quod recta & quod enodis. Clare confirmatur hæc reſtitutio verſu 57.

V. 14. *Caelica tecta* &c. Non intra tecta tunc fuit Pholoe, ſed ſub dio. Lege itaque Cælica *teſca*, loca aſpera & inculta.

V. 18. *& ſua credit* &c. Ratio conſtructionis poſtulat *credens*.

V. 22. *Aventinaeque . . . terrae.* De terra Aventina nunquam inaudivi. Quid multa? Lege minima mutatione:

Aventinæque legit veſtigia *cervae.*

Ut ap. Tibull. IV, 3 & Ovid. Triſt. V, 9.

V. 33. *Sic tota* &c. Lege certiſſima emendatione:

*Sicut erat* cum veſte, ruit.

Phraſis obvia Thebaid. III, 680. IV, 802. VII, 819.

V. 53. *animata calores* &c. Latinitatem in his quæro. Dixiſſe enim debuit vel animata *in* calores, vel animata *caloribus.* Lege:

« illa Dei veteres *imitata* calores »

ſenſu optimo, mutatione minima.

V. 55. *atque umbris ſcrutatur* &c. Verbi *ſcrutari* ſignificatio umbræ non convenit, ſed piſcatoribus potius. Lege:

"atque umbris *tutatur* amantibus undas"

Defendit nempe ab igne ſuperno & dura grandine, quemadmodum mandaverat Pan ſupra v. 46.

## IN ECLOGAM IV.

V. 4. *Heſternas* &c. Forte *extremas*, quod verius puto.

V. 19. *& Aonio verſae* &c. Omnino legendum "*victae* certamine picæ" uti apud Ovid. Metam. V, 300, atque alibi.

V. 32. *quo tu . . . recluſo* &c. Quæro, quo ſenſu Pſittacus recluſus dici poteſt, id eſt, apertus. Lege:

"quo tu, Melior dilecte, *relicto*"

Si omnes alii convivæ receſſerint, hoc tamen relicto non ſolus eras.

V. 35 ſq. *reſpirant germine plumae, Sicaniiſque crocis.* Editiones Parm. & Rom. pro *germine* habent *gramine;* unde legas:

Et tenues Arabum reſpirant *gramina* plumæ
*Sicanioſque crocos.*

## IN ECLOGAM V.

V. 7. *vaſtator docte ferarum.* Mirum epitheton

iſtud *docte*. Verius forte "vaſtator *ſaeve* ferarum" quod leonibus convenientiſſimum & uſitatiſſimum.

V. 13. *pavidi timuere leones.* Nemo timere poteſt aliquid licuiſſe. Procul dubio a Statio fuit:

Hoc licuiſſe nefas pavidi *gemuere* leones.

Deinde non tam *pavidi*, quam *pavido* ſcil. tigridi, feræ fugienti, hoc licuiſſe nefas, gemuere leones.

V. 15. *& totas duxere* &c. Nullius uſus vox iſta *totas*: nunquam enim, opinor, partem frontis in lumina ducere ſolent leones. Scripſit Statius:

*Torvas* duxere in lumina frontes.

V. 23. *animamque* &c. Omnino legendum *animumque*. Obvium, firmare *animum*, non *animam*.

## IN ECLOGAM VI.

V. 6. *arcte tamen* &c. Non puto, plagam recte dici poſſe *arcte* intrare, quæ per arctum ſeu tenue foramen intrat. Latet, opinor, verbum aliquod. Optime congrueret, tranſpoſitis literis, *aeret*, i. e. hæret, uti ap. Lucanum VIII, 417 & Virg. Aeneid. VII, 533.

V. 12. *Libertas* &c. Quid libertati cum juncto, longo & continuato ſtemmate? Junctum ſtemma non ad libertatem facit, ſed ad nobilitatem. Vides hinc Statium ſcripſiſſe:

— — cui major ſtemmate juncto
*Nobilitas* ex mente fuit.

Conf. Thebaid. II, 436 & IV, 600.

V. 13. *Deiſque Si* &c. Vix aliter ſcribere potuit Statius ac, *Deiſne Hei* &c.

V. 21 ſq. *vidi ipſe habituſque notavi Te tantum cupientis herum*. Parmenſis editio: "vidi ipſe *animoſque*" omnino verum, i. e. ſpiritum generoſæ indolis indicem. Dein magni animi eſt quidem ferre dominum, nunquam vero *cupere*. Lege igitur: "Te tantum *capientis* herum".

V. 31. *nec bella canentem* &c. Rectius "bella *caventem*" i. e. ut bella caveret ſeu vitaret, Achilles nempe, a matre inter virgines occultatus.

V. 34. *Qualis erat* &c. Romana editio habet, *Qualis eras* &c. & hoc verum. Puerum enim alloquitur. *Procul pulchrior* pro longe pulchrior.

V. 39. *quales dubiae poſt crimina formae* &c. Nullum ex his ſenſum elicere poſſum. At levi mutatione evaneſcunt difficultates:

"quales dubiæ *diſcrimina* formæ &c.

V. 42 *qualis belli* &c. Parm. & Rom. editiones pro *belli* habent *bellis*, quod melius.

V. 48. *inde novae mentis* &c. Lege minima mutatione:

"Nam pudor *ingenuae* mentis".

V. 50. *Carmina quae donaſſe queant?* Difficillimus locus. Puto hanc eſſe ſcripturam Statianam:

"Carmine *quo nota eſſe* queant".

V. 58 ſq. *Quis Deus* . . . *Eligit?* Non opti-

mum videtur iſtud, Deus *eligit* vulnera, melius *exigit*.

V. 62. *Ructaſſent* &c. Mihi minime dubium eſt, hanc vocem depravatam eſſe, & medicinam videor inveniſſe:

— — Si vel fumante ruina
*Undaſſent* dites Veſuvina incendia Locros.

Nam *undare* etiam de flammis uſitatum eſt poetis.

V. 64. *Seu Lucanus ager* &c. Supra captum meum hæc eſſe confiteor. Quid Tibridi cum agro Lucano, tam longe diſſito?

V. 70 ſq. *vitae modo carmen . . . tentabat* &c. Ad ſenſum attendenti ſtatim patebit, Statium ſcripſiſſe:

— — Vitæ modo *limen* adultæ
Nectere *tendebat* &c.

Id eſt, in ipſo limine adoleſcentiæ. *Nectere tendebat* idem eſt, quod *pergebat nectere*. Conf. Silv. V, 3.

V. 77. *& invidiam mortemque amplexa* &c. Senſui & verborum ſignificationi qui probe attendit, facile videbit, Statium ſcripſiſſe:

" & *invitam* mortem *complexa* &c.

Nihilque venuſtius dici potuit. Mors etiamſi blanditiis deæ Invidiæ (Rhamnuſiæ) allecta, invita tamen, præter morem, opus ſuum peregit. Tanta amabilitas Phileti fuit.

V. 81. *durumque Acheronta* &c. Non ferri pot-

eſt *duri ſenis* & ſtatim *durum Acheronta*. Lege "*dirumque* Acheronta". *Dirum* eſt perpetuum Acherontis epitheton.

V. 82. *non ſaevius atros* &c. Quare *ſaeva littora* & *ſaeva genitrix* tam prope poſita, &, quod majus eſt, quomodo genitrix ſæva fuit huic puero mortuo? Ego non dubito, a Statio fuiſſe:

— — non *ſecius* atros
Nigraſſet planctu genitrix *inſana* lacertos.

Notum eſt, vocem *inſanus* uſurpari de iis, qui magno aliquo luctu afficiuntur. Potes etiam legere, genitrix *veſana*.

V. 93. *Quam gemitus*. Diu me torſit hic locus. Sed jam verum inveni. Luctum & lachrymas urſi deſcripſerat uſque *miſeris acceptius umbris*. Nunc hortatur illum, ut dolorem excutiat:

*Quin* gemitus *ſedaſſe* juvat &c.

V. 96. *tam ſaevis luctibus* &c. Lege "tam *feris* luctibus", i. e. nihil profuturis, vel in longum tempus continuatis.

V. 98. *carpſitque quietem* &c. Immo jam *carpit*, jam fruitur quiete Elyſia; ut *ſubit*, non ſubiit.

## IN ECLOGAM VII.

V. 11. *Perfundant ederae* &c. Quid ſit *perfundere* veſtem edera, perdoctus ſit oportet, qui explicare velit. Suſpicabar de cinctu, non perfuſione

veſtis hæc intelligenda eſſe, cum omnem mox ſcrupulum removit Apollinaris, perpetuus Statii imitator, Epiſt. VIII, 11. quo duce lego

*Praecingant* ederæ recentiores.

V. 14. *Et ſi qua patet, aut* &c. Nullum opus disjunctiva particula *aut*, cum res eadem exprimatur. Lege:

Et ſi qua *patulam* diem recepit &c.

V. 24. *Felix heu nimis* &c. Præſtat *Felix o nimis*, quippe *heu* vix locum habet niſi in re lugubri. Hic vero exultandi potius quam dolendi cauſa.

V. 46. *Et doctos equites* &c. Quare equites *docti?* Lege *celſos*, quod proprium equitibus epitheton.

V. 49. *Et tardi reducis* &c. Melius *tarde* reducis, uti ſupra lib. II, Eclog. I, v. 118.

V. 53. *exeris* &c. Supra dixit *movebis*, *trahis*, infra *ludes* &c. Hic itaque reponatur *exeres*.

V. 57. *Et ſedes reſerabis* &c. Lege, *Tu* ſedes &c.

V. 67. *Et fulmen* &c. Scripſit *Quod*, i. e. Quale vel quantum fulmen. *Dux divus* eſt Jul. Cæſar.

V. 77. *duxit* &c. Sequitur *transfigurat*. Hic igitur lege, *ducit* Argonautas.

V. 82. *taedis genialibus*. Veneta *genitalibus* habet; recte.

V. 83. *ingenio tuo* &c. Majus quiddam hic voluit Calliope, nempe

Doctam atque ingenio *ſuo* decoram.

V. 85 ſq. *Forma . . . decore.* Aufer verſus male natos, & ſine quibus optime procedit ſenſus.

V. 88. *Feſtis cantibus* &c. Lege *Fauſtis*, quod proprium in hac re verbum. Statim ſequitur *feſta longa.*

V. 96. *Paridis . . . trementis* &c. Aures exigunt *trementi* manu, i. e. trepida.

V. 111. *Seu pacis meritum* &c. Antiquiores edit. uno conſenſu habent *merito*, tibi ſcil. vel merito tuo.

V. 116. *Tu magna* &c. Senſus & conſtructio poſtulant "*Seu* magna".

V. 130. *incubatque ſomno* &c. Lege certiſſima emendatione "*excubatque* ſomno ſecuræ" ſc. uxoris.

V. 132. *Haec vitae genialis* &c. Parmenſis habet *genitalis*, recte. Genialis origo idem eſt quod initium.

# IN LIB. III.

## EPIST. AD POLLIVM.

Sub finem. *Hinc praecipue libello* &c. Subjunge ſequentia: "Favebis *tu*, cum ſcias *habere* deſtina-„tionem quietis meæ, *&* tibi maxime intendere".

## IN ECLOGAM I.

V. 16. *Ductavit ſcopulos?* Optima Parm. editio

clare habet "*Diviſit* ſcopulos". *Ductare*, verbum obſcœnum, poſt Salluſtium exulavit e lingua Latina.

V. 36. *Inſtratumque humeris dimitte gerentibus* &c. Hic, ut mihi videtur, requiritur aliquid ſignificantius & Herculi magis proprium. Unde pro *gerentibus*, quod abundat, lege *ingentibus*; epitheton de Herculis humeris ſatis obvium.

V. 43. *Theſpius.* Non Theſpius, ſed *Theſtius* vocatur hic Theſpienſium rex, filiarum 50, quas Hercules una nocte omnes gravidas reddidiſſe fingitur, pater.

V. 44. *inſontes . . . ſine caeſtibus irae* &c. Non ideo inſontes juvenum iræ, quia ſine *caeſtibus*, ſed quia ſine *caedibus*.

V. 55. *altum* &c. Pro *aptum* neſcio unde in Gronovii editionem irrepſerit *altum*. Ceteræ omnes habent *aptum*.

V. 92. *Tecta Dicarchaei* &c. Oportet *Dicarcheae* a Græco Δικαιαρχεια. Deinde pro *juvenem* Parthenopen, quod non quadrat cum Silv. IV, 8, v. 55, ubi hanc eandem Parthenopen *feſſam aevo* vocat, lege *mitemque*, ut infra Eclog. V, 79.

V. 97. *erat.* Ven. Parm. & Rom. *erant*; quod verum eſt.

V. 101. *lymphas.* Parm. & Rom. diſertim habent *Nymphas*, recte.

V. 109. *templo.* Præcedit v. 104. *Da templum*

&c. Unde ego non dubitavi in contextum admittere *tecto*, ſenſu eodem, voce tantum diverſa.

V. 110 ſq. *Nec te, quod . . . exeſus ab aevo.* Pro *quod* non male legas *qui*, & pro *exeſus*, ut *immenſo non unquam aevo* congruat, *exciſus*.

V. 117. *formatur imagine tela.* Scripſiſſe Statium oportet:

Nec mora, conſcripta *formantur* imagine *templa*.

V. 122. *curva fornace* &c. Ex Virg. Aen. VIII, 446 reponendum videtur *vaſta* fornace. *Curva* enim nequaquam convenit.

V. 135. *vix annus anhelat* &c. Parm. habet *anhelans*, ſc. aderat ea pars anni, qua anhelamus ſeu æſtuamur, h. e. æſtas.

V. 149. *numenque Euploea* &c. Ex lib. II, Ecl. 2, v. 79 *numen* hic mutandum in *omen*, proſperam navigationem denotans.

V. 151. *Addiſcis*, lege *Adſciſcis*, qua lectione nihil elegantius.

V. 157. *manu Libycas* &c. Nullo apto ſenſu ſtare poteſt vox *Libycas*; plane legendum *liquidas*, uti ex noſtro Achilleid. II, 441 & aliunde patet. *Unctas luctas* alii eodem ſenſu vocant.

V. 160. *non degenerabit* &c. Admiſſa unica litera *m* prodit, quo nihil verius:

& tantum non *degener ambit* honorem.

V. 163.

V. 163. *Haec ego naſcentes laetus* &c. Quem non offendat ſibilus tot ſyllabarum in *s* exeuntium? Hoc igitur modo emollias verſum:

Hæc ego naſcentes *laetum* bacchatus ad aras.

Ut Theb. III, 618 & Achill. I, 323.

V. 182. *priſcumque* &c. Lege, *priſcumve*, & verſu ſeq. *ſoliſve*.

## IN ECLOGAM II.

V. 6. *dubio committitur alto* &c. Ad evitandam ingratam *maris* repetitionem lege: "*dubiae* committitur *alno*", i. e. navigio, idque tanto magis, quod Statius hæc ex Horat. carm. I, 3 deſumpſit, ubi v. 5: "*Navis*, quæ tibi creditum Debes Virgilium".

V. 15. *Dicere quae* &c. imo *quas*, ſc. Nereides.

V. 30. *Molochus.* Malim *Molybdis*, inſtrumentum plumbeum ad hunc uſum.

V. 43 ſq. *per aequora mundi* &c. Recte Heinſius legit *ponti*, ex Lucret. I, 8 & Ovid Metam. II, 872. Sequitur *ac hiemes* &c. intolerandus cultis auribus hiatus. Fidenter edidi, "*atque* hiemes".

V. 51. *ecce meum* &c. Pro *ecce* multi codices habent *inde*, & ita editio Rom.

V. 66. *anhelantemque jugis bis preſſit* &c. Ferri poteſt, ſi conſtructio ſit, *bis preſſit Olympum anhelantem jugis*. Bis, ſcil. Pelio & Oſſa.

V. 75. *audebant* &c. Lege omnino "*gaudebant* ſpargere" h. e. ſpargebant.

V. 96. *Sic quondam* &c. rectius *Si.*

V. 103. *Excipe multiſono* &c. Auream lectionem ſervat Veneta, nempe *mulciſono*, i. e. placido & mulcente ſiſtri ſono.

V. 110. *Cecropio ſtagnata* &c. Veneta "Cecropio *ſignata* luto" quod omnino verum puto.

V. 119. *blando qua merſa veneno* &c. Loquitur de morte Cleopatræ, morſu aſpidum abſumtæ. Aſpidum autem venenum torpore & ſomno conficiebat; unde *blandum.* Hinc intelliges, Statium ſcripſiſſe:

blando qua merſa *veterno* &c.

V. 123. *puer hic* &c. Lege "puer *his* ſudavit in *arvis*".

V. 129 ſq. *At nos hoc* &c. Editio Rom. pro *At* habet *Hoc*, quod verum puto. *Hoc* nos, *hoc* iterum &c. quo pacto augetur affectus. Sequitur "*vaſtos* cernemus fluctus" ineptiſſimum hoc loco epitheton. Cum in Syriam navigaturus eſſet Metius, oravit Nereïdas, ut inclinarent fluctus ad ortus v. 33. Jam in Italiam redeunti optat alios fluctus & alias auras, diverſas a prioribus. Scripſit Statius:

Hoc nos, hoc iterum ſtantes in litore, *verſos*
Cernemus fluctus, aliaſque rogabimus auras.

V. 139 ſq. *Qua . . . qua* &c. Bis *quo*, non

*qua*, hic legendum eſſe, mecum Gronovius conſentit. Sequitur "*ubi* germine primum" ſed lege rurſus: "*quo* germine". In altero nullus ſenſus.

V. 142 ſq. *quae buſta Pelaſgis, Quaeve* &c. Heinſius pro *buſta* legit *juſta*, nihilque verius. *Juſta dare*, frequens phraſis. Dein pro *Quaeve*, lege *Quaeque*. Ita Parm. & Rom. editiones.

## IN ECLOGAM III.

Notante Gronovio titulus hujus Eclogæ in MSs. Codd. ut & in editione principe Parm. eſt: *Conſolatio ad Claudium Etruſcum*, & hoc verum puto.

V. 15. *conſcius unquam.* Omnino frigidum eſt iſtud *unquam*. Scripſit Statius *umbram*.

V. 18. *Leniter implicitos* &c. Lege *adplicitos*, i. e. admotos, appoſitos *vultus*.

V. 21. *nigraſque putat* &c. Heinſius pro *nigras* legit *pigras*. Recte. Tum demum eſt *mira fides*.

V. 25. *& nimium felix.* Lege, *heu nimium* &c.

V. 31. *dignis Luctibus.* Mallem *magnis*, ut Silv. V, 3.

V. 39. *ſimiles gemui* &c. Ex aure & Statianis numeris & ſcribendi more certus ſum, eum hoc loco dediſſe:

Ignotum: *&* ſimiles gemui projectus ad ignes.

V. 50. *Alterniſque premunt.* Quis non ſtatim videt, Statium ſcripſiſſe "Alterniſque *regunt*".

V. 55. *nec injuſtae . . . lucis.* Unde *lux* inter numina, quæ ſub legibus ſuis? Lege

nec *injuſſi* toties redit orbita *ſolis.*

V. 57. *Pertulit & ſaevi Tirynthius* &c. Quiſnam hic rex ſævus? Euryſtheus, opinor. Unde conjicio legendum eſſe:

Pertulit *Euryſthei* Tirynthius horrida regis
Pacta.

Manifeſta alluſio ad locum Virgilii Aeneid. VIII, 251. Deinde non *pacta*, ſed *juſſa* Euryſtheos regis agnoſco.

V. 68. *multa ſuper indole* &c. Sed quali indole? Multa enim tam mala quam bona eſſe poteſt. Lege: *magna* ſuper indole &c. ut Achill. I, 276.

V. 78. *& longo tranſmittit . . . nepoti.* Pro *tranſmittit* legendum *tranſmiſit*, ut ſupra *ſubvexit*, ſumptum nempe ex Virgil. Aeneid. III, 329. Sed quis hic *longus nepos* Claudii, cui tranſmittebatur Etruſcus. Ex ſenſu & ordine narrationis patet, de *Nerone* hic ſermonem eſſe. Primum, inquit, *Tiberii* aula tibi patuit; nec abegit *proximus heres*, Caligula. Sed in actus præcipuos ſubvexit *Claudius*, & tranſmiſit te ſucceſſori *Neroni*.. Verum cur *longo* Neroni. Latet aliquid Neroni proprium, *torvo* vel tale quidpiam.

V. 87. *partaeque per omnes* &c. Lege, *ſparſaeque* &c.

V. 98. *Vigiles te* &c. Tandem in conjecturam incidi, quam pro manu Statii pene auſim venditare. Ea eſt:

— — *Vigil ipſe, animoque ſagaci*
*Excitus, evolvis* quantum &c.

*Evolvis* pro *evolvit* certiſſimum eſt. Etruſcum enim alloquitur poeta.

V. 105. *crepet igne monetae.* Abundàt vox *igne.* Forte legendum *ore*, ut dicatur, quantum nummorum, Romana nota ſignatorum, in monetis & officinis Imperatoris percuſſum ſit. *Moneta* eſt Dea nummorum; unde bene additur *ore.*

V. 111 ſq. *Quis ſublime genus* &c. Conjicio non *genus*, ſed *decus* legendum hic eſſe, cum de genere mox ſigillatim v. 115 verba fiant. *Sublime decus* ap. Claudianum de nupt. Honor. verſu 39. Dein verſu ſeq. pro *haudquaquam* lege *haud unquam* ex Veneta.

V. 134. *collectaeque pyram* &c. Lege, *collataeque*, verbum funebre.

V. 180 ſq. *qui falſis* &c. Legendum *quo*, non *qui.* Deinde diſplicet *gemuit* & *gemens.* Lego, "Tunc immane *fremens*" ut Thebaid. VII, 584.

V. 199. *Aſſidue libabo* &c. Melius Parmenſis, "*Aſſiduas* libabo dapes".

V. 114. *eque tua* &c. Lege, "*inque* tua tumulum tellure levabit". Senſus eſt, hic, in Italia,

litabit Manibus tuis, & Cenotaphium tibi extruet in tua tellure, Smyrna, tuo gentili ſolo.

## IN ECLOGAM IV.

V. 13. *nube rapinae.* Quid nubes rapinæ? Ne dubites, quin ſcripſerit Statius "*laude* rapinæ". Noſter Theb. IX, 704 de Parthenopæo:

Nec formæ ſibi laude placet &c.

V. 27. *conſpicit aram.* Parmenſis habet *aras*, recte. Majus & auguſtius aliquid in plurali numero; & hoc pacto vitatur ambiguitas compoſitionis in *ludentem . . . aram.*

V. 29. *toto jam* &c. Hic quoque optima Parmenſis *tam*, non *jam*; vere.

V. 47. *vetereſque penates* &c. Lege, *veteriſque* ſcil. Evandri. Suavius hoc, magis poeticum & uſitatius.

V. 58. *myrrhaſque graves* &c. Pro *myrrhas* Salmaſius probat legendum eſſe *murras;* unde vaſa *murrina.* Sed parum apte puero dantur *graves* murræ. Parm. & Rom. editiones habent:

myrrhaſque *puer* cryſtallaque &c.

quod in textum recepi.

V. 60. *Care puer.* Immo potius "*Clare* puer" ut Sylv. V, 2.

V. 66. *Carperet.* Non intelligo, quo ſenſu lanugo *carpit* genas. Scripſit Statius *ſpargeret*, pro-

prium in hac re verbum. Mox pro *fuſcaret gratia formae* Gronovius mavult *gaudia formae.* Bene. Conf. Ovid. Metam. XIV, 652.

V. 70. *Leniter*, *haud ullo* &c. Scribe: "Leniter, *&* *nullo* &c.

V. 83. *pectebat &c.* Probum quidem ſuo loco verbum; ſed hic multo elegantius & magis poeticum *repetebat*, uti Rom. & Veneta editiones habent.

V. 88. *Accurrunt teneri* &c. Per teneros volucres intelligit Cupidines. Sed vix credibile, Statium duo adjectiva ſine ſubſtantivo adhibuiſſe. Lego *pueri*, non *teneri* volucres. Noſter infra Eclog. V. 68 *leves pueros* vocat.

V. 94. *portaverat auro* &c. Modo dixerat, "*auro* gemmiſque locant". Hæc mendi ſuſpicionem incutiunt. Lego:

Nobile gemmato ſpeculum portaverat *orbe.*

Orbis gemmatus eſt peripheria ſpeculi gemmis interſtincta.

V. 97 ſq. *hucuſque relinque.* Statium ſcripſiſſe puto:

Et vultus *hos* uſque relinque.

Relinquas illic hos, taleſve vultus, talem formam, qualem nunc habes. Pro *recluſit* rectius *ſecluſit.* Dein v. 99 pro *egregius* aures poeticæ exigunt *egregias* ſc. palmas.

V. 104. *Pylioſque ſimul.* Voluit, opinor, dicere, jungat ætatem Neſtoris ætati Tithoni. Sed hoc non eſt *ſimul* ire per annos Pylios. Si enim ſimul eat, nihil annis Domitiani per hoc votum addetur. Hoc modo legendum: "Iliacos Pylioſque *ſitus*", i. e. ſenectutem. Probo hoc ex Silv. I, 4. v. 125 ſq.

## IN ECLOGAM V.

V. 7. *Quatuor emeritis* &c. Mihi verius videtur *Quatuor emenſis;* certe multo uſitatius eſt.

V. 9. *Non intertextas* &c. Parm. & Rom. editiones habent *interſectas.* Retexere autem interſectas telas eſt iterum nere, redordiri telas, quas noctu interſecaſſet.

V. 10 ſq. *thalamoſque armata* &c. Lege, *thalamiſque orbata.* Etiamſi marito orbata eſſes, nullos tamen procos admitteres. Laus fidei & probitatis. Dein pro *alia fronte* Parm. *alta*, & pro *vultu* Rom. *vultus.* Bene.

V. 16. *turba theatri.* Suſpicor Statium ſcripſiſſe "*cura* theatri" ex Propert. II, 13.

V. 28 ſq. *nitidas . . . comas.* Romana editio, *nitidis comis*, quod præfero.

V. 34. *totaſque in murmure noctes* &c. Heinſius legit, *motaſque* in *murmura voces;* veriſſime. Quid enim eſt *rapere noctes aure?*

V. 37. *Qualem te nuper Stygias modo* &c. Nonne *nuper* & *modo* idem ſunt? Vetus codex pro *modo* hab. *prope;* quod veriſſimum eſt.

V. 45. *Qua veteres Latias, Grajaſque* &c. Suſpectus mendi verſus propter tot voces in *as* exeuntes. Mihi videtur legendum:

Qua veteres Latias, *Grajûmque* &c.

V. 49. *Et quamquam ſaevi fecerunt Menada planctus.* In Veneta edit. *Menala*, unde pronum fuit facere:

Et *cujus* ſævi *ferierunt Maenala* planctus.

V. 56. *Nata tuo* &c. Quis ferre poteſt hanc barbaram poſitionem vocum *curaque natae* . . . . *nata tuo?* Conjicio,

— — ſic nunquam corde recedit
*Illa* tuo &c.

Dicit Statius, Tu, licet noverca tantum, amas filiam prioris conjugis ut mater.

V. 58 ſq. *Alcyone vernos* &c. Quinam hi *verni Halcyones*, avis marinæ, nidi? Lege *veros*. *Nidi* hic ſunt pulli, & ita paſſim apud poetas. Dein *amplectens* emenda, *amplexuſque*.

V. 60 ſq. *Heu nunc illa terit* . . . *Otia tam pulchrae terit* &c. Mendoſiſſimus locus. Codices quidam & editio Ven. in priori verſu pro *terit* hab. *tenet*. Ita Parmenſis quoque. Ead. & Rom. *Et* pro *Heu*. Lege: "*Et* nunc illa, *tenet* viduo &c. Sic clareſcet locus antea obſcuriſſimus.

V. 62. *plenis . . . taedis.* Non intelligo has plenas tædas. Bene autem *feſtis taedis*, ut mox verſu 70.

V. 64. *petit* &c. Lege *ferit.* Dein *voce paterna* abſurdum videtur. Non enim patris voce, ſed ſua cantavit. Suſpicor *voce canora.* Sequitur *Diſcendum Muſis*, quod nimis frigidum & humile. Verius & elegantius puto *Livendum Muſis*, i. e. invidendum.

V. 75. *& littora mundi Hoſpita.* Melius *mundo hoſpita*, quam *mundi*, i. e. quæ recipiunt vel excipiunt totum mundum. Mundi hoſpita eſt, quæ recipitur a mundo; quod hoc loco abſurdum. Sed parum apte *littora* inſeruntur inter tot propria nomina urbium florentium: unde proprium quoque urbis alicujus nomen hic deliteſcere ſuſpicor, nec dubito quin pro *mundi* ſit legendum *Baii*, i. e. Bajarum nomen. Eundem locorum ordinem, & eadem fere verba habemus infra lib. V, 3, v. 167.

V. 88. *Morum jura* &c. Senſum quidem teneo, bonos nempe mores pro legibus eſſe. Sed *jura morum* abſurdum eſt. Mutatione unius literulæ & diſtinctionis ita ſubvenio:

Nulla foro rabies, aut ſtrictæ jurgia *leges*
*Norunt*: jura viris ſolum &c.

Infra Silv. IV, 4, v. 39: *Latiae non miſcent jurgia leges.*

V. 93. *libertatemque Menandri* &c. Heinſius pro *Menandri* legit *theatri*, quod huic loco non convenit, multo minus *Menandri*. Latet Gerundium aliquod, quale eſt *libertatemque jocandi*.

V. 102. *Caraque non molli juga* &c. Vina non mollia ſunt auſtera. Atqui Surrentinum erat tenue & lene, teſte Plin. hiſt. nat. XIV, 6. Heinſius legit *ſoli* ſcil. Baccho, quia illic Minerva & Hercules & Neptunus colebantur. Adhæreo igitur Heinſianæ conjecturæ, donec melius aliquid contingat & auctius.

# IN LIB. IV.

## EPIST. AD MARCELLVM.

*Primo autem* &c. immo prima ſc. Ecloga. Præceſſit *quarta*. Eodem modo mox lege *ſecunda* & *Tertia*

*Epiſtolam meam* &c. Scribe: epiſtolam *eam*.

*Jam vindicis* &c. Optime Parmenſis *Nam*.

## IN ECLOGAM I.

V. 9. *Et requiem* &c. Auſim polliceri, Statium ſcripſiſſe: "Et *rediit* bis ſextus honos".

V. 14. *Omnia juſſiſti* &c. Non legimus, Domitianum clauſiſſe templum Jani, quo ſolo ſenſu vere dici poſſet, compoſuiſſe *omnia* bella. Unde

lego *horrida*, perpetuum bellorum epitheton, non *omnia*

V. 25. *Moribus atque tuis* &c. Corruptus locus. Verum puto: *Faſcibus ecce tuis* &c. Senſus hoc poſtulat, & evincunt ſequentia

V. 33. *& quanta* &c. Lege: "*En!* quanta recuſas".

V. 45 ſq. *Tunc omnes patuere fores* &c. Quaenam fores & cui bono? Bonis avibus Criticae litavi, cum hunc locum iſta reſtitui:

> Tunc *omen plauſere* fores, *laetique* dederunt
> Signa *poli*.

Dicit Jani fores plangore dediſſe ſignum & omen, haec, quae praedixerat, eventura eſſe. *Rex magne.* Domitianus licet *dominus* & *Deus* appellari voluerit, nuſquam tamen legimus, eum *regis* nomen affectaſſe. Scripſit forte Statius *dux magne*, familiaris Romanis imperatoribus appellatio, qua & ipſe in his Silvis de Domitiano non ſemel utitur.

## IN ECLOGAM II.

V. 4. *Aequore qui multo* &c. Ex editione Rom. & Veneta in contextum admittatur *lento*, quod Statianum eſſe nullus dubito. Sermo eſt de Virgilio & Homero.

V. 6. *conſurgere menſa* &c. Verius forte eſt, *conſidere menſa*, ut ap. Virg. Aen. VII, 176.

V. 24. *Liberior campi* &c. Statius domum Domitiani a magnitudine commendat, dicitque eam in liberam & magnam laxitudinem porrectam eſſe; hoc vero non eſt *campi*, ſed *ſpatii*.

V. 38. *Indiſque* &c. Clare legendum *Indiſve*. Disjungenda ſunt *epulae*, & robore Maurorum innixa *Indis columnis*, non conjungenda.

V. 50. *reverſus* &c. Quo reverſus? & poſt cujus *horrida juſſa?* Lege:

— poſt horrida juſſa *novercae* &c.

uti Achilleid. I, 188. Silv. III, I, v. 22.

V. 53. *menſaſque reviſit* &c. Parmenſis habet *reliquit;* cui favet ſimillimus locus Achilleid. I, 52.

## IN ECLOGAM III.

V. 5. *pejerante bello* &c. An bellum *pejerare* dicitur? Non certe, ſed dux, qui contra fœdus & pacem juratam bellum infert. Lege & diſtingue:

Nec dux advena, *pejerate* bello,
Campanos *quatis* inquietos agros.

V. 19. *Flaviumque culmen* &c. Lege "Flaviumque *coelum*". Ita alibi vocat hoc templum Flaviæ gentis.

V. 20. *Hic ſcenis populi* &c. Vix locum vidi hoc inquinatiorem. Attendens autem ſenſui, duo fuiſſe incommoda reperiet, quæ ſuſtulit Domitianus, nempe profundam arenam ex via publica, &

inundationem Vulturni amnis. Hæc duo hoc modo extulit Statius:

> Hic, *coeno bibulo viam gravante*,
> Et campis iter *amne detinente*,
> Longos eximit ambitus.

V. 23. *graves arenas.* Contrarium dixiſſe debuit Statius, & Clericus pro *graves* repoſuit ex antiquis editionibus *putres*, id eſt, leves, molles arenas; quam emendationem veriſſimam puto, & ſenſui neceſſariam.

V. 27. *axe vectus uno.* Heinſius pro *uno* recte legit *udo*.

V. 33. *orbitae tacentes.* Malim jacentes, i. e. depreſſæ & profundæ.

V. 53. *ſordidoque topho.* Hoc nihili eſt. Veriſſimam puto Heinſii emendationem *torrido topho*, ſive pro arido ſive pro teſto accipias.

V. 59 *Lechiae niſi* &c. Minime dubito, quin Statius ſcripſerit *Lecheo nihil vetante.*

V. 61. *nobileſque ſylvae.* Quid ſilvæ nobilitas ad Echo, quam remittit? Rectius in Parmenſi *mobileſque.*

V. 81. Bene eſt, quod Politianus in ſuis exemplaribus invenit:

> Sed grates ago, *ſervituſque* tanti eſt &c.

Humillime & ſerviliter Domitiano adulatur Vulturnus.

V. 88. *Ne me pulvureum* &c. Senſus poſtulat, ut legas:

*Nec* me pulvureum gravemque cœno
Tyrrheni ſinus *obruet* &c.

Particulam *Nec* Veneta habet editio.

V. 95. *levarat*. In Parm. & Rom. invenio *levabat*; quod quare mutarunt?

V. 100 ſq. *qui coronat imbri . . . excitus viator.* Aſſentior Heinſianæ emendationi:

Quantus nubila *quo* coronat *Iris.*
Illic flectitur *exitus viarum.*

Tò *imbri* imbecillimum eſt. Multo elegantius inducitur dea Iris.

V. 112 ſq. *Qui primo* &c. Hi verſus non ſunt Statii, ſed ludibundæ manus.

V 137. *maderet.* In MSS. & in Parm. *maderes*; veriſſime. Apoſtrophæ Poetis uſitatiſſimæ.

V. 150. *Quos fertur* &c. Plane legendum *Quot.* Sic & verſu proxime ſeq.

V. 159. *obvioſque currus.* Mihi magis placet *abnueſque. Currus* hic pro triumphis.

## IN ECLOGAM IV.

V. 10. *Cui primum* &c. Editiones principes, Ven. Parm Rom. habent *primam* ſc. ſalutem.

V. 22. *Ingeniive bonis.* Parvum hic mendum, emaculandum tamen. Lege "*Ingeniine* bonis".

V. 31. *& Elaeis auriga* &c. Lege:

— & *Eleos* auriga, laboribus *actis* &c.

V. 49. *nos otia vitae* &c. *Otia* poetæ ſimpliciter ponunt abſque additamento *vitae*, minime neceſſario. Sed nec artificii Statiani erat relinquere *cantum* ſine epitheto. Scripſit:

— Nos otia *miti*
Solamur cantu.

V. 57. *ſi numina pergant* &c. Præceſſit:

At tu, ſi longi curſum *dabit* &c.

Unde patet hic quoque legendum:

— Latiique ducis ſi numina *pergent*.

V. 60. *Et ſpatia obliquae* &c. Rom. habet *antiquae*, quod non dubito eſſe veram Statii manum. Confirmat oppoſitio inter *antiquae* & *renovare*.

V. 66. *Quique gravem tardi* &c. Mirum *tardos* lacertos cenſeri inter *membra accommoda bellis*. Lege:

Quique gravem *validi* ſubeant thoraca lacerti.

V. 72. *Magna geres* &c. Lege ex ſenſu & veſtigiis Parmenſis "Magna *pater*, dignoſque &c Nihil verius puto hac emendatione. Conf. Ecl. VII, v. 41.

V. 76. *ſibi gloria felix* &c. Verba *ſinu Tyrio*, quæ ad gloriam non poſſunt pertinere, veram indigitant hujus loci lectionem:

Jam te blanda ſinu Tyrio ſibi *curia* felix &c.

Curia pro ſenatu, cujus alumnum dicit eſſe Marcellum, ut de Criſpino infra Ecl. V, 2, v. 27.

V. 85.

V. 85. *Procul iſta tuis, Tifata, Teate.* Lege:

Procul iſta *tibi ſint fata*, Teate.

Teate erat oppidum Marrucinorum. Statius optat, ut a Marrucinis potiſſimum campis incendia avertantur, quia ibi Marcellus poſſeſſiones habuit.

V. 101. *voti tibi vatis* &c. In omnibus, præter Venetam, ante Gronovium, editionibus invenio *noti*, quod probum eſt, non *voti.*

V. 102. *Nec enim Tirynthius* &c. Mutilum locum puto. Optime procederet ſenſus, ſi ita legeres:

— *Tibi* enim Tirynthius, almæ
Pectus amicitiæ, cedit; tibi gloria &c.

## IN ECLOGAM V.

V. 9. *Nunc cuncta Veris* &c. Lege "Nunc cuncta *vernans* &c.

V 24. *Caeſareo peraravit auro.* Locus notabilis & qui viros eruditos inſigniter exercuit. Ne dubites, quin Statius ſcripſerit:

— *Hic* mea carmina
Regina bellorum virago
Cæſareo *docoravit* auro.

*Hic*, i. e. in hac terra Loquitur de Alba, in qua ter coronatus fuerat, victor in certamine, quod in honorem Palladis Domitianus inſtituerat.

V. 37. *Haec mira virtus.* Veneta hab. *Nec* mira &c. Nec eſt quod miremur hanc in te virtutem.

V. 38. *vadoſae neſcius Africae* &c. Quid eſt vadoſa Africa. Lege *doloſae*. Nota omnibus fides Punica.

V. 47. *Qui Lybiam deceant* &c. Frigidum hoc. Senſus omnino poſtulat *decorant*.

V. 49. *Eſt & frementi* &c. Clare ſcribendum:

Eſt & *frequenti* vox *habilis* foro.

Hoc voluit Statius: Apta eſt etiam vox tua foro & cauſis agendis.

V. 58. *Paſſim ſolutis. Paſſim* hic nihili eſt; lege *Paſſu*. Modi enim paſſu ſoluti ſunt proſa oratio.

## IN ECLOGAM VI.

V. 7. *Vinaque perpetuis* &c. Abſurdum eſt & falſum dicere vina certare poſſe *perpetuis* faſtis, i. e. conſulatibus ſeu annis. Lege *centenis*.

V. 16. *Titonia* &c. Pro *Tithonia* ſeu Aurora. Titonia ſeu Titania eſt Luna.

V. 18. *Nox & Erythraeis* &c. Parvum mendum, quod ſibilus etiam prodit. Legendum nempe *Erythraeae* ſc. Thetidis.

V. 20. *Mille ubi* &c. Plane legendum, Mille *ibi*.

V. 23. *veteres agnoſcere* &c. Parm. & Rom. habent *cognoſcere*, quod in textum recepi.

V. 32. *caſtae Genius . . . menſae*. Valde mihi ſuſpecta eſt vox *caſtae*, quæ menſæ non ſatis convenit. Nec quæ ſequuntur genium caſtæ menſæ depingunt, ſed *feſtae*. Conf. Theb. IV, 840.

V. 45. *Artificis curis* &c. Poſtulat elegantia & mos perpetuus Statii, ut legas:

Artificis, *curtae* pariter geſtamina menſæ &c.

Parva nempe menſa hic opponitur ingentibus coloſſis.

V. 53. *Qualis & Oeteis* &c. Senſus requirit: "Qualis *ab* Oeteis", i. e. poſt Oetas favillas.

V. 57. *adhuc ſaevae* &c. Cædes, quas Hercules perpetrabat, non ſævæ fuerunt, ſed generi humano utiles. En veritatem trium tantum literarum mutatione.

— *at haec clavae* meminit manus: aſpera *ſedes*
Suſtinet occultum &c.

*Meminit* eleganter pro *tenet* ſeu in parato habet clavam. Neceſſario etiam *ſedes*. Habitu enim ſedentis fingebatur hæc icuncula. Conf. Martialis IX, 44.

V. 61. *Et comitem occaſus* &c. Suſpicor a Statio fuiſſe:

Et comitem *caſus* ſecum portabat *in omnes*.

Ex Virgil. Aeneid. IX, 277.

V. 65. *ſemper narrabat* &c. Ridicula hæc repræſentatio Alexandri, ſurdo fabulam narrantis. Lege *referebat;* huic imputabat, quod vicerat.

V. 66. *detraxerat Indos* Neſcio quid ſit detrahere Indos. Unde detraxit? Conjicio *devicerat*.

V. 69. *magnoque ex agmine* &c. Nauſeam movet vox *magni* brevi intervallo quater repetita. Meo judicio verius eſt *longoque*.

V. 74. *timuit* &c. Timuitne Alexander Magnus? Hoc negant quotquot de eo ſcripſerunt. Lege *tenuit*.

V. 82. *ſacrilegus* &c. Gronovius reliq. ad Silv. legit *ſacrilega*, veriſſime.

V. 87. *Ornabat*. Scaliger fecit *comebat*, quod ego retineo, quia Statio in deliciis ea vox.

V. 98 ſq. *carmina* . . . . *carmine* &c. Inſcita hæc repetito. Mihi non dubium eſt Statium ſcripſiſſe "amantes *tempora* laurus". Laurus enim & tempora perpetuo conjunguntur.

## IN ECLOGAM VII.

V. 11. *nunc major ſitis*. Lege "*nec* major ſitis" quaſi dixiſſet, nec opus eſt majori ſiti, & modicus hauſtus ſufficiet.

V. 19. *liricenve* &c. Parm. & Rom. habent *laricem motus*.

## IN ECLOGAM VIII.

V. 15. *dulci tremit* &c. Atqui clamor infantium non poteſt quatere domum. Unde patet veriſſimam eſſe emendationem Heinſii "dulci *fremit*", i. e. ſtrepit, reſonat.

V. 17. *liventia pectora* &c. Dea Invidia non dicitur nocere pectore, ſed oculis & obtutu; ut mihi non dubium ſit, Statium ſcripſiſſe *lumina*.

V. 19. *promiſit* &c. Si jam promiſit Apollo fer-

nium & decus virtutis, quodnam opus hac precatione ut ſervaret. Lege *promittit*.

V. 24. *donis nunquam mutata* &c. Sacrata hæc dona ſunt jus trium liberorum, quod Menecrati indulſerat Cæſar. Unde nullus in voce *mutata* ſenſus, ſaltem huic loco non congruus. Præſtat *nudata*.

V. 26 *ſe juveni laetam* &c. Niſi fallor, ſcripſit Statius *mediam*, quippe trium liberorum nata ſecundo loco. Comparatur mox hæc filia Helenæ inter duos fratres, & Lunæ inter duo ſidera mediæ.

V. 27. *Aptior his virtus* &c. Mihi omnino ſpurius & inſititius videtur hic verſus, qui totius ſententiæ connexionem fœde interrumpit. Uncinis itaque excipiatur.

V. 40. *Et cantu* &c. Recte Bentlejus, *Et creta* &c. Sequitur *vota cano*.

V. 53. *umbroſaeque* &c. Opinor ſcribendum eſſe *umbroſaeve*.

## IN ECLOGAM IX.

V. 9. *decuſſi*. Pleræque editiones habent *decuſſis*, quod verius.

V. 13. *colunt* &c. Lege *olent*.

V. 24. *Caeſis pilea* &c. Scripſit Statius *Sciſſis*.

V. 34 ſq. *Non lardum grave . . . non graves Phaliſci?* Non ferri poteſt *grave* & *graves*. Lege, "Non lardum *breve* &c. minutam ſc. lardi portionem.

V. 40. *cereos nitentes.* Heinſius ex Parm. reſtituit *olentes*, quod verum eſt. Fiebant enim cerei ex cera odorata.

V. 43. *patinas in orbe tortas.* Recte ſcribendi ratio poſtulat "patinas *vel* orbe tortas", i. e. rota.

V. 47. *idem mihi rependis.* Parm. Rom. & Ven. habent "idem *nihil* rependis" quod verum eſt.

# IN LIB. V.

Ad Abaſcant. ſub finem. *mallem tamen* &c. Stultum hoc. Lege "mallem *talem* nondum interveniſſe materiam", i e. tam luctuoſam.

## IN ECLOGAM I.

V. 9. *inque omni te quaerit* &c. Diſplicet mihi *quaerit amare*, quod de rebus dicitur, quæ cum difficultate aliqua & moleſtia efficiuntur. Magis congruum videtur *quaerit habere.*

V. 17. *Altera cum volucris* &c. Scripſit Statius *volucrem* ſc annum.

V. 18 ſq. *vulnere primo . . . Nigra domus* &c. Pro *vulnere* optime legere potes *funere*, & pro *Nigra* Heinſius legit *Aegra.* Bene.

V. 33. *Sipyleia fertur* &c. Heinſius emendavit, *Sipylea feretur;* quo nihil unquam verius fuit. Sequitur enim *Deficient*, *fatiſcet.*

V. 50. *&* *caris gaudet* &c. Quid eximium, ſi

aliquis gaudet rebus *caris*. Suſpicor fuiſſe *crebris*. Hoc poſtulare videtur argumentatio & vox *ditem*.

V. 63. *vitamque impendere* &c. Parm. & Rom. editiones habent *rependere*, quod genuinum eſt Statii & elegantiſſimum.

V. 76. *raramque quietem* &c. Significantius eſt, *navamque quietem*, i. e. modeſtiam rebus gerendis aptam, actuoſam.

V. 81 ſq. *quid Arctos*, *Quid Boreas* &c. Manifeſta tautologia. Scribe, certiſſima emendatione, *quid Auſter*, *Quid Boreas* &c. & ita habebis quatuor mundi cardines, quod voluit Statius.

V. 93. *penna*, lege *pinna*. Res enim adverſæ per pinnas ſignificabantur in ſummo lancearum fixas, ut res lætæ per haſtas lauro veſtitas. Valde etiam dubito de voce *famoſa*, quæ ambiguæ ſignificationis eſt. Credo Statium ſcripſiſſe *damnoſa*, utpote quæ damni alicujus nuntium attulerit.

V. 95 ſq. *maniplos Intermiſſus eques*. Ita omnes editiones, ſine ſenſu. Salmaſius ita reſtituit:

— quis centum valeat frenare *maniplis*
*Intermixtus equos*.

Loquitur Statius de eo, qui præerat centum equitibus legionariis, per manipulos diſtributis. *Centum* numero certo pro incerto dixit.

V. 105. *curſu* &c. Optime Barthius *curru*, ut Silv. III, 4, v. 36, & alibi.

V. 107. *linquit* &c. Conſtructio poſtulat *linquens*, ut *praegreſſa*.

V. 110 *gaudia coenae*. Repono, *gaudia certe* &c.

V. 129. *durata* &c. Lege *durare*, i. e. ſuſtinere.

V. 134. *Vibrantem* &c Lege *Librantem*. Nimirum magni bellatores, qualis hic fingitur Domitianus, habebant miniſtros & armigeros ad latus, qui tela ſuggerebant. *Divina tela* ſunt Cæſarea.

V. 149. *adnubilat* &c. Hoc falſum eſt. Scripſit, niſi fallor, Statius:

& velis *obſibilat* aura ſecundis.

V. 190. *Quo niteat* &c. Cum vox *ſacri* non ad *Caeſaris*, ſed *vultus* referenda ſit, legendum eſt *niteant*.

V. 191. *ſignet* &c. lege *ſigna*. *Da* aurum & *ſigna* amorem, i. e. in baſi ſtatuæ mentionem fac amoris mei erga Cæſarem.

V. 193. *ad oras* &c. Parm. *in oras*, quod verum eſt & plus quam *ad oras*.

V. 201 ſq. *merſumque . . . agit*. Loquitur hic Statius de ſpecie doloris, quæ per ſilentium indicatur. Lege igitur:

— *mutumque* in corde dolorem
Sævus *alit*.

V. 207. *mirandaque* &c. Nullus in his ſenſus. Facilis vero reſtitutio *jurataque*.

V. 220. *Noctis* &c. Non intelligo quid ſit nox

in crinibus. Lego *Sordis.* Notus mos veterum in luctu deturpandi capita.

V. 222. *naſcitur* &c. Cod. Medic. & editio Ven. *ſurgitur*, quod in contextum recipiatur.

V. 231. *Sepit opes.* Aliam lectionem ſervat Parmenſis, *Spirat opes;* quæ vera eſt. Hoc enim proprium odoribus, quibus Priſcillæ corpus differtum & in venerabili marmore ſeu ſepulcro reconditum erat.

V. 233. *Illo Majo tholo* &c. De materia, ex qua effigies Priſcillæ conſtabant, hic agit Statius. Hinc vides, quam inepte *tholus* inſeratur inter æs & ſaxum. Verſus autem nihil aliud admittit præter

Illo Maja *auro*, Venus hoc non improba ſaxo.

V. 237. *Aſſidue.* Melius Parmenſis *Aſſiduae* ſcil. menſæ.

V. 252. *hoſpite cymba.* Præſtat *hoſpite ripa;* ulteriore ſcil. Stygis, purgationis loco, quem votis maxime appetebant animæ.

262. *certe jurant* &c. Et hic quoque reponendum *certae.* Sorores Parcæ jurant in vota certæ, hæc eventura eſſe, quæ rogavit pro Domitiano Priſcilla.

## IN ECLOGAM II.

V. 8. *Quid ſi* &c. Reſtituo *Quod ſi*, & ita Veneta.

V. 11. *etiamne optanda propinquant* &c. Si *pro-*

V. 74. *tenens* &c. Optime Barthius pro *tenens*, legit *timens*. Per ſe patet.

V. 88. *ne poſtera credant* &c. Lege, "*nec poſtea* credant &c.

V. 102. *vibraret* &c. Lege *libraret*. Vibrare eſt mittentis fulmen, librare vero jamjam miſſuri.

V. 108 ſq. *Dardaniuſque ſenex . . . Strage fori*. Mendoſiſſimus locus. Quis enim iſte *Dardanius ſenex*, & quid *Strage fori?* Mihi omnino verum videtur:

*Dardaniive ſenes*, *media* bellare *togati*
*Pace* fori.

Romulus & majores noſtri nunquam viderunt quemquam ea ætate, qua tu tunc fuiſti, pugnas tam ſtrenue obeuntem in media pace fori.

V. 110. *nec te reus* &c. Clare legendum "*pro* te reus ipſe timebat".

V. 113. *Tyberino in littore* &c. Non cohærent hæc cum ſequentibus. Lege, "Tyberino *ut* littore vidi" cui reſpondet v. 17. *ſtupui*, *armatumque putavi;* quemadmodum Ovid. Metam. VII, 727.

V. 115. *Tendentem curſus* &c. Veritatis palmam aufert Parmenſis, quæ hab. "*pendentem in* curſus".

V. 117. *armatumque putavi*. Vere reſtitui "*Martemque* putavi". Adeo bellicoſa imago fuiſti, Criſpine, ut te pro ipſo Marte caperem.

V. 118. *Trojanaque quaſſans* &c. Melius, ut mihi

videtur, dixiſſet Statius "*Sarranaque* quaſſans", i. e. Tyria, Carthaginenſia.

V. 120. *patri flagrabat Eliſam.* Manifeſto hic alluditur iſti loco Virgilii Aeneid. IV, 156. ubi Aſcanius inter venandum dicitur acri gaudere equo. Unde facile eſt eruere

miſeramque *puer flammabat* Eliſam.

V. 121. *gyro leviore* &c. Potius eſt *breviore*, & unice verum.

V. 123. *Arcadas . . . metas* &c. Agit poeta de Parthenopaeo Arcade in obſidione Thebana occupato. Unde huic loco *metae*, ad certamina luſoria curruum pertinentes, non congruunt. Nihil verius quam

Arcadas Ogygio verſantem in pulvere *turmas*.

V. 125. *pulſat.* Neſcio quomodo *indulgentia* Domitiani dici potuerit *pulſare* Criſpinum, quod vim & violentiam denotat. Si quid video, ſcripſit Statius *poſcit*, i. e. poſtulat, flagitat, hortatur, ut ſurgas & animo concipias caſtrorum curam.

V. 129. *Flectere Caſtor equos, humeris* &c. Depravatio hic latere videtur in voce *humeris*, quae ad priorem verſus partem reducenda eſt, hoc modo:

Flectere Caſtor equos *gyris*, quatere arma Quirinus.

Hoc enim artis & ſcientiae equeſtris erat. Dicit Statius, Mars & Minerva monſtrabunt tibi *acies* ſeu rationem diſponendi exercitus; Caſtor equitandi ar-

tem, Romulus arma cum dexteritate quadam & decore tractare.

V. 131. *intactaque caedibus arma.* Cum modo præceſſerit *arma*, repone *aera* ex Virg. Aen II. 734.

V. 145 ſq. *nitidas ſpeculas* &c. Recte emendavi *vigiles* ſpeculas &c. quia in iis vigilabant ſpeculatores, vel quia ignibus perpetuis inſtructæ erant. Sequitur, *caſtellaque longe Aſpicis* &c. ſatis ridiculum. Non enim longe aliquid *aſpicimus*, ſed *proſpicimus*.

V. 148. *vacantibus armis* &c. Heinſius recte *vocantibus*.

V. 150 *parentis* &c. Præclara Morelli emendatio, *paranti* ſc. Pyrrho.

V. 152 ſq. *optata juventa* &c. Sine ſenſu. Lege "*coeptaque* juventa" ut ſupra Lib. II, Eclog. VII, v. 64. Dein *Durabis quaſcunque vias* corrige: "Durabis quaſcunque *vices*", id eſt, quoſcunque caſus, quamcunque ſortem & fortunam.

V. 154 *Forſan & ipſe latus* (*ſic* &c. Quo cinctus inſtrumento? Lege:

Forſan & *enſe* latus (*ſi* numina &c.

Locus huic ſimillimus Silv. IV, 8, v. 61.

V. 159. *hinc votis animum . . . juvabo.* Tandem mihi ſatisfacio:

hinc votis *tantum* precibuſque *juvaro*.

V. 175. *tantiſque enixus* &c. Mihi multo magis placet *electus;* quaſi dixiſſet, hoc maxime tuam in-

duſtriam exerceat, quod electus es; non fortuito Fortunæ favore provectus.

## IN ECLOGAM III.

V. 3. *moveri* &c. Conſtructio poſtulat *movere.*

V. 9 ſq. *Extimui* &c. Vide an non legendum ſit *Suſtinui*, i. e. paſſus ſum, permiſi. Nec placet *trepidam laurum;* melius *partam* laurum, quod verum puto. Monſtrum plane eſt quod ſequitur. Sic lege & diſtingue totum locum:

— funeſtamque ederis irrepere taxum
*Suſtinui*, *partamque* (nefas) areſcere laurum
*Ille* ego, magnanimûm qui facta attollere regum &c.

V. 12. *quis Apolline merſo* &c. Heinſius pro *merſo* legit *verſo*, i. e. averſo, optime.

V. 17. *ſurda ferarum* &c. Mallem *tarda*, non ſequentia.

V. 23. *notique* . . . *Arati.* Lege, ut in Rom. inveni, *doctique.*

V. 29. *relegens coelo* &c. Lege *coelum.*

V. 35. *labente manu* &c. Rom. habet *hebetante.* Scripſit Statius *trepidante.*

V. 41 — 44. *Hic ego te* &c. Vix uno apice mutato totus hic locus ſic refingendus eſt:

*His* ego te (nam Sicanii &c.
*Inſertum* cum laude *locis*, *te* carmine plango &c.

Primum, inquit Statius, in hoc loco te ſepelivi cum laudatione funebri; nunc hoc epicedio te plango.

V. 45. *Sume & gemitus* &c. Lege:

— Sume *hos* gemitus & *munera* nati,
*Has* lachrymas &c.

V. 47. *Atque utinam* &c. Alium ordinem verborum offerunt Parm. & Rom.

Atque utinam fortuna mihi, *dare* Manibus aras, qui unice verus eſt. Fortuna eſt *opes*.

V. 52. *Et Nemees lucum* Inepte *lucus* inter dona & ſolennia. Lege "Et Nemees *ludum*". Jam omnia cohærent.

V. 55. *foſſa*. Statius non aliud ſcribere potuit quam *campo*. Vid Virg. Aeneid. VIII, 595, & XI, 875. Noſter Theb. IX, 250.

V. 58. *Ipſe madens oculis*. Si quid video, ſcripſit Statius "Ipſe madens *lacrymis*" uti alibi ſæpius.

V. 59. *Praecinerem gemitum* &c. Trium tantum literarum mutatione omnia ſano: *Praeciperem reditum*.

V. 61. *Atque tibi* &c. In toto Statio vix unus & alter inquinatior aut difficilior locus. Ecce meam emendationem:

*Meque habitus* moreſque tuos & facta canentem &c.

V. 69 *Major certe aliis* &c. Lege "major certe *illis*" genitrice nempe & conjuge, de quibus paulo ante dixerat.

V. 71. *Sed nec modo* &c. Vox modo nullius eſt uſus hoc loco; forte legendum *tibi*; ut hæc loqui putetur ille, qui objectionem facit.

V. 73. *Fatorum* &c. Non placet vox tam dubiæ ſignificationis; forte legendum *Annorum*, aut "*ſtamine* primo *Fatorum*".

V. 88. *nec fiſſa* &c. Reſtitui *foeda*, de quo non dubitandum. Buxus, quæ fœdam Minervam fecit, ſeu fœdavit eam.

V. 90. *plangat* &c. Scripſit Statius *planget*. Non enim optat, ſed affirmat.

V. 91. *Et Pallas* &c. Vide annon ſcripſerit *Et Phoebus*. Certe non Palladis, ſed Phœbi erat vatem ſuum celebrare.

V 92. *campos*. Ne dubites, quin Statius dixerit *cantus*. *Ducere cantus* eſt canere.

V. 94. *Cyda labor* &c. Variis conjecturis locum hunc ſollicitarunt viri docti. Minime dubito me recte emendaſſe *Cura lyre*. Lyre eſt idem quod lyra.

V. 96. *regumque domos* &c. Lege *dolos*.

V. 101. *Qua fandi vis lata* &c. Epitheton *lata*, ſi ad *vis* referatur, peſſimum eſt. Nemo enim vim fandi latam dixerit, ſed *viam*.

V. 104 *Exere ſemirutos ſubito* &c. Difficillimus locus & qui magna ingenia exercuit. Lege nulla pene mutatione:

Exſere *ſemiuſtos Veſuvino fulgere* vultus

ex Virg. Aen. III, 578. V. 105.

V. 105. *aſſlato monte ſepulti.* Difficilior adhuc priore locus. Abundat vox *ſepulti*, in qua latet depravatio. Placet mihi

crinemque *adflatu montis adeſum.*

V. 110. *Nil gentile tenens.* Admitte in contextum, me auctore, "Nil gentile *tumens*"; uti Thebaid. VIII, 429.

V. 111. *atque Euboico* &c. Legendum puto, *aque* Euboico &c.

V. 112. *praeſtrinxit* &c. Scripſit Statius:

Ille tuis toties *preſſit ſua* tempora ſertis.

V. 114. *Ora* &c. Defendi poteſt repetitio vocis *Ora*. Sed mihi multo magis placet

Ora ſupergreſſus Pylii ſenis, *orſaque* regis,

i. e. verba; ut Theb. III, 87.

V. 119. *Ponere purpureos* &c. Omnino contrarium, ſi quid video, dixiſſe debuit, *Sumere.*

V. 127. *Grajus qua* &c. Dudum videram, Statium ſcripſiſſe *Phrygius;* quam emendationem ex vetuſto quoque codice profert Heinſius. De Palinuro Trojano loquitur ex Virg. Aeneid. VI, 335 ſqq.

V. 129 ſq. *Maeon & inde* &c. Omnium locorum in Statio difficilium hic eſt difficillimus. Certum mihi, ſub iſtis *major & inde* latere Neapolim, cum Graja Selle ſeu Velia de honore natalium Papinii certantem. Lege igitur:

*Parthenopeque* ſuum longo probat ordine &c.

Sed quid fiet de ſequentibus *Maeoniden* &c. Mihi minime dubium eſt, excidiſſe hic verſum unum, cujus ſenſus eſſe debet: Ita Smyrna & Athenæ ſibi vendicant Mæoniden.

V. 138. *Inde frequens pugnae* &c. Nimis plebojum *pugnae*, lege *palmae*.

V. 147. *mores & facta* &c. Excidit conjunctio *que:* "*moreſque* & facta priorum" ut v. 61.

V. 154. *ſaltuſque ingreſſa* &c. Neceſſe eſt, Statium ſcripſiſſe, *actuſque egreſſa*, cui conjecturæ anſam dedit Thebaid. VI, 33. id eſt, ſuperans fortitudinem virorum.

V. 156. *tu pandere doctus* &c. Legendum eſt "tu pandere *docti*" &c. Nihil verius.

V. 161. *Verſibus* &c. Lege *vocibus*, ut ſenſus ſit, quod ille ſenis pedibus, carmine heroico, ſcribebat, tu ſolutis vocibus, proſa, æquabas & paſſibus æquis comitabaris.

V. 164. *neglectaque tellus* &c. Mihi videtur ſcripſiſſe *dilectaque*, & intellexiſſe *Baulos*, ubi boum ſtabula habuit Hercules.

V. 171. *& operta domos* &c. Præſtat "& operta *animos*", i. e. vires ſuas.

V. 182. *Auguriis.* Rectius ex Parmenſi & Veneta *Auguribus;* quia in toto hoc catalogo non officia, ſed perſonæ nominantur, Salii, Quindecimviri, Flamines &c.

V. 202. *Concinis* &c. *Concinere ſolatia* nihili eſt. Lege: "*Concipis* ore pio".

V. 209. *luſtrataque Tempe* &c. Pro *luſtrata* lege *Aſcraea*. Aſcra erat oppidum Bœotiæ, patria Heſiodi, juxta quam Helicon & luci Muſis ſacri.

V. 213. *Sic decus hoc* &c. Quomodo? Nulla adeſt comparatio. Lege "*Tu* decus hoc".

V. 219. *Quam tuus . . . qua non* &c. Repetendum *quam;* & ita Veneta.

V. 222. *ſpectatur Acetes* &c. Immo *Athletes*, ut optime emendavit Salmaſius.

V. 231. *cum dulce parentis* &c. Feliciter emendavi "cum *luſtra* parentis" alibi Capitolina luſtra. Fugit Statium ſperatus honos, cum caneret luſtra Capitolina votis non reſpondentia, unde *invida*.

V. 251. *Vindex* &c. Ecce verum:

*Index* cura Deûm, nulloque e vulnere *triſtes* &c.

V. 272 ſq. *ſi Theſſalicis Admetus in oris*
*Sylva una tetra* &c.

Inſtituta hujus loci analyſi certiſſima ad ſenſum ejus pervenimus hoc modo:

— Si *Theſſalicas Admeton* in *aras*,
*Si conjunx* retro Phylaceida rettulit umbram,
Cur nihil exoret, genitor, chelys aut tua, Manes,
Aut mea?

De Admeto & Proteſilao agitur, qui uterque ab uxore ex inferis reducti fuerunt.

## IN ECLOGAM IV.

V. 8. *reviſunt* &c. Veneta habet *recuſent*. Non dubito legendum eſſe *recurſant*, i. e. redeunt.

V. 10. *& gelido ſpargit* &c. Neſcio quo ſenſu aliquis dici poſſit *ſpargi flagello*. Voluit, opinor, *tangit*, ut infra v. 18, & Theb XI, 151.

V. 14. *At nunc, heus* &c. Nullius hic interjectio uſus eſt, nulliuſque venuſtatis. Scripſit Statius "*Et* nunc *fors* aliquis" &c.

V. ult. *aut leviter* &c. Veneta, Parm. & Rom. *levior*, quod verum puto.

## IN ECLOGAM V.

*Epicedion in filium.* Quomodo filius, quum ipſe dicat v. 10 ſq. *non fueram genitor.* Recte igitur Parm. *puerum ſuum;* & ita edidi. Tota hæc ecloga corruptiſſima eſt. Mihi videtur Statius imperfectam reliquiſſe.

V. 11. *Oraque.* Legendum *Orave.*

V. 14. *cinereſque oculis & carmina* &c. Corruptiſſimus locus, quem ita reſtituo:

*crineſque rogis* & *munera* ferte.

Nihil certius puto hac emendatione.

V. 24 & 27. Deeſt in codd. vox *meditor* & *dolor*, relicto lacunæ ſpatio; & ita edidi. Domitius ſupplevit ex ingenio.

V. 31. *Excludit ramis.* Statium non ita ſcripſiſſe

ſum certus; quippe plane inepta eſt poſitio vocis *ramis*, ſub qua latet epitheton τȣ̃ *chordas*. Cum autem noſter lib. IV, Ecl. 4. v. 53 habeat:

— *tenues* ignavo pollice chordas
Pulſo: ſed &c.

hemiſtichion hoc iiſdem plane verbis hic repetitum exiſtimo, ita ut legendum ſit:

— hilareſque ederas plorata cupreſſus
Excludit. *Tenues* ignavo pollice &c.

V. 32 ſq. *ſed incertam . . . Scindo* &c. Lege:

— ſed *incertum* digitis errantibus amens
*Tundo* chelyn.

V. 34. *laudare dolorem* &c. Hoc ſenſum nullum habet. Omnia autem ſana tibi ſpondeo, ſi minima mutatione legas *nudare dolorem*, i. e. ultro oſtendere & profiteri, duobus ſcil. modis, illaudabili carmine & ſqualore; quibus reſpondet, quod ſequitur, "me *cantuque habituque* nefaſtum".

V. 37. *nil jam placidum* &c. Immo *placitum*, nihil quod ante placuit.

V. 45. *reddite opem* &c. Senſus quidem eſt in hac lectione, ſed magis poetica:

*reddere* opem, ſævaſque *exſolvere* grates.

V. 46 ſq. *Nimirum cum veſtra domus* &c. Senſus facile perſpicitur. Ego, inquit, qui olim medebar veſtris vulneribus, nunc invicem veſtras manus poſco. Lege minima mutatione:

Nimirum *tunc* veſtra *domans* ego *vulnera*, *moeſtos*
*Increpui*.

V. 52 ſq. *caligine moeſtum* &c. Legendum *merſum*, ut Theb. VI, 510 & X, 735. Sequitur difficillimus locus: *a duro viſo ſic* &c. Depravatio latet in voc. *a duro*, ſub quibus occultari puto epitheton *τῷ caligine*, veluti *indigna*, *inſolita*.

V. 57. *Dicor*. Statim repone *Dicar*, i. e. dici poſſim. Hoc ſenſus poſtulat.

V. 66. *Pharia de puppe* &c Heinſius legit *pube*, veriſſime. Pharia pubes eſt Aegyptia juventus.

V. 68. *linguaque ſimul*. In MSS. eſt *lingua ſimium*. Lege, una tantum littera mutata, *lingua nimium*.

V. 71. *Poſcentemque* &c. Nullus in his ſenſus. Scripſit Statius *Pulſantemque*.

V. 74. *heu munera* &c. Recte emendavi: " *Tu* munera noſtra &c. ſc. infans recens natus.

V. 75. *Properaverat* &c. Parm. *properaverit*, quod unice verum.

V. 80. *primo gemitum qui* &c. Mendoſiſſimus eſt locus. Lege:

— primo *gremium cui* protenus ortu
*Adplicui*, *fixique meum*.

Senſu optimo & ſententia cohaerenti.

V. 82. *reſolvam*. Nunquam intellexi ſenſum hu-

jus parentheſeos. Percepto autem ſenſu facilis emendatio:

Monſtravi, queſtuſque & *murmura* cæca *reſolvens;*

Reptantemque &c.

V. 84 ſq. *blandoque ſinu* &c. Perpenſo ſenſu & codicum MSS. lectione, nulla pene mutatione hunc locum ita reſtituo:

— *blandique ſinus* jam jamque natantes
*Excepiſſe* genas: &c.

## Corrigenda in Silvis.

Lib. I, Ecl. II, v. 124. *illachrymaro* lege, illachrymare.
Ecl. VI, v. 91. *ſomnos* leg. ſomnus.
Lib. II, Ecl. I, v. 86. *interitus* leg. interius.
Lib. IV, epiſt. ad Marcellum, lin. 6 *ſeptimum* adde, decimum.
Ecl. II, v. 25. *Aethereos* leg. Aetheros.
v. 35. *Aetherei* leg. Aetheri.
Ecl. VII, v. 19. *liricenve* leg. liricenve.
Lib. V, Ecl. I, v. 214. *A altis* leg. At altis.
v. 233. *Majo* leg. Maja.
Ecl. III, v. 161. *nunqum* leg. nunquam.
Ecl. V, v. 84. *blendoque* leg. blandoque.

2020413